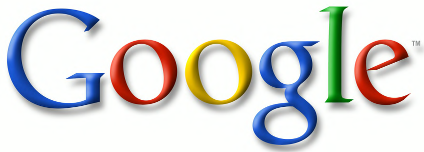
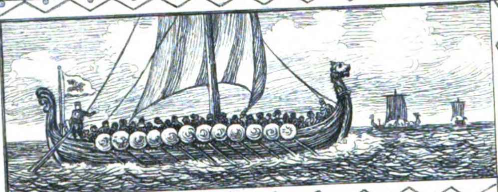

WIDENER
HN TFGC Q

Harald Jensen
Kjøbenhavn, Danmark, 1902

2d. ed.

GIFTAS.

TOLF ÄKTENSKAPSHISTORIER

MED INTERVIEW OCH FÖRORD.

AF

AUGUST STRINDBERG.

Andra oförändrade upplagan.

STOCKHOLM.
HOLMBERGSKA BOKHANDELN.
(I distribution.)

STOCKHOLM 1885.
EUGÈNE LEMKES BOKTRYCKERI.

Innehåll.

FÖRETAL.

Företal.

Interview.

Interviewaren: Nå herrn har gått och skrifvit en romanbok igen nu?

Författaren: Ja, kära herre, så illa är det! Jag vet att det är stort straff på det, men jag kunde inte hålla mig!

Interv.: Men jag tycker det är inkonseqvent att hugga på författeri och sedan sjelf gå och författa. Medger herrn det!

Förf.: Medgifves!

Interv.: Herrn medger, att herrn är inkonseqvent?

Förf.: Javisst! Jag är liksom allt skapadt underkastad utvecklingens lag, och utvecklingen går fram genom återfall! Den här romanboken är ett litet återfall (en *rechute*), men herrn skall inte vara ond på mig för det.

Om ett par år skall jag sluta med romanböcker, pjesböcker och versböcker, om det är möjligt!

Interv.: Hvad tänker herrn ta sig till sedan då?

Förf.: Jag tänker bli intervieware. Ja det är allvar det. Ser ni jag har tröttnat på att gissa mig till hvad menniskorna mena, i synnerhet när de skrifva böcker; jag vill göra som Ni: gå och fråga dem! Men, till saken! Hvad tycker herrn om min nya bok?

Interv.: Jag tycker för det första att den är illa gjord. Den är inte utförd.

Förf.: Om herrn visste hur rätt herrn har! Den är inte utförd! Det var just meningen det. Jag hade nämligen för afsigt att skildra ett rätt stort antal fall, vanliga fall, af förhållandet mellan man och hustru, ville icke skildra fyra undantagsfall som Fru Edgren, eller ett vidunders fall som Ibsen, hvilka sedan tagas såsom norm för alla fall. Derför har jag icke utfört mer än en sexa på Stallmästargården, der ni har två sorters lax, med dill, färska pressgurkor, små biffstekar med spansk lök, kyckling och jordgubbar. Dessutom har jag kräftor (honkräftor) på Rejners, pannkakor på Djurgården; en trädgård på Norrtullsgatan med ett blommande äppelträd, sex sorters blommor och ett par nattskäror. Vidare har jag Adolf Fredriks kyrka och en florett, och

minst trettio sjömanstermer, som jag tagit ur en nautisk ordbok! Är detta icke realistiskt, hva?

Interv.: Jo, men herrn skulle ha utfört korvetten Vanadis, och i Schweizerdalen skulle det ha varit litet naturskildring, som herrn kan så bra med. Det är som sagdt inte utfördt. För det andra är herrns bok osedlig. Erkänner herrn det?

Förf.: Ja, det gör jag, enligt edra begrepp, ty om sedligheten är hvad den blifvit, ett brott emot naturen, då är min bok osedlig, ty den är enligt och efter naturen.

Interv.: Det der är bara Rousseau! Och det behöfver man inte svara på! Men för det tredje är herrns bok reaktionär. Herrn som är frisinnad, gubevars, har tillåtit sig att gyckla med qvinnofrågan. Hur vågar herrn det?

Förf.: Jag medger att det fordras större mod att gyckla med det fåniga på modet, än att låta sig bäras af en konjunkturström!

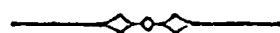
Interv.: Kan herrn kalla qvinnofrågan fånig!

Förf.: Ja, att vilja frigöra qvinnan från naturen anser jag lika brottsligt som att söka frigöra mannen från densamma. Var god, herr Intervieware, och lägg märke till att nuvarande försök att frigöra qvinnan är ett uppror mot naturen som skall straffa sig. — Men om herrn behagar läsa mitt förord, skall

herrn få se och höra fullständigt hvad jag menar om saken! Vill herrn det?

Interv.: Jag skulle hellre se att jag fick låna det!

Förf.: Och trycka af det! Gerna! Ju flera som få läsa det, desto bättre. Se här är det!

Förord.

Qvinnofrågan, på hvilken samhällets grundvalar nu påstås hvila, synes mig öfverskattad. Qvinnofrågan, sådan den nu grasserar rörer endast kulturqvinnan, kanske 10 % af befolkningen och är sålunda en kotterifråga. Men kulturmenniskans arbete gör alltid så mycket buller af sig och får snart sken af att röra hela menskligheten. Hos rikets befolkning i stort taget, eller hos bönderna, är qvinnofrågan löst. Lärom af exemplet.

Bonden och hans hustru hafva enahanda uppfostran. Kan den ena skrifva, så kan den andra räkna. De hafva delat arbetet (utan att gå så långt i detalj som kulturmenniskan), så att de tagit hvar sin del naturen anvisat, och den ena beherrskar icke ett ämne som den andra icke förstår. De äro sålunda i ett temligen rätt andligt äktenskap. Bondens hustru kan icke afundas honom hans fria ställning, ty det är

icke ärofullare att röra i dynghögen än röra i grytan, icke ärofullare att tämja stutar än uppfostra barn. Det är snarare behagligare att sitta i den varma stugan eller ladugården än att gå i det leriga diket med solen på ryggen eller gå till armarne i issörja och dra not. Om mannen har hand om de få pengar som inflyta, så har qvinnan nyckeln till mjöl-låren och visthuset. Hvad hon förtjenar på spånad om vinterqvällarne får hon behålla som handkassa att köpa kaffe och socker på. Den jord hon kan ärfva ingår icke i giftorätten. Hon kan sålunda godt berga sig utan »gift qvinnas eganderätt». Har man i tidningar hört talas om bondhustrur som blifvit slagna af sina män, så har man, ehuru icke i tidningar (ty mannen aktar sig för att skrifva sådant i tidningar), också hört bönder som fått stryk af sina hustrur. Den starkare rår alltid, han må vara man eller qvinna. En bondhustru är sällan otrogen mot sin man, emedan hon dels icke har tid, dels hafva de ogifta pojkarne flickor att hålla sig till. Mannen är sällan otrogen, emedan flickorna inte gerna titta efter en »gubbe», då de ha full tillgång på gossar.

Mannens och qvinnans egenskaper äro hos naturmenniskan temligen lika. Som qvinnan under hafvandeskapet är mindre försvarsför och efter födseln behöfver mat åt ungarne och försvar för dem, har hon ställt sig under

mannens beskydd. Mannen har sålunda icke underkufvat henne. Hans kärlek till henne såsom maka och barnens mor har alltid varit en garanti för att hon icke blifvit behandlad som slafvinna. Och den aktning, med hvilken mannen behandlar qvinnan äfven hos bonden, har han ärft från det att han uppfostrades af en qvinna — modren. Qvinnan behandlar deremot icke mannen med denna aktning, ty hon har tuskat om pojkarne när de voro små och hon känner sig derför ännu stå öfver honom. Hon är alltid och först och främst mor. Se på gamla mormor vid spiseln hur hon behandlar far i huset, alltid som en pojke.

Kulturqvinnan är deremot förderfvad precis som mannen. Kulturkärleken är en mycket komplicerad sak. På botten ligger driften att få hålla upp slägtet. När samhället började fordra garantier för barnen och uppfann äktenskapet, och med äktenskapet följde gods och samhällsställning, blef naturkärleken trängd tillbaka, stämplades af öfverklassen som sinlighet, och skulle bemantlas med galanteri. När en man sökte en maka, måste han dölja sina intressen att bli befryndad med en god slägt, vinna gods och så vidare, under galanteriet. Deraf uppstod den vidriga hycklande qvinnodyrkan. När masken efter äktenskapet föll, ansåg sig qvinnan bedragen, och deraf uppstodo så många olyckliga äktenskap.

Kulturqvinnan är icke förtryckt! När en herre sitter på en soffa i ett främmande rum och ett fruntimmer träder in, stiger herrn upp. När ett fruntimmer har druckit ur sin tékopp, stiger en herre fram och betjenar henne. Aldrig har man sett motsatsen. En ogift herre som bor på Söder skall icke våga neka att gå till Kungsholmen om någon ålägger honom att följa ett fruntimmer hem. När män och qvinnor äro tillsammans håller mannen en skål för qvinnan och tackar för den ära hon visat honom! Förlofningstiden är för mannen en öfningstid i hvarjehanda betjentfärdigheter, hvilka det ökade arbetet efter giftermålet hindrar honom att praktisera. Hustrun saknar sin betjent och finner en like. Då tror hon sig finna en tyrann.

Hur förhåller det sig med mannens tyranni i äktenskapet? Mannen väljer vanligen hustru, och är vanligen förälskad i henne. Svårigheten att få gifta sig uppdrifver hans föreställningar om en absolut lycka i äktenskapet, så att han vanligen sedan känner sig snopen. Han ser att engeln var en menniska, och hans missräkning försätter honom i dåligt lynne. Men han älskar henne! Detta är icke alltid sagdt, att hon gör, ty hon väljer ju icke. Hon behåller sålunda öfvertaget. Och så är fallet i de flesta äktenskap. För »husfriden» gör mannen hvilka medgifvanden som helst, ty husfriden ingick

bland hans djerfvaste förhoppningar om äktenskaplig sällhet. I de allra flesta fall är frun herre i huset och mannen herre utom huset. Detta har frun intet ondt af. Hon städslar pigor, bestämmer om matordningen, om barnens uppfostran och har vanligen hand om kassan. Mannen lemnar vanligen sin inkomst ifrån sig åt hustrun, lemnar henne en nålpenning, hvilken hon får använda utan redovisningsskyldighet. Sjelf anmäler han hvarje öre han vill ta ut till cigarrer — och punsch! Hustruns ställning kan således icke anses vara slafvinnans och mannens icke tyrannens!

Låtom oss nu se huru Ibsen, af okända, obegripliga skäl, karrikerat kulturqvinnan och kulturmannen i sitt *Et Dukkehjem* som blifvit en codex för alla qvinnofrågans ifrare.

Et Dukkehjem är en teaterpjes. Kanske skrifven för en stor skådespelerska, hvars prestationer i det sfinxartade alltid kunna påräkna succès. Författaren har begått en stor orättvisa mot mannen, då han icke anför några ursäkter i ärftligheten till hans förmån men väl till hustruns, hvilka senare ursäkter han många gånger betonar då han talar om hennes far. Men låtom oss skärskåda denna Nora, som nu blifvit alla förderfvade kulturqvinnors »ideal».

I första akten ljuger hon för sin man. Hemlighåller vexelförfalskningen, smusslar med bakelserna, krånglar med alla enkla saker, som

det synes af smak för lögnen. Mannen deremot visar henne öppet förtroende i allt, till och med i bankens affärer, hvilket visar att han behandlar henne som sin sanna hustru, under det att det är hon som aldrig talar om något för honom. Det är sålunda lögn att han behandlar henne som en docka, men det är sanning att hon behandlar honom som en sådan. Att Nora förfalskat vexel af okunnighet, det tror ingen på! Kanske när man sitter på parkett och ser en sympatisk skådespelerska i rampsken. Att hon förfalskat vexeln *uteslutande* för mannens skull, tror jag icke på, ty hon uttalar sjelf hvilket ofantligt nöje hon haft af att få resa till Italien. Lagen och en jurist skulle icke tagit den ursäkten. Nora är sålunda icke något stort helgon, hon är i allra bästa fall en medbrottsling som njutit med af stöldens frukter. Så trasslar hon in sig! Mannen får ytterligare, mot författarens afsigt, tillfälle att visa hvilket förtroende och hvilken aktning han hyser för sin hustru, då han inlåter sig i diskussion med Nora om tillsättandet af en bankplats. Tänk hvilken tyrann som icke vill ta en vexelförfalskare till bankkamrer! Hvad skulle Nora sagt, om herr Helmer velat afskeda en piga? Det hade blifvit en annan dans!

Så kommer scenen då hon skall låna pengar af den syfilitiske doktor Rank. Der är Nora

söt! Hon visar honom, såsom ingress till låneförhandlingen, sina köttfärgade strumpor. — *Nora:* »Äro de icke vackra? Ja nu är här så mörkt; men i morgon. — Nej, nej, nej: Ni får bara se fotbladet. Åh jo, Ni kan så gerna få se upptill också!» — *Rank:* »Hm!» *Nora:* »Hvarför ser ni så kritisk ut? Tror ni kanske inte de passa?» — *Rank:* »Det kan jag omöjligen ha någon grundad mening om!» *Nora:* (ser ett ögonblick på honom) »Fy skam!» (Slår honom lätt på örat med strumporna.) »Der ska ni få!» (Lägger ihop strumporna.) *Rank:* »Hvad är det så för andra herrligheter jag skall få se?» — *Nora:* »Ni får inte se en smula mer; för ni är oskicklig» (hon gnolar litet och letar i sysakerna). — Efter allt hvad jag kan förstå bjuder Nora ut sig — mot kontant betalning. Det är ju idealiskt och täckt. Allt, naturligtvis, af kärlek till mannen! För att rädda honom! Men att gå och säga sin ställning åt mannen, nej, det skulle kosta på högfärden! På Noras språk heter det, att hon ännu icke var säker på att han skulle visa henne det vidunderliga!

Så kommer Tarantella-scenen, som är tillkommen för att visa Helmer i en skef underbelysning. Nu glömmer åskådaren att Nora är en tossa, hvilken af Helmer behandlas som en förnuftig qvinna, nu får man bara se att Helmer *bara* behandlar henne som en docka.

Den scenen är oärlig, men det gör en stor effekt! Det är en *scen* med ett ord!

Att Helmer på natten kurtiserar sin hustru, visar att han är ung och hon är ung. Men författaren visar med den, att Helmer, som icke har någon aning om Noras fula affärer, är en sinlig, alltigenom sinlig varelse, som icke förstår uppskatta sin goda hustrus utmärkta andliga egenskaper, hvilka hon icke behagat visa, och Nora får en falsk martyrgloria. Denna scen är det ohederligaste Ibsen någonsin gjort! Så kommer upplösningen som är en stor intrassling, mycket blåa dunster och mycken osanning. Herr Helmer vaknar upp och finner att han varit bunden vid en lögnerska, en hycklerska! Men nu är åskådaren så inpyrd af medlidande med Nora, att han tycker Helmer har orätt! Om Helmer sett scenen med strumporna och doktorn skulle han icke bedt Nora stanna, men nu har han icke sett den. Så får Helmer veta att han, hans hustru och hans barn äro räddade från borgerlig död och ruin! Då blir han glad. Lägg handen på hjertat hvarje familjefar och fråga dig, om du icke skulle bli glad, om du mottog den underrättelse att din älskade hustru, dina barns mor, sluppit bli släpad i fängelse! Men det är för tarfliga känslor! Nej, högre skall det vara! Högt upp i idealismens lögnhimmel! Herr Helmer skulle piskas. Han är den brottslige! Och ändock talar han så hyggligt till sin

lögnaktiga hustru. — »Åh», säger han, »det må ha varit tre förfärliga dagar för dig, Nora! Men så ångrar författaren sin rättvisa mot den stackarn och så lägger han osanna ord i hans mun. Det är tarfligt naturligtvis att Helmer säger Nora att han förlåter henne! Det hade varit för bond-enkelt att hon skulle ta förlåtelse af honom, som dock alltid behandlat henne med fullt förtroende, under det hon ljög. Nej, Nora har större vyer. Och så glömmer hon så ädelmodigt det förflutna, att hon glömmer allt som händt i första akten. Så här talar hon nu, och parketten har också glömt första och andra akten, ty nu äro näsdukarna framme.

Nora: »Faller det dig icke in, att det är första gången vi två, du och jag, tala allvarligt tillsammans?» Helmer mister kontenansen öfver en sådan lögnaktig fråga så att han (eller författaren!) svarar: »Ja, allvarsamt — hvad vill det säga?» — Afsigten är vunnen: att få Helmer till ett fä. Herr Helmer skulle ha svarat: — »Nej, min lilla pulla, det faller mig alls icke in. Vi talade mycket allvarligt när våra barn föddes, ty vi talade om deras framtid, vi talade mycket allvarligt när du ville sätta till vexelförfalskaren Krogstad som kamrer i banken, vi ha talat allvarligt när mitt lif stod på spel, om fru Lindes befordran, husets affärsställning, den döde fadren, den syfilitiske doktorn, vi ha talat allvar i åtta långa år;

men vi ha talat skämt också, och det gjorde vi rätt i, ty lifvet är icke uteslutande allvar. Vi kunde för öfrigt ha talat mycket mera allvar, om du varit så god och talt om för mig dina bekymmer, men du var för högfärdig, ty du tyckte mera om att vara min docka än min vän.» Men herr Ibsen tillåter inte Helmer få säga dessa förståndiga ord, ty det skall ju bevisas att Helmer är ett fä, och Nora skall för öfrigt ha sin glansreplik, hvilken skall citeras i tjugofem år. *Nora* skall nemligen svara: »I åtta (8!) långa år — ja längre — ända från vår första bekantskap, ha vi aldrig vexlat ett allvarligt ord om allvarliga ting! — Nu måste, trogen sin ledsamma uppgift att vara ett fä, herr Helmer svara: »Skulle jag då ideligen och alltid inviga dig i bekymmer, som du icke kunde hjelpa mig att bära?» — Detta är ju snällt sagdt af Helmer, men det är icke sannt, ty han skulle ha dragit på henne, för att hon icke invigt honom. Denna scen är orimligt falsk. Och sedan har Nora några fina (franska) repliker, som bestå af sådan ihålig visdom att den försvinner, när man blåser på den.

Nora: »I har aldrig älskat mig! I har bara tyckt det vara roligt att vara förälskad i mig!» Hvad är skilnaden? Och så säger hon: »Du har aldrig förstått mig!» Det var icke godt för Helmer, då hon alltid hycklat för honom. Så får den stackars Helmer säga sådana dumheter, som att han skall uppfostra henne. Det är väl

det sista en man säger åt en qvinna. Men herr Helmer måste vara dum, ty det lider mot slutet och Nora skall »knipa». Derpå blir Helmer vekare. Han ber om förlåtelse: förlåtelse för att *hon* förfalskat vexel, att hon ljugit, för alla hennes fel.

Så kommer ett förståndigt ord af Nora. Hon vill gå ut ur äktenskapet för att finna sig sjelf. Frågan blir dock om hon inte kunde göra det lika bra i samma hus som sina barn, under beröring med lifvets verkligheter och i strid med sin kärlek till Helmer, ty hennes kärlek och ingens kärlek dör knall och fall. Men det är en smakfråga. Att hon icke anser sig värdig uppfostra sina barn är lögn i hennes mun, ty hon har nyss satt sig ganska högt, då hon tuktat den oskyldige Helmer. Följdrigtigare borde hon stannat hos barnen i detta fall, då hon tyckte mannen vara ett sådant nöt som icke kunde fatta det »vidunderliga». Ty hur skulle hon vilja lemna barnens uppfostran åt en sådan stympare. Hennes joller om det »vidunderliga» att Helmer skulle ange sig för hennes brott är så romantiskt-fånigt, att det icke förtjenar ett ord. Att »hundra tusen qvinnor» offrat sig för sina män, är en artighet mot damerna, som Ibsen borde vara för gammal att säga ut. Så svamlar Nora huller om buller: hon har älskat honom, han har älskat henne, och ändå säger hon att hon i åtta år varit en

fremmande qvinna som födt en fremmande mans barn! Helmer medger att han icke varit fullkomlig och lofvar bli en annan! Det är ju vackert det och alla garantier föreligga här att fortsättningen skall bli bättre än början. Men det duger naturligtvis inte i en pjes! Pang! skall det vara när ridån faller! Så bevisar (?) Nora att hon varit en docka! Hade icke Helmer ställt möblerna som han ville? Nå! Men om frun bara behagat uttala sin vilja, skulle man nog fått se hvar skåpet skulle stått!

Hvarför gjorde hon icke det? Förmodligen emedan hon ansåg det likgiltigt: och det kunde hon ha rätt i. Var nu Nora en docka, så à la bonne heure, icke var det Helmers fel, ty han behandlade henne med förtroende såsom sin hustru, men det var icke det Ibsen ville bevisa, utan det var motsatsen han ville bevisa, men icke hade nog kraft att göra, ty han trodde icke på sin uppgift, och hans rättskänsla bröt fram emellanåt!

Hvad författaren sjelf menat med ett Dockhem det får man aldrig veta. Att den gjorde intryck af och allmänt uppfattades som ett manifest för den förtryckta qvinnan, väckte genast en storm, under hvilken äfven de lugna tappade hufvudet. Ty stycket bevisar ju rakt motsatsen af hvad det skall bevisa. Eller är hela stycket ett bevis på vådan af att skrifva teaterpjeser om allvarliga ämnen. Eller, för att

välja en annan synpunkt, är den icke ett försvar för den betryckta qvinnan utan endast en framställning af ärftlighetens ingrepp i karakteren? Då skulle författaren varit så hederlig att han äfven till Helmers ursäkt framdragit hans ärftligheter. Eller är det Noras dåliga uppfostran? Ja på den skyller hon rätt mycket. Hvarför kan icke Helmer få skylla på sin dåliga uppfostran. Eller är det hela blott en teaterpjes rätt och slätt och en modern kurtis mot damerna, då må den gå till teaterpjeserna bland »Offentliga Nöjen» och icke falla under en allvarlig diskussion, ännu mindre få den äran att ha retat mensklighetens två hälfter emot hvarandra.

Emellertid kom genom ett Dockhem frågan om olyckliga äktenskap i gång. Alla fruar sågo tyranner i sina män och ansågo sig alla med mer eller mindre skäl som dockor. Så fick man i litteraturen se en hel rad med äkta män som förfalskade vexlar och afbasades i slutscenen af sina fruar, utan att författarinnorna voro lika ädelmodiga som Ibsen att draga fram det ärftliga vexelförfalskningsanlaget såsom ursäkt. Så fick man se män som förstörde sina hustrurs pengar, men hustrur som förstörde sina mäns fick man för rättvisans skull icke se. Oaktadt allt dumt som skrefs, blef ändock så mycket vunnet, att äktenskapet afslöjades som gudomlig institution, att fordringarne på en absolut sällhet i äktenskapet nedsattes och att

skilsmessa mellan oeniga makar ändtligen erkändes såsom berättigad. Och det var godt!

Orsakerna till olyckliga äktenskap äro många. Först äktenskapets egen natur. Två menniskor, till på köpet af motsatta kön, gifva hvarandra det oförsigtiga löftet att hålla ihop hela lifvet.

Äktenskapet hvilar sålunda på en orimlighet. Den ena utvecklas hit, den andra dit, och så går det sönder. Eller den ena står stilla, den andra utvecklas, och så går det i sär. Oenighet mellan makar kan uppstå af den grund att då två starka andar råka tillsammans och de inse att hvarje kompromiss är omöjlig på andra vilkor än att den ena parten ger sig, så uppstår ett hat till bandet. Om de voro fria skulle de jemka; nu vilja de icke, ty det är att uppge sin personlighet. Slutligen kunna de komma derhän att de, för att icke blanda bort sin personlighet, af instinkt, af sjelfupphållelsedrift, hata hvarandras tankar, och motsägelsen blir ett behof såsom varande en garanti för att hvar och en får behålla sig och sina tankar. Detta är ett ganska vanligt fall, som verlden haft svårt att förklara. De älskade hvarandra, de hade samma meningar, men plötsligen utbryter denna oförklarliga antipati, och man ser blott ett par oeniga makar. Så komma de fall då så kallad otrohet skiljer makarne åt. Nu är det så illa ställdt att somliga

menniskor äro födda till monogami, således till trohet, hvilken icke är en dygd, utan en egenskap, andra till polygami, således till otrohet. Råka nu motsatserna tillsammans då blir det ett stort elände.

I naturen, åtminstone bland de högre djuren är detta förhållande mellan könen af samma art regelbundet. Tjuren är polygamist, tuppen likaså. Anden är monogam i vildt tillstånd, men den tama (ankan) blir polygam. Kulturens inverkan således. Rofdjuren i allmänhet äro i vildt tillstånd monogamer och hanen följer honan troget under det hon har ungar. Dufvornas kärlek är berömd af poeterna, och de bygga verkligen hjonelag för lifvet, men (ett förfärligt men för poeterna), blir ena maken sårad, skadad eller lytt, så går kärleken sin väg, och den andra söker en ny make. Detta är ju mycket opoetiskt och derför har ingen poet vågat afslöja dufvornas berömda kärlek, af fruktan för damernas vrede. I allmänhet ser man i naturen att tillgång på födoämnen afgör äktenskapsförhållandet. Roffoglarne lägga endast ett par ägg, emedan det är ondt om villebråd, och hanen hjelper till och med honan att rufva äggen, medan hon flyger ut på jagt, ty dessa djurs föda tas inte i hvarje buske. Det är ju ett rätt äktenskap. Sjöfoglarne träffas vid parningstiden. När hanen undangjort sitt kära besvär, flyger han till hafs att må godt, honan får dra till bo, rufva och skaffa mat

ensam. På hösten när ungarne äro stora träffas de alla i hafsbandet. Af alla honor har väl ingen det svårare än getinghonan. På hösten när hon blifvit befruktad söker hon upp en bark på södra sidan af ett träd och lägger sig der i vintersömnen. Hanarne dö med första frost. När våren kommer, skall honan nu ensam bygga detta konstiga bo, med alla dess kakor, i hvilka hon lägger äggen. Och sedan skall hon föda denna massa ungar. Det är ett tungt arbete naturen pålagt henne, men man har ännu icke märkt någon lust hos henne att vilja emancipera sig från naturlagen. Hon kunde dock så enkelt göra det, om hon lade sig på trädets norra sida, ty då förfrös hon, och menskligheten skulle drabbas af den stora förlusten att icke få ha getingar. Vi se sålunda att sedligheten hos djuren är beroende af en hel mängd ekonomiska, fysiska och geologiska m. fl. förhållanden. Vi hafva sett huru kulturen gör polygamister af till exempel hunden, hvilken som tam får maten gratis*. Ett enda fall af polyandri anför Darwin bland de högre djuren: det är staren, i hvars bo man sett flera hanar. En annan sak som i naturen förefinnes, men som vid kulturen försvinner, det är den periodiska brunsttiden. De vilda däggdjuren para sig en eller ett par gånger under den varma

* En polisförordning om hyndors instängande har framkallat onaturliga laster hos det trogna djuret.

årstiden. Husdjuren och menniskan när som helst. Kan man derför säga att menniskan är osedligare? Nej, det beror endast deraf att menniskan har lika god eller dålig tillgång på mat och värme åt ungarne under alla årstider, hvilket djuren deremot sakna och derför måste passa på om våren för att ha ungarne färdiga för kampen innan hösten kommer. Nu beror på om de ganska vanliga fall af polygami man ser bland männen härleda sig från några ärftliga anlag ifrån förgångna utvecklingsstadier. Huru än må vara, så är det ett ledsamt fall i ett äktenskap, ty det är en bruten öfverenskommelse och stör förtroendet. Mera ledsamt ändå är då fall af polyandri förekommer hos qvinnan, ty, var mannen otrogen, så nödgade han icke derigenom sin hustru att draga upp en annans barn, men är qvinnan otrogen, låter hon sin man arbeta för en annans barn, och det är en osnygg form af stöld.

När nu äktenskapet, såsom varande en mensklig institution af rent praktiska skäl uppfunnen, är så full med skröpligheter och stötestenar, huru kunna då så många äktenskap hålla ihop? Jo, det är det gemensamma intresset, naturens eviga mening med äktenskapet, det är barnen. Menniskan ligger i oupphörlig fejd med naturen, men blir oupphörligt slagen. Der gå två älskande och vilja flytta ihop för att dels få roa sig, dels få njuta af hvarandras sällskap.

Att tala om de blifvande barnen skulle anses som en förnärmelse. Långt innan barnet kommer upptäcka de att sällheten icke var så himmelsk, och så blir förhållandet jolmigt. Så kommer barnet! Då blir allting nytt och nu först blir förhållandet skönt, ty den fula egoismen på tu man hand försvinner. Ett äktenskap utan barn är en ledsam händelse och är icke något äktenskap. Lagen tillstadde också från äldsta tider dess upplösning utan svårighet. En ofruktsam eller barnlös qvinna är mycket att beklaga, men hon blir icke dess mindre en afvikelse från naturen, derför kan hon icke se förhållandet rätt mellan man och qvinna och hennes ord borde icke betyda något. Det är derför man icke borde tillmäta Sveriges fyra nu skrifvande författarinnors ord i den frågan någon större betydelse, ty de lefva alla fyra i barnlösa äktenskap. Hvilken skilnad också på Mamsell Bremers qvinnoideal och Leas eller Fru Schwartz'? En barnlös qvinna är icke en qvinna. Icke heller en man. Derför är det moderna qvinnoidealet en otäck Hermaphrodit med icke så liten anslutning till Grecicismen. Det är sålunda barnen som hålla hop äktenskapen.

Men nu kommer den stora bottenlösa frågan, om individen, i samma stund han fortplantat sig, har skyldighet att uppge sin individualitet, att bli allt för barnen! I naturen, om vi skulle söka ett svar der, finnes väl icke hvad vi kalla individua-

litet. Och hvad är individualitet hos menniskan? En samling föreställningar om vissa måls uppnående i lifvet; oftast gående ut på välbefinnande, stundom, då individen i sig känner en representant af det lidande slägtet, en sträfvan att få lefva för hela slägtet och icke blott för sina ungar. I senare fallet få väl de egna ungarne hjelpa sig. Men Nora, idealet, kan icke anses ega några sådana tendenser. Hon längtar ut till frihet, egoistisk njutningsfull Ibsenisk frihet att få ställa möblerna der hon vill, att slippa be om förlåtelse när hon gjort något dumt, frihet att få rufva öfver sina tankar, älta dem som lera för att af dem göra små afgudabilder, frihet från att vara amma och mor, med ett ord frihet från naturens lagar. Nora är ett romantiskt vidunder, en produkt af den sköna verldsåskådning som kallas idealism och som velat inbilla menniskorna att de voro gudar och att jorden var en liten himmel. Att författaren sjelf aktat Noras idéer som griller, visade han i en revision af sin pjes der han låter Nora stanna. Hade Nora haft någon kallelse, hvilket alls icke framgår af hennes sista repliker, skulle hon ha gått; hade hon derjemte varit en svag menniska, skulle hon kanske kommit igen.

Nu är frågan: är qvinnans ställning verkligen enlig med naturen? Är hennes långa moderskap icke ett martyrium, och äro hennes frigörningsförsök så alldeles mot naturen?

Låtom oss se huru de »andra» djuren ha det. Hos de större däggdjuren med lika lifslängd som menniskan, varar moderskapet ett eller två år. Så är hon fri, till nästa fall inträffar. Menniskans hona är genom kulturförhållanden bunden för lifvet, snart sagdt. Gossarne släppas ut vid omkring 20 år, flickorna likaså, om de någonsin släppas ut. Hvarför släppas de inte ut förr? Derför att de icke kunna föda sig sjelfva och skydda sig sjelfva. Familjen är sålunda en herrlig polisinstitution inrättad af öfverklassen för att skydda ynglet (jag talar nemligen hela tiden om öfverklassens eller kulturäktenskapen). Kulturqvinnans missnöje med det långa moderskapet har sålunda något af natur i sig, och hennes skenbara opposition mot kulturen, likasom hennes opposition mot mannens tyranni är helt enkelt ett uppror mot samma fiende mannen reser sig mot, det upp- och nedvända samhället, fastän hon i mannen ser samhällstvånget personifieradt. Hos naturmenniskan (bonden) lider icke qvinnan så mycket af ett långt moderskap. För det första emedan barnen få göra nytta vid sju, åtta års ålder; för det andra emedan hemmet icke blir unket, alldenstund mannen begagnar stugan endast när han äter och sofver, och för öfrigt lefver i fria luften. I staden hos ståndspersoner packas man ihop i små celler, och någon beklagansvärdare varelse än en ung flicka finnes väl

knappt. Hennes och fångens lott likna hvarandra mycket. Mamma skall bevaka henne att det icke kommer någon hane af »sämre» ras och befruktar hennes barn!

Hemmet i Norden är mycket besjunget. Hemmen i Södern äro mindre qvafva. Det är en klimatfråga. Det nordiska hemmet med innanfönster som förderfva luften, kakelugnar (den husliga härden!), den långa vintern och hösten och våren som pina menniskor ihop gör i mina ögon det hemmet oskönt. Man ser det icke i sin egen familj, men man ser det i andras. Först far och mor hopkedjade med lifstidsbojor. Om den ena har en tanke som den andra icke delar, så lär han sig på femton år att tiga, det vill säga hyckla. Så de långa sönerna. Hemma moral, och ute omoral. Ljuga för föräldrarne eller åtminstone förtiga. Sins emellan, sedan de slutat slåss, fortsätta de att gräla och kifvas, ty det ligger i menniskans natur. Och så känna de föräldrarnes tysta önskan att snart se dem på en plats i lifvet, det vill säga att få köra ut dem! Så uppfostran. Faderns och moderns eviga uppmärksamhet för att upptäcka deras fel. Sina fel håller man på, och man skall slutligen känna agg mot dem som bara granska och spionera en. Så kommer barnets tysta motkritik på föräldrarne, och så förlorar barnet aktningen för föräldrarne. Det är en kedja af hyckleri, och hemmet är

osköntn, utom i romaner. Så komma barnen ut i lifvet, och känna sig så gränslöst lyckliga, att de i bästa fall bara gå hem om söndagarne och äta middag. Nu sitta föräldrarne der ensamma, och våga icke ha någon mening inför hvarandra, af fruktan att störa husfriden, och husfriden är näst barnen familjens grundval. För dess bibehållande böjer sig den starkaste vilja, eller åtminstone lär han sig hyckla undergifvenhet. Detta är nu en schematisk, öfverdrifven skildring, men, huru lyckligt ett äktenskap än är, hvilar dock alltid något kufvadt, något doldt hyckleri derunder, och på botten ligger ett ömsesidigt slafveritillstånd. Men det är väl en ofullkomlighet som vidlåder det för långa moderskapet, hvilket återigen fordras af kulturen.

Att lyckliga äktenskap gifvas, det är ett sällsynt sammanträffande af en hel mängd gynnsamma omständigheter, såsom öfverensstämmelse i lynnen, smak, fel. Och der båda parterna hafva på en gång fattats af tycke för hvarandra, der finnas de största garantier för lycka, ty kärleken är en naturmagt, som öfverlefver individens räsonnemang, öfvergår i kraft hans vilja och trotsar hvilka stormar som helst, hvilka griller som helst. Det är i sådana fall kärleken får, oaktadt sin skenbart egoistiska tendens, då den synes mest röra de båda parterna och icke barnen, något stort och berättigadt i sig, och den skulle oftare få frihet att verka om

könen fingo friare umgås, ty nu är det mannen som har initiativet och flickan sitter och väntar att han skall komma, den rätte, men när den rätte icke kommer, så tar hon den första bäste.

Att emellertid nu under nuvarande förhållanden rycka ut qvinnofrågan ur sitt sammanhang är omöjligt och skadligt. Qvinnans begär efter frigörelse är samma sak som mannens oroliga begär efter frigörelse. Låtom oss derför emancipera männen från sina fördomar så skola nog qvinnorna bli frigjorda. Men vi skola arbeta på det målet tillsammans som vänner och icke som fiender. Hvad qvinnan af framtiden, en närmare eller fjermare, har ovilkorlig rätt att fordra, det vill jag nu, för att fria mig från misstanken om reaktionära meningar framlägga under denna rubrik:

Qvinnans rättigheter

som enligt naturen henne tillkomma, men genom den förvända samhällsordningen (icke genom männens tyranni) blifvit henne beröfvade.

1:o. Rätt till lika uppfostran med mannen. Härmed är icke meningen, jag kan icke nog ofta upprepa det, att qvinnan nu skall inbilla sig det hon *höjes* till mannen, genom att lära sig alla de onyttigheter denne nu får stoppa i sig. Framtiden som skall afskaffa skilnad mellan

folk- och elementarskolor, studentexamen och alla andra examina, skall en gång känna sig skyldig att införa en enda gemensam borgerlig examen, hvilken skall ersätta konfirmationen. Denna examen skall vara en och samma för man och qvinna, och endast omfatta en fullständig kännedom om konsten att läsa, skrifva och räkna samt kunskap om födelselandets lagstiftning, om medborgerliga rättigheter och skyldigheter, samt ett lefvande språk. Den som sedan vill lära sig hvad Cicero ansåg om Lucius Sulla och hvad Moses hade för afsigter med Israels barn, den må göra det, om han nemligen får tid med sådan lyx, då framtiden kommer att fordra af hvarje medborgare, att han arbetar med sin kropp för sitt uppehälle, såsom naturen bestämt det.

2:o. Skolorna skola vara gemensamma för gossar och flickor, så att de båda könen tidigt lära känna hvarandra, och icke som nu, att gossarne gå och inbilla sig att flickorna äro englar, och flickorna tro att gossarne äro riddare. Härigenom undvikas äfven alla dessa fantasiens och brådmogenhetens stumma synder, hvilka hafva sin grund i könens isolering.

3:o. Flickan skall ega samma frihet att »gå lös» och välja sällskap hvar hon vill.

4:o. Fullständig likställighet mellan könen skall aflysa det vedervärdiga hyckleri, som kallas galanteri, eller artighet mot damerna.

En flicka skall sålunda icke fordra att en gosse stiger upp och lemnar sin plats, ty det är slafvens underdånighetstecken, och en bror skall icke vänjas vid att systrarne bädda upp hans säng eller sy i hans skjortknappar; sådant skall han göra sjelf.

5:o. Qvinnan skall hafva rösträtt. När i framtiden hennes konfirmation består i ett förhör i det samhälles lagstiftning hon lefver i, och då samhället hvarje år, liksom bolagen nu, blir skyldigt lemna en årsberättelse till hvarje medborgare, skall qvinnan lika godt som mannen kunna döma om åt hvilken person eller sak hon ger sin röst.

6:o. Qvinnan skall vara valbar till alla sysslor, hvilket icke blir svårare under en sjelfstyrelse, och nu, då hon inkonseqvent nog kan bli regent. Sjelfstyrelsen blir icke yrkesstyrelse, utan sådan som nu kommunalstyrelsen är, ett förtroendeuppdrag att utföras på lediga stunder. Finnes någon klokare och bättre egnad till styrelse än en gammal moder, hvilken i moderskapet och hushållet lärt både regera och förvalta? (Våra förfäder hade en sådan vördnad för gamla qvinnors förstånd att de tillskrefvo dem ett öfvernaturligt vetande.)

7:o. Genom detta skola sederna förmildras och lagarne äfven, ty ingen har lärt sig öfverseende så som en mor, ingen har lärt sig huru

tålig, huru litet fordrande man får vara med de felfulla menniskobarnen.

8:o. Qvinnan skall vara befriad från krigstjenst. Den som anser detta vara en orättvisa, må taga i betraktande att naturen af henne utkräfver vederlag i det tunga moderskapet. För öfrigt blir i framtiden icke något ärofullt att göra gensdarmtjenst. Det blir en pligt bara.

9:o. Som framtidens samhälle kommer att genom en rättvis fördelning af naturens gemensamma rikedomar, tillförsäkra alla som födas uppehälle och undervisning, blir äktenskapet såsom en garanti för dessa fördelar, onödigt. Man och hustru afsluta ett kontrakt, muntligt eller skriftligt om ett förbund, på huru lång tid de vilja, som de, utan lag eller evangelium, ega rätt upplösa när de behaga; att härigenom icke kan förekommas sådant som att två hanar vilja ega samma hona, det är gifvet, men striden skall icke bli så grym, och honan blir den som afgör valet, hvilket nu ej är fallet, ty ingen skall behöfva gifta sig för pengar eller rang, när dylikt ej mer finnes till. Urvalet blir härigenom naturligt och racen skall derigenom förbättras.

Detta om framtidens qvinna och äktenskap. Hvad som under nuvarande förhållanden kan göras för äktenskapets timliga förbättrande, det är:

1:o. Att umgänget mellan gossar och flickor blir friare.

2:o. Att uppfostran för gossarne förenklas så, att den med rättvisa kan äfven för flickorna förenklas.

3:o. Att flickan slipper (liksom gossen) läsa så mycket om det förflutna, men tvingas taga kännedom om det nuvarande samhällsskicket, så att hon

4:o. Kan med allra snaraste få rösträtt.

5:o. Det falska galanteriet upphör af sig sjelf och man och qvinna umgås såsom männen nu. Icke så att männen hålla ensamma banketter, som sluta med en skål för qvinnan, hvilken sitter hemma och äter gröt och mjölk.

6:o. Civiläktenskap införes, hvarigenom skilsmessan underlättas. Icke derför att det är troligt man skall skiljas oftare än förr; lättheten att få bli skilda skall göra att bandet kännes mindre hårdt och att mannen tas ur den föreställningen att han eger qvinnan. Barnen skola nog fortfarande hålla ihop makarne, såvida icke svårare fall inträffa.

Det vidriga lagbudet om varning af presterskap eller obligatorisk »rymning» skulle sålunda utgå.

7:o. Lagparagraferna om mannens målsmanskap upphäfvas.

8:o. Qvinnan blir myndig vid 18 år, utan alla inskränkningar.

9:o. Äktenskapsförordet och Boskilnaden bli obligatoriska.

10:o. Qvinnan ege rätt (efter uppfostrans likgörande med mannens) att besätta alla platser, och öfva hvad sysselsättning hon vill. (Men att nu insläppa ett par millioner qvinnor i arbetsmarknaden skulle göra konkurrensen blodig. Här måste man kanske nedlåta sig, under nuvarande förhållanden, till en inkonseqvens, såvida icke möjligen ett öfverlopp af arbetskrafter skulle pressa fram det nya samhällsskicket.)

11:o. Mannen vare skyldig vid äktenskaps ingående underhålla en lifförsäkring, så att han vid dödstillfälle ej lemnar hustru och barn i nöd, i synnerhet vare detta en skyldighet, då han dragit qvinnan från en inbringande syssla.

12:o. Qvinnan bibehåller sitt namn, och eger icke antaga mannens titel i femininum, ty titeln är under nuvarande förhållanden en egendom, ofta ganska dyrt förvärfvad, och af pengars värde. Likställigheten fordrar detta. Och derigenom skall mången qvinna undgå frestelsen att köpa en titel för sina pengar. Gossar uppkallas efter fadren och flickor efter modren.

13:o. Skilnad i säng och säte från början bör bli häfd. Ty, något så mot »sedligheten» stötande som gemensam sängkammare och säng, straffar sig sjelf, och ger anledning till förhållandets grummel, äckel, leda och än värre saker. Qvinnan skulle derigenom få en friare ställning och behålla eganderätten till sin kropp.

14:o. Hustrun skall, i händelse hon är blott sin mans hustru och barnens mor, utan att ega en sjelfständig syssla, ha ett apanage till kläder och nöjen. Hon skall icke ha lön, icke ha kläder i form af en present, för hvilken hon skall tacka. Men hon skall då också ha *rättighet* att betala sina nöjen sjelf, äfven i mannens sällskap, och slippa att bli *bjuden.*

15:o. Förvärfvar qvinna något genom syssla under äktenskapet, och icke sköter huset, vare hon skyldig af det förvärfvade lemna till huset lika mycket som mannen. Arbetar hon äfven för huset, behålle hon sitt, ty hennes arbete inomhus skall derigenom komma att anses såsom tillskott och icke som nu, såsom en slaftjenst.

Interview.

Förf.: Har herrn nu fått klart för sig hvad jag menar?

Interv.: Jo alldeles tillräckligt!

Förf.: Inga missförstånd alltså? Det är godt!

Interv.: Herrn har vågat angripa Ibsen; det är farligt det!

Förf.: Den som angripit Carl XII, herre, den fruktar hvarken fan eller trollen! Sju resor har jag fallit och stått upp igen; tål väl falla en gång till! För öfrigt har jag bara angripit Ett Dockhem såsom codex! Jag tycker inte om codexar! Slår man fast en codex, så sitter han der i minst tjugofem år och så kommer man inte ur fläcken! Hvad Ibsen beträffar, så har hans exempel visat farorna af skönlitteraturen. Han skref Brand *mot* kristendomen, och läsarne gjorde en kristendomscodex af den! Det var ju skönt! Han skref Gengangere mot osedligheten, och de sedliga gjorde den till en osedlighetscodex. Han skref Folkefienden mot samhället och samhällets värsta fiender kastade sten efter honom. Så der är det att vara Moses på berget och tala tungomål med ett blått skynke öfver hufvudet. Han skref om sin ungdoms sorger och bitterhet

i Kongs-Emnerne, och en filosofie kandidat i Helsingfors skrifver en akademisk afhandling om den och bevisar att den var ett rent historiskt drama. Om kandidaten gått mera rationelt till väga skulle han skrifvit till Ibsen och frågat honom om det förhöll sig så; då skulle han, såvida Moses hade svarat honom, fått reda på saken. Ibsen tog af skynket en gång och talade menskligt tungomål. Det var som vi minnas efter Gengangere. Då desavouerade han sig sjelf! Kanske han vill bli missförstådd. Godt, då har jag förstått Dockhemmet bäst af alla. Men lemnom detta. Är det något annat herrn har missförstått?

Interv.: Jo, herrn är socialist!

Förf.: Javisst! Som alla upplysta menniskor nu för tiden. Har jag inte lof till det?

Interv.: Jag undrar det?

Förf.: Undrar ni? Grundlagen vill ingens samvete tvinga eller tvinga låta! Sålunda har jag rätt till det! Men om herrn kallar mig anarkist, så ljuger herrn. Är det något vidare?

Interv.: Jo, herrn har skrifvit sjelf en pjes om qvinnan, som jag inte förstår!

Förf.: Det kan vara mitt fel, men det kan vara herrns. Ni menar Herr Bengts Hustru! Jo, kära herrn, det är 1:o ett angrepp på qvinnans romantiska uppfostran. Klostret, det är pensionen! Riddaren, det är han; alla äro riddare för våra unga flickor. Så komma de i

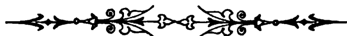
lifvets verkligheter, då får hon se att han är en bonde. Han tror hon är en fjolla, men verkligheten utvecklar henne till en qvinna, hvilket pensionen icke kunde göra. 2:o är det en apologi för kärleken såsom naturkraft, hvilken öfverlefver alla griller och kufvar den fria viljan. 3:o är det ett uppskattande af qvinnans kärlek såsom varande af högre art (med tillsats af modrens kärlek) än mannens. 4:o är det ett försvarstal för qvinnans rätt att få ega sig sjelf. 5:o är det en teaterpjes och det är synd. Men det fick sitt straff. En romantisk dogg som hade för låg panna, bet mig i benet och ville bevisa mig att jag var romantikus, just då jag angrep och förlöjligade romantiken och det var rätt åt mig, för man kan låta bli att skrifva teaterpjeser när man vill tala allvarsamt. Kom ihåg att alla teaterpjeser annonseras under »Offentliga nöjen».

Interv.: Men herrn angriper ju på ett oförklarligt sätt qvinnofrågans försvarare och sjelf är herrn ju radikal!

Förf.: Just så! Jag angriper det oförsvarliga sätt hvarpå frågan behandlas. Och qvinnofrågan har fått en ful kurtis-anstrykning i våra dar. Hela Dockhemmet är ett gammalmodigt romantiskt galanteri, fullt af idealistiska skröpligheter. I Frankrike har Dumas fils velat ge rösträtt nu, åt alla dessa prestuppfostrade pensionsflickor. Vet herrn hvad följden

skulle bli? Jo att jesuiter och kapuciner genast skulle röstas in igen i landet och kejsarinnan Eugénie sättas på tronen! Jag har angripit qvinnans försök att emancipera sig från barnaföderi, icke från vaggan och köket. Jag har angripit qvinnans åtrå att få förstöra mödrarne genom att lära dem latin, likasom fädren blifvit förstörda förut. Jag har, hör på det herre, och skrif opp det, jag har angripit äktenskapet *under nuvarande förhållanden,* jag har visat att en fullkomlig sällhet är orimlig, jag har visat att qvinnan *under nuvarande förhållanden* är ofta (icke alltid) genom uppfostran blifven en tossa, jag har alltså, skrif opp det herre, angripit qvinnans uppfostran, kyrkans äktenskap och männens galanteri-emancipation, jag har alltså icke angripit qvinnan utan jag har angripit, skrif opp det med stora bokstäfver, *De Nuvarande Förhållandena.*

Qvinnan behöfver icke mitt försvar! Hon är modren, och derför är hon verldens herskarinna. Och den frihet hon begär nu, det är samma frihet alla män begära! Den skola vi skaffa oss som vänner, icke som fiender, ty som sådana få vi ingenting. Har herrn nu förstått?

DYGDENS LÖN.

När modren dog var han tretton år. Det var för honom såsom om han förlorat en vän, ty under det år modren låg till sängs, hade han likasom gjort hennes personliga bekantskap, något som föräldrar och barn sällan göra. Han var nemligen tidigt utvecklad och hade ett godt förstånd; hade läst mycket mer än skolböckerna, ty fadren, som var professor i botanik vid Vetenskapsakademien, hade ett godt bibliotek. Men modren hade icke fått uppfostran, hade som gift varit mannens första hushållerska och de många barnens sköterska. När hon nu blef sängliggande vid trettionio års ålder, med krafter uttömda af många barnsängar, många års nattvak (hon hade icke sofvit en hel natt på sexton år), och då hon icke vidare fick befatta sig med hushållet, råkade hon göra bekantskap med sin andra son i ordningen; den äldsta var kadett och

var bara hemma om söndagarne. Som hon upphört att vara husmoder och endast var patient, försvann detta gammaldags disciplinförhållande, hvilket alltid ställer sig mellan föräldrar och barn. Den trettonårige sonen satt nästan alltid vid hennes bädd, när han var ledig från skola och lexor, och då läste han högt för henne. Mycket hade hon att fråga och mycket hade han att upplysa; derigenom borttogs mellan dem dessa gradtecken, som ålder och ställning upprest, och skulle någon nu vara den öfverlägsne, så var det sonen. Men modren hade mycket att lära honom ur sitt förflutna lif, och derigenom voro de omvexlande lärare och lärjunge. De kunde slutligen tala om allt. Och sonen, som då befann sig vid manbarhetens inträdande fick mången, med modrens finkänslighet och könsskilnadens blyghet, meddelad upplysning om det mysterium som kallas slägtets förökelse. Han var ännu oskyldig, men hade i skolan sett och hört mycket, som var honom motbjudande och upprörde honom. Modren förklarade allt som förklaras kunde, varnade honom för ungdomens farligaste fiende och tog ett heligt löfte af honom, att han aldrig skulle låta förleda sig att besöka dåliga qvinnor, icke en gång af nyfikenhet, ty ingen kunde lita på sig sjelf i sådana fall. Och hon hänvisade honom till ett sobert lefnads-

sätt och till umgänge med Gud i bönen när frestelsen skulle komma.

Fadren var djupt försänkt i den sjelfviska njutningen af sin vetenskap, hvilken var en sluten bok för hans hustru. Han hade, just när modren låg på sitt yttersta, gjort en upptäckt, som skulle göra hans namn odödligt i den lärda verlden. Han hade nämligen på en afstjelpningsplats utanför Norrtull hittat på en ny varietet af Svinmollan, hvilken hade böjda hår på det eljes rakhåriga blomfodret; och just nu låg han i underhandling med vetenskapsakademien i Berlin att få varieteten upptagen i Flora Germanica, och han väntade hvarje dag svar, om akademien ville odödliggöra honom genom att låta växten få bära namnet, som i sin helhet skulle lyda: Chenopodium molle β; Wennerstrœmianum. Vid dödsbädden var han tankspridd, nästan frånvarande, ovänlig närapå, ty han hade just fått akademiens jakande svar, och det grämde honom, att icke han kunde glädja sig, och sin hustru än mer, med den stora nyheten. Ty hon hade endast sina tankar på himmelen och på sina barn. Att nu komma och redogöra för henne om ett krokhårigt blomfoder, föreföll honom sjelf löjligt; men, försvarade han sig, det var icke frågan om ett krokhårigt eller rakhårigt blomfoder, det var frågan om en vetenskaplig upptäckt, och hvad

mer var, om hans framtid, om hans barns framtid, då ju fadrens ära var deras bröd.

När hustrun var död om aftonen föll han i djup gråt; han hade icke gråtit på många, många år. Han kände alla fasans samvetsqval öfver begångna, låt vara små, oförrätter, ty han var en förträfflig, exemplarisk äkta man, han kände ånger och blygsel öfver sin ovänlighet, sin tankspriddhet dagen förut, och i ett ögonblick af tomhet fick han upp ögonen för det lumpet sjelfviska i sin vetenskap, hvilken han inbillat sig ha varit för menskligheten. Men dessa rörelser räckte icke länge. Det var som att glänta i en dörr med fjäder på; den slog strax igen, och följande morgon sedan han skrifvit formulär till begrafningskorten, satte han sig ned och skref en tacksamhetsadress till vetenskaps-akademien i Berlin. Derpå återgick han till arbetet ner i akademien. När han kom hem om middagen, ville han gå in till sin hustru och tala om sin glädje, ty hustrun hade alltid varit honom den trognaste vännen i sorgen, och den enda lifvet skänkt honom, som icke var afundsjuk på hans framgångar. Nu kände han en stor saknad efter denna vän, af hvilken han alltid kunde påräkna »medhåll» som han sade, som aldrig sade honom emot, emedan hon inte visste hvad hon skulle säga emot, då han bara gaf henne de praktiska

resultaten af sina forskningar. Ett ögonblick tänkte han göra bekantskap med sonen, men de kände icke hvarandra, och fadren fann sig alltid i den ställning mot sonen, som en officer mot sin soldat. Hans rang förbjöd honom ett närmande, och sonen var honom för öfrigt något misstänkt, emedan denne hade ett skarpare hufvud än fadren och äfven derför att han läst en hel hop nya böcker, dem fadren icke kände, hvaraf stundom kunde inträffa att fadren, professorn, satt som en okunnig inför sonen, gymnasisten. Vid sådana tillfällen måste fadren antingen yttra sitt förakt öfver de nya dumheterna eller också begagna magtspråk och säga, att skolpojkar skulle läsa öfver sina lexor. Då kunde hända att sonen svarade med att förete en »lexbok», och då blef professorn ursinnig, menade att de nya läroböckerna voro »åt helvete».

Fadren slöt sig in i sina herbarier och sonen gick sin väg för sig.

De bodde på Norrtullsgatan till venster från Observatorieplanen. Ett litet envånings stenhus, omgifvet af en vidsträckt trädgård, som förr i tiden tillhört gartnersällskapet, hade genom arf tillfallit professorn. Men som han studerade den descriptiva botaniken utan att bry sig om den vida intressantare växtfysiologien och morfologien, hvilken i hans ungdom ännu låg i sin linda, var den lefvande

naturen för honom nästan fremmande. Han lät derför trädgården med dess många herrligheter växa igen och förfalla, samt arrenderade ut den åt en trädgårdsmästare mot vilkor att han och hans barn skulle behålla vissa friheter. Sonen begagnade trädgården som park, njöt af dess natur, sådan den var, utan att bry sig om att taga den vetenskapligt.

Hans karakter var som en illa gjord kompensationspendel: för mycket af modrens mjuka metall, för litet af fadrens hårda. Derför slitningar och ojemn gång. Än ytterligt känslofull, än hård, skeptisk. Modrens död tog honom mycket djupt. Han sörjde henne så, att hon blef i hans minne apoteoserad såsom inbegreppet af allt godt, skönt och stort. Sommaren som följde derpå tillbragte han med grubblerier och romanläsning. Men sorgen, och sysslolösheten icke minst, hade skakat om hela hans nervlif och satt hans fantasi i verksamhet; tårarne hade varit som ett varmt aprilregn, hvilket väcker fruktträden så att de narras gå i blom för att sedan frysa: majfroster innan befruktningen är fullbordad. Han var femton år, den tidpunkt då kulturmenniskan är manbar och mogen att ge lif åt kommande slägten, hvarifrån hon hindras af brist på föda åt ungarne. Han stod sålunda i begrepp att inträda i det minst tioåriga

martyrium som den unge mannen har att genomgå under strider mot den sjelfsvåldiga naturen, innan han får tänka på att förvärfva rättighet att uppfylla naturens lag.

Det är i Pingsttiden en varm eftermiddag. Äppelträden stå hvita af blom som naturen med slösande frikostighet vräker ut. Vinden skakar kronorna och frömjölet yr omkring i luften; somt kommer till sin bestämmelse och väcker lif, somt faller på jorden och förgås. Hvad bryr sig den oändligt rika naturen om en handfull mjöl mer eller mindre! Och när blomman är befruktad, fäller hon sina skära blad, som snart ligga vissna på sandgången, tills de ruttna vid nästa regn, upplösa sig, gå ner i jorden och stiga upp igen genom safven för att åter bli blomma och den gången kanske frukt. Men nu börjar striden: de som varit nog lyckliga att komma åt solsidan de gå till; fruktämnet sväller och om icke frost inträffar blir det snart fruktbart; men de som råkat komma åt norr, alla stackare som sitta i skuggan af de andra och aldrig få se solen, de vissna och falla af och trädgårdsmästaren krattar ihop dem och kör

dem i skottkärran upp till svingården. Och nu står äppelträdet med grenarna tyngda af halfmogen frukt, små trinda gullgula kartar med rosenröda kinder; nu gäller en ny strid; få de alla lefva, då brista grenarne af tyngden och trädet dör. Derför kommer stormen! Då gäller det att ha starka skaft och kunna hålla sig qvar; ve de svage, ty de voro dömda till undergång. Så kommer vifveln! Den har också fått lif och har en skyldighet mot sitt kommande slägte! Och så äta larverna upp äpplet ända till skaftet och så faller det ner på sandgången. Men masken har smak, och den väljer de starkaste och sundaste, ty eljes skulle det bli för många starka i lifvet, och då blef kampen alltför liflig.

Men i qvällstunden när mörkret kommer, då börja djurens dunkla begär att vakna. Nattskärran lägger sig på den nygräfda varma trädgårdssängen och lockar sin make. Hvilken? Det få hanarne afgöra!

Och huskattan smyger mätt och varm ut från spiselvrån efter att ha druckit sin nysilade aftonmjölk och trampar försigtigt mellan narcisser och gula liljor, rädd att bli våt och ruggig af daggen innan älskaren kommer. Och så luktar hon på den nyspruckna lavendeln, och så lockar hon. Från grannens plank kommer den svarta katten bred i ryggen som en mård, och han svarar på locket; men så

kommer trädgårdsmästarens trefärgade katt från ladugården, och nu blir det strid. Den svarta, mjuka matjorden yr omkring dem, och nysådda rädisor och spenatplantor ryckas ur sin stilla sömn och sina framtidsdrömmar. Den starkaste segrar och honan väntar neutral på att mottaga segrarens frenetiska omfamningar. Den besegrade flyr för att söka en ny strid, der han är den starkaste.

Och naturen ler, nöjd, ty den vet icke af någon annan trolöshet än den mot hennes bud, och hon ger den starkare sin rätt, ty hon vill ha starka barn, om hon så skall döda den lilla individens »oändliga» jag. Och intet pryderi, inga betänkligheter, inga bekymmer för följderna, ty naturen ger alla mat — utom menniskan.

Han gick ut i trädgården, sedan supén var slut och fadren satt sig vid sängkammarfönstret att röka pipa och läsa aftontidningar. Han gick fram åt gångarne och kände alla dessa dofter, som växten endast sprider när han står i blom, det finaste och starkaste destillat af eteriska oljor, som skola i sig koncentrera individens hela kraft för att höja sig till slägtrepresentant. Han hörde myggens bröllopssång öfver lindarne, klagande som en sorgesång för vårt öra, han hörde nattskärrans spinnande locktoner, kattornas brånande skrik, som om döden och icke

lifvet skulle skänka arf; tordyfvelns surrande, nattfjärilns flaxande, läderlapparnes pip.

Han stannade framför ett narciss-stånd, bröt en blomma och luktade på den tills tinningarne bultade. Han hade aldrig sett så noga på den blomman. Men förleden termin hade han i Ovidius läst om den sköna ynglingens förvandling till narcissusblomman. Han hade icke funnit någon vidare mening i denna myt. En yngling som af obesvarad kärlek får denna brånad vänd mot sig sjelf och slutligen förtäres af lågan förälskad i sin egen bild som han ser i källan! Nu, när han betraktade dessa hvita kalkblad, dessa bägarblad, vaxgula som en sjuklings kinder, och med dessa fina röda strimmor som dem man ser på en lungsigtig, der blod sprängts ut i hudens yttersta finaste kärl under trycket af en upprepad hosta, kom han att tänka på en kamrat i skolan, en ung adelsman som gått som sjökadett om sommaren och hvilken hade detta utseende.

När han luktat länge på blomman försvann den starka nejliklukten och lemnade en äcklig, såpaktig stank efter sig som qväljde honom.

Han vandrade framåt tills gången krökte in åt höger under en hvälfd allé af huggna almar. I halfdunklet såg han längst fram i perspektivet den stora gröna slänggungan

som rörde sig fram och åter. På bakbrädan stod en flicka och satte den i gång genom att böja knäna och kasta kroppen framåt under det att hon höll i sidostängerna med upplyftade armar. Det var trädgårdsmästarens dotter som gått fram i Påskas och nyss fått lång klädning. Men i qväll hade modren låtit henne ta på sig en halflång som hon skulle slita ut hemma. När hon fick se den unge herrn blef hon först generad öfver att hon visade strumporna, men hon stod qvar; och herr Theodor gick fram och såg på henne.

— Stå inte der, herr Theodor, — sade flickan som fick gungan i full fart.

— Hvarför får jag inte stå här, — svarade denne, som kände draget af hennes fladdrande kjolar fläkta om sina heta tinningar.

— Fy nej, sade flickan.

— Får jag komma in, skall jag gunga Augusta, — sade herr Theodor och kastade sig med fart in i gungan.

Och så stod han midt emot henne inne i gungan. Och när gungan gick upp, svepte hennes klädning om hans ben, och när den gick ner stod han lutad öfver henne och såg henne rätt in i ögonen, som lyste af rädsla och behag; och den tunna bomullskoftan smög tätt efter de unga brösten som skarpt tecknade sig under det randiga kattunet; och

hennes mun stod halföppen, så att de hvita friska tänderna logo emot honom som om hon ville bita honom eller kyssa honom. Allt högre gick gungan, ända tills hon slog emot lönnens högsta grenar. Då uppgaf flickan ett anskri och föll i hans armar, så att han måste sätta sig på bänken. När han kände den mjuka varma kroppen rycka och på samma gång trycka sig mot hans, gick det som ett elektriskt slag genom hela hans nervsystem, det svartnade för hans ögon och han skulle ha släppt henne, om han icke kännt hennes venstra bröst mot sin högra öfverarm. Gungan saktade. Hon sprang upp och satte sig på bänken midt emot. Och så sutto de och sågo ner, men vågade icke se hvarandra i ansigtet. När gungan stannat, steg flickan ur och låtsades svara på någon som icke ropat henne; och herr Theodor blef ensam.

Blodet sprang i hans ådror. Han kände sin lifskraft fördubblad. Men han visste icke klart hvad som händt. Han förestälde sig dunkelt han var en elektrofor, hvars positiva elektricitet under en urladdning förenat sig med den negativa. Och detta under en svag, till det yttre kysk, beröring med en ung qvinna. Sådant hade han icke erfarit då han till exempel under brottningslekar på gymnastiken hållit kamrater hårdt omfamnade. Han hade sålunda kännt den qvinligas motsatta

polaritet och han erfor nu hvad det ville säga att vara man. Och han var man. Icke en brådmognad, som genom våld på naturen kommit att slå ut för tidigt, ty han var en stark, härdad, frisk yngling.

När han nu vandrade i gångarne, kände han alltså nya tankar stiga upp. Lifvet tycktes honom allvarligare, känslan af pligt och skyldighet trädde fordrande fram. Men han var endast femton år. Han var icke konfirmerad än, kunde ännu icke på många år inregistreras i samhället och följaktligen icke tänka på att föda sig, mycket mindre en qvinna och barn. Hans allvarliga sinnesförfattning lockade honom nemligen icke till några tankar på lösaktighet, utan qvinnan var för honom något för lifvet; hans andra pol, hans komplement. Nu var han andligen och kroppsligen mogen för att gå ut i verlden och skaffa sig bröd. Hvad hindrade honom? Hans uppfostran, som icke lärt honom något nyttigt; hans sociala ställning, som förbjöd honom gå ner till handarbetet; kyrkan, som icke fått hans ed på att vara presterskapet trogen; staten, som icke fått hans ed på att vara Bernadotte och Nassau trogen; skolan, som icke ännu fått dressera honom för att vara mogen för universitetet; öfverklassens hemliga ordensförbund mot underklassen; ett helt berg af fånigheter låg öfver honom och

hans ungdom. Det var för honom, nu sedan han kände att han var man, såsom om hela den förestående uppfostran var ett institut, der han skulle kastreras först innan man vågade släppa honom in i harem, der en manbarhet skulle varit farlig, ty någon annan idé i allt detta kunde han ej upptäcka. Så försjönk han åter ner i sitt nuvarande tillstånd af omyndig. Han tyckte sig vara en planta af bleksallat som man binder ihop och sätter under en blomkruka, för att den skall bli så hvit och mör som möjligt och för den skull hindras att i solljuset få skjuta gröna blad, gå i blom, och minst af allt, gå i frö.

Under dessa tankar gick han af och an på trädgårdsgångarne tills klockan tutade tio i Adolf Fredrik. Då vände han åter till byggningen för att gå upp och lägga sig. Men farstudörren var stängd. Han måste knacka på kökskammarfönstret. Huspigan kom i underkjolen och öppnade och han kunde se hennes bara axlar öfver linnet som fallit ner.

Allt svärmeri försvann i ett ögonblick och han ville ta fatt i henne, trycka hennes bröst, para sig, med ett ord, ty nu var qvinnan endast hona för honom. Men flickan hade kommit in och slagit igen dörren efter sig. Då skämdes han och gick upp på sin kammare.

Väl kommen upp öppnade han fönsterna, doppade hufvudet i handfatet och tände sin lampa.

När han kom i säng tog han fram Arndts Andliga Morgonröster, hvilka han ärft af sin mor, och af hvilka han alltid läste en stump om qvällarne, för mera säkerhets skull, ty om morgnarne var tiden knapp. Med boken väcktes tankarne på kyskhetslöftet som han gifvet modren, och så fick han ondt samvete. En fluga som kom in på lampglaset och med brända vingar snurrade på nattduksbordet, ledde hans tankar på annat ut i det obestämda, och sedan han lagt bort Arndt, tände han en cigarr. Han hörde hur fadren drog af sig stöflarne i sängkammaren på nedra botten; hur han knackade ur pipan mot kakelugnskransen; slog i ett glas vatten ur karaffinen, och gjorde sig i ordning att gå i säng. Så tänkte han hur ensamt denne skulle känna det nu då hans hustru var borta. Förr kunde han höra genom trossbotten huru de förtroligt samspråkade med half röst om saker som de alltid voro ense om; men nu hördes icke någon röst mer, endast de döda ljuden af en menniskas styrande och ställande om sin person, hvilka likt figurerna i en rebus måste ställas i hop för att få något lif af dem.

Slutligen lade han bort cigarren, släckte lampan och läste tyst Fader vår, men kom

inte längre än till femte bönen förr än han somnade.

Midt i natten vaknade han i en dröm. Han hade haft trädgårdsmästarens flicka i sina armar. Hvar och när mindes han ej, ty han var alldeles bedöfvad och han föll strax i sömn igen.

På morgonen var han tungsint och hade hufvudvärk. Föll åter in i sina tankar på framtiden, hvilken låg tungt öfver honom och tryckte qväfvande på hela hans tillvaro. Han såg med fruktan huru sommaren gick, hvilken med lofvets slut åter skulle sätta honom i det förnedringstillstånd som skolan erbjöd, der hvarje hans tanke skulle dödas under andras, der sjelfverksamheten hjelpte till intet, då endast ett bestämdt antal förflutna år kunde föra honom fram till målet. Det var som att göra en resa på ett godståg; lokomotivet måste stå så och så länge på stationen, och när ångtrycket blef för starkt af brist på kraftförbrukning, måste man öppna säkerhetsventilen. Trafikstyrelsen hade uppgjort tabellen och man fick icke komma för tidigt till stationerna. Det var hufvudsaken.

Fadren såg att sonen bleknade och blef mager, men det trodde han var sorg efter modren.

Så kom hösten. Först med skolan. Han hade under sommarens ensliga umgänge med vuxna menniskors lif och strider i romanerna blifvit van att betrakta sig som en vuxen. Nu kommo lärarne och duade honom. Kamrater, pojkar som ännu icke respekterade den kroppsliga friheten, tilläto sig handgripligheter, hvilka nödgade honom till dylika. Och denna bildningsanstalt, som skulle förädla honom till inträde i samhället, hvad lärde den, och huru förädlade den? Läroböckerna voro endast samt och synnerligen skrifna under öfverklassens kontroll och gingo alla ut på att få underklassen att tillbedja öfverklassen. Lärarne talade ibland med rörelse till lärjungarne om huru otacksamma de voro; de visste icke, hvilka fördelar deras föräldrar gåfvo dem genom att skänka dem denna bildning, som så många fattiga fingo försaka. Nej, i sanning, de unga voro icke nog förderfvade ännu att kunna genomskåda hela denna gränslösa utsträckning af bedrägeriet och dess fördelar. Gaf undervisningen någon enda gång en ren glädje genom det undervisade sjelf? Nej! Derför måste lärarne oupphörligen vädja till lärjungarnes lägre passioner, ambitionen (ett snyggare namn på den lumpna äregirigheten att vara högre skattad än de andra), intresset, fördelarne.

Hvilken eländig maskerad denna skola! Icke en enda af ynglingarne trodde på välsignelsen af att uppräkna hatade konungar, lära sig obrukbara språk, att bevisa axiomer, definiera sjelfklara saker, räkna ståndarknappar på örterna och ledgångarne på insekters bakben, för att slutligen icke veta mer än att de hette så och så på latin. Huru många långa timmar försattes icke för att förgäfves söka vetenskapligt dela en vinkel i tre lika stora delar, då det kunde »ovetenskapligt» (d. v. s. praktiskt) göras på en minut med en gradskifva.

Hvilket förakt för allt som var nyttigt! Systrarne, som läste Ollendorffs franska grammatika, de kunde tala franska efter två års förlopp, gymnasisterna kunde inte säga ett ord efter sex år. Och med hvilket öfverhögt medlidande de uttalade ordet Ollendorff, såsom inbegreppet af allt dumt, som var gjordt sedan verlden skapades.

Men när systrarne begärde en förklaring och frågade, om icke språket var gjordt för att uttrycka menniskans tankar, så svarade den unge sofisten med en fras, lånad af en lärare, som sett den citeras såsom Talleyrands: Nej, språket är gjordt för att dölja menniskans tankar. Detta kunde naturligtvis inte en ung flicka fatta, ty sina infamier förstå männen att dölja, men hon trodde att bro-

dren var rysligt lärd och hon disputerade icke vidare.

Och så den förfalskande estetiken, som kastade sin slöja af lånad glans, falsk skönhet öfver alltsammans. »Stå stark du ljusets riddarvakt», fick man lära sig sjunga, »med mod på dina skilda banor!» Hvilken riddarvakt, med adelsbref, studentbref, falska attester allesamman, efter hvad de sjelfva kunde inse; åt ljuset, det vill säga åt öfverklassen, som hade sitt förfärliga intresse af att hålla underklassen i mörker genom skolor och religion. »Och framåt, framåt på ljusets bana!»

Alltid kallades saken vid omvändt namn! Naturligtvis derför att då en »underklass» skulle komma med ljus, det då skulle vara prepareradt att få det till att han kom med mörker! Du unga, »friska» kämpahär! Så friska de voro, alla dessa, enerverade af sysslolöshet, otillfredsstäld drift, äregirighet, förakt för alla som icke hade råd att bli studenter! O, de öfverklassens poeter, som ljugit så vackert! Voro de bedragare eller bedragne?

Hvad talade alla dessa ynglingar om i hvardagslag? Om studierna? Aldrig! På sin höjd om ett betyg! De talade om liderlighet. Från morgon till qväll! Om möten med flickor; om biljardspel, om punsch, om könssjukdomar som de hört omtalas af äldre bröder. De gingo om middagarne och »togo paraden»,

och den som var mest försigkommen, han kunde säga namnen på löjtnanten och tala om hvar dennes flicka bodde. En gång hade två af »ljusets riddarvakter» i sjette klassen helt naivt gått upp på Hasselbacken, midt på blanka sommarmiddagen med två prostituerade qvinnor och satt sig öppet ute på verandan att äta middag. De blefvo för sin naivetet relegerade från läroverket. Att det icke var för lastbarhet, kunde man sluta deraf, att de ett år derefter togo studentexamen, sålunda vinnande ett helt år, och att de efter slutade studier i Upsala sändes till en af Europas hufvudstäder att vid ambassaden representera de förenade konungarikena Sverige och Norge.

I en sådan omgifning frampinade unge herr Theodor sin bästa ungdom. Han hade genomskådat sveket, men icke kunde han bryta med det! Hur skulle det gå till? frågade han ofta sig sjelf, men fick intet svar. Han blef naturligtvis medbrottslig och lärde sig tiga!

Konfirmationen blef för honom ett spektakel såsom skolan varit. En ung pastorsadjunkt, som var läsare, skulle i fyra månaders tid lära honom Luthers katekes, honom som läst teologi, exegetik, dogmatik, nya testamentet på grekiska och så vidare. Men den stränga pietismen med dess fordran på sanning

i lifvet och lefvernet kunde icke undgå att göra sitt intryck på honom.

Det var en novembermorgon de voro kallade till kyrksalen för att skrifvas upp. Herr Theodor befann sig helt oväntadt såsom medlem af en helt annan krets än den han dagligen i skolan hade omkring sig. När han trädde in i samlingsrummet, möttes han af blickar från väl hundra par ögon, hvilka alla sågo på honom såsom på en fiende. Der voro tobaksbindare från Ljunglöf, sotaregossar, lärgossar från alla yrken. De tycktes nog också vara fiender sinsemellan, ty de kastade öknamn åt hvarandra, men denna fiendskap mellan yrkena var mera tillfällig; och huru de än kifvades så hängde de ändock ihop. Han kände en underlig qväfvande luft slå emot sig, och i det hat, hvarmed han kände sig helsad, låg äfven ett förakt, baksidan af en viss respekt eller afund. Han såg sig förgäfves omkring efter någon kamrat, någon likasinnad, likaklädd. Det fans ingen. Församlingen var fattig, och de rike sände sina barn till Tyskan som då var på modet. Det var folkets barn; det var underklassen, med hvilken han nu inför Herrans altare skulle råkas såsom jemnlike. Han frågade sig sjelf hvilken afgrund som egentligen skilde honom från dessa! Voro de icke kroppsligen lika begåfvade som han? Jo, bättre kanske, ty

alla förtjenade de redan sitt bröd, och en del kunde till och med hjelpa gamla föräldrar? Voro de sämre utrustade på förståndets vägnar? Det kunde han icke påstå, ty han hörde dem, under form af speord, kasta de skarpaste iakttagelser omkring sig, de kunde säga radikala qvickheter, som han endast af högfärd afhölls från att belöna med ett skratt; och när han tänkte på alla dumbomar han hade till kamrater i skolan kunde han icke få ett bestämdt streck mellan sig och dem. Men det fans der! Var det de fula kläderna, de fula ansigtena, de grofva händerna? Ja delvis var det nog det! Och han kände i synnerhet deras fulhet stöta sig! Men voro de sämre derför att de voro fula?

Han hade en florett med sig, ty han skulle på fältlektion på middagen. Denna stälde han i en vrå för att den icke skulle ådraga sig någon obehaglig uppmärksamhet. Men den var redan observerad. Ingen visste egentligen hvad det var för en tingest, men de förstodo att den förestälde ett vapen. Några af de djerfvaste gjorde sig ärende bort i vrån för att undersöka den. De petade på lindningen om fästet, skrapade med naglarne på parerplåten, böjde på klingan, fingrade på den lilla bollen af handskskinn. Det var som att se harar nosa på en bössa, som de skulle ha hittat i skogen. De förstodo icke hvartill

den skulle användas, men de kände att det var något fiendtligt, som hade ett doldt ändamål. Slutligen kom en gördelmakarelärling, hvars bror var lifgardist, fram till de nyfikna och afgjorde genast frågan: kan ni inte se, att det är en sabel, era snorgersar! Och dermed kastade han en blick af respekt på herr Theodor, en blick också af hemligt förstånd, som om han sagt: vi förstå det der, vi!

Men det såg en repslagargosse, hvilken en gång varit på artilleriet för att bli trumpetare, och som han ansåg sig förbigången vid domens fällande, kunde han icke hålla mun, utan förklarade, att de skulle få bita honom i ryggen om det inte var en värja! Följden häraf blef ett slagsmål, som förvandlade hela kyrkosalen till en enda stor hundgård rykande af dam och fyld med tjut.

Då öppnas dörren och der står pastörsadjunkten. En ung, blek, mager karl, med utslag i ansigtet och urvattnade blå ögon. Han gaf först till ett anskri. Vilddjuren upphörde att slåss. Derpå gaf han äfven en utgjutelse om Jesu dyra blod och den Ondes magt öfver hjertan. Slutligen fick han alla hundra pojkarne att sätta sig på bänkar och stolar. Men nu var han alldeles andfådd och rummet fullt af upprifvet dam. Han kastade en blick uppåt fönsterventilen och sade med matt stämma: öppna luckan. Men det var

som att väcka stormen igen. Tjugofem pojkar störtade upp och slogo ihop i en hög vid fönstret för att få fatt i snöret till ventilen.

— Gå och sätt er! — gaf presten till i ett nytt anskri och sprang upp efter käppen.

Nytt lugn för ett ögonblick. Presten tänkte ut ett mera praktiskt sätt att utan batalj få upp luckan.

— Du, — sade han, och pekade på en liten skrämd stackare, — gå och öppna luckan!

Den lille gick fram till fönstret och sökte lösa upp det sammandragna snöret. Under andlös tystnad afvaktade församlingen resultatet, då en stor pojke i sjömanskläder, hvilken nyss kommit hem från Spanien med briggen Carl Johan, förlorade tålamodet:

— Här ska ni, djeflar i min själ, se på en gosse som kan, — sade han, och, i en blink hade han kastat af sig i skjortärmarne, äntrat fönsterbrädan, dragit upp sin knif och skurit af snöret.

— Kapa gajet bara! — hann han säga innan presten fick tid att uppge ett nytt anskri såsom en hysterisk qvinnas och dermed bokstafligen skrämde ner sjömannen, hvilken bedyrade, att »fallet hade skäggat sig» och att ingenting annat var att göra än att »kapa».

Pastorn var alldeles utom sig. Icke hade han, han kom från en stilla landsbygd, dock kunnat tro, att en ungdom kunde vara så

djupt förderfvad, sjunken i osedlighet, i synd, och på förtappelsens väg så långt kommen som denna. Och så en lång historia om Jesu dyra blod.

Det var ingen som förstod hvad han sade, ty de hade icke något begrepp om sjunka, då de egentligen aldrig varit uppe. Församlingen visade derför en stor likgiltig köld. Presten fortfor att tala om Jesu dyra sår, men ingen tog åt sig, ty ingen visste sig ha sårat någon Jesus. Han försökte nu med djefvulen, men den hade ingått så i deras umgängesspråk som ett talesätt, så att den icke heller gjorde något intryck. Slutligen hittade han det rätta! Han talade om den till våren stundande konfirmationen. Han erinrade om föräldrarne, som väntade att få föra sina barn ut i lifvet; men när han kom på tal om husbönderna som icke ville ge någon anställning om de icke voro konfirmerade, då var han oemotståndlig, och det var icke en, som icke förstod konfirmationens djupa betydelse. Nu var han sann och nu förstodo honom alla unga sinnen. Till och med de vildaste blefvo spaka.

Och så började uppskrifningen! Hu! så många bristfälliga prestbetyg. Hur skulle de komma till Jesus, när deras föräldrar icke voro vigda; hur skulle de få komma till

syndarens nådabord, när fadren var straffad för första resan. Hu! Sådana syndare!

Herr Theodor var djupt skakad af alla dessa offentliga skymfer som utdelades. Han ville blunda, men han kunde det icke. När han slutligen kom fram med sitt prestbetyg och adjunkten läste: Sonen Theodor född den och den dagen det och det året af föräldrarne: Professorn och Riddaren..., då gick ett svagt solsken öfver adjunktens anlete och han nickade vänligt när han frågade: Hur står det till med pappa? Och så drog en slöja af vemod öfver hans hvitgula anlete, när han såg, att modren var död, hvilket han visste förut, och ett kärälskligt, beklagande gråtfullt: »Hon var ett Guds barn, hon,» liksom taladt till sig sjelf, undföll honom såsom en förebråelse mot »pappa», som bara var professor och riddare. Derpå fick herr Theodor gå!

När han kom ut, tyckte han sig ha varit vittne till något som han aldrig trott att det fans. Voro dessa ynglingar så djupt sjunkna derför att de begagnade svordomar och grofva ord som alla hans kamrater, hans far, hans farbror och hela societeten begagnade sins emellan! Hvad var det för sedeförderf som här talades om? De voro ystrare än andra bortskämda barn, derför att de voro starkare. Att deras prestbetyg voro så bristfälliga, var

det barnens fel? Hans far hade aldrig stulit, men icke behöfver man stjäla då man har sex tusen kronors lön och får göra precis så mycket man vill. Det hade ju varit en löjlighet eller en abnormitet, om han stulit.

Och så gick herr Theodor till skolan igen, och der kände han hvad det ville säga att ha fått uppfostran; ty här chikanerades ingen för en liten fåt; här fick man ha sina och föräldrarnes svagheter temligen i fred; här var man bland likar och alla förstodo hvarandra.

Och derefter »tog man paraden» och smög in på ett café för att få en likör och så gick man på fäktsalen. Och när han här af löjtnanten titulerades herre, såg alla dessa ynglingar med smidiga lemmar, fria later och glada miner, alla vissa om att en god middag väntade dem hemma, då kände han, att det fans två verldar, en öfver- och en under-, och då tog det i honom såsom ett ondt samvete när han tänkte tillbaka på den mörka kyrksalen och de trista menniskobarnen, hvilkas alla sår och hemliga brister så obarmhertigt granskades under förstoringsglas, för att de skulle bli delaktiga af den sanna ödmjukheten, utan hvilken öfverklassen icke skulle få ha sina glada svagheter i fred. Och dermed hade något oharmoniskt kommit in i hans lif.

Huru än herr Theodor kastades emellan sin naturliga trängtan till lifvets halfkända lockelser och sin nyförvärfvade benägenhet till att vända hela lifvet ryggen och rigta sin håg mot himmelen, svek han aldrig sitt löfte till modren. De upprepade samqvämen i kyrkan med läskamraterna och presten förfelade icke att göra sitt intryck på honom. Han var stundom dyster och grubblande och kände att icke lifvet var som det borde vara. Det kändes som om något oerhördt brott var begånget en gång i tiden och som om detta nu höljdes i massor af bedrägeri; han kände sig som flugan inrullad i spindelns nät; hvarje försök att rifva ett hål åtföljdes af en ny inrullning med en ny qväfning.

En afton, ty presten begagnade alla effekter för att imponera på de ungas hårda sinnen, hade de haft läsning nere i kyrkans kor. Det var fram i Januari månad. Två gaslågor lyste matt upp koret och visade altarets marmorfigurer i gräsligt förvridna proportioner. Hela den stora kyrkans med sina två hvarandra korsande tunnhvalf i halfskymning. I fonden längst bort såg man orgelns blanka tennpipor kasta svaga reflexer af gaslågorna från koret; och englarne ofvanför blåste till domen i sina basuner, men syntes nu blott som mörka,

hotande öfvernaturligt stora menniskofigurer. Korsgångarne slutade i fullständigt mörker.

Presten hade hållit en utläggning på sjette budet. Han hade talat om hor inom och utom äktenskapet. Huru hor bedrefs mellan äkta makar, det kunde han icke redogöra för, oaktadt han sjelf var gift, men utom äktenskapet det hade han reda på. Så kom han till kapitlet om sjelfbefläckelse. När han nämnde ordet, gick det som en susning genom ynglingaskaran och med hvita kinder och håliga ögon stirrade de på honom som om de sett ett spöke. Så länge han talade om helvetets straff voro de temligen lugna, men när han började läsa berättelser ur en bok om huru ynglingar dött vid tjugofem års ålder med förstörd ryggmerg såsom Guds barn, då sjönko de ihop på bänkarne och kände golfvet gunga under sig! Slutligen talade han om en historia om en gosse som vid tolf års ålder kom på dårhus; och vid fjorton år afled i tron på sin frälsare. Då var det som att se ett hundra upptvättade lik gillrade på stänger. Botemedlet mot detta onda, det var endast ett, Jesu dyra sår. Någon detaljerad uppgift på huru de skulle användas mot för tidig manbarhet afgaf han ej. Emellertid skulle man afhålla sig från att dansa, gå på teatern, besöka lekstugor och, framför allt afhålla sig från qvinnor; det vill säga

motsatsen af hvad man i sjelfva verket borde göra. Om lasten var en dräpande motsägelse af samhällslagens proklamation att mannen först vid tjugoett år är manbar, det lemnades åt tystnaden. Om den kunde förhindras genom tidigare äktenskap, genom att skaffa nödtorftig mat åt alla i stället för kalas åt några, det lemnades derhän. Resultatet blef, att man skulle kasta sig i Jesu armar, det vill säga gå i statskyrkor, afhålla sig från allt bestyr med verlden och lemna den åt öfverklassen. Nog af, efter dufningens slut bad presten de fem första på första bänken att stanna. Han ville tala vid dem enskildt. Så ville han med alla under hand. De fem första sågo ut som lifdömda. Deras bröst föllo in i ryggen af bristande andhemtning och om man sett noga efter hade man kunnat se huru deras hår hade höjt sig ett par centimeter på rötterna och hur det låg fuktigt öfver den kadaverösa hudsvålen. Allt blod hade lupit från ögonbäddarne och som två runda glaskulor, insydda i handskskinn, syntes ögongloberna, orörliga, tvekande mellan att krypa ut i en bekännelse eller gå in och gömma sig med en djerf lögn.

Bönen lästes och sången om Jesu sår sjöngs, men i qväll sjöngs den som af lungsigtiga och aftystnade stundom eller afbröts af en torr hosta som af törstiga. Så började

de att gå. En af de fem försökte smyga sig ut, men återkallades af magisterns: stanna du!

Det var ett fruktansvärdt ögonblick. Herr Theodor, som satt på första bänken, var med bland de fem. Han kände sig obehagligt stämd. Icke derför att han hade någon synd i den meningen på sig, men han kände det kränkande i sitt allra innersta för en man att sålunda klä af sig. De fyra andra, de satte sig långt från hvarandra; gördelmakaren, som var ibland dem, försökte ett gyckel, men det fastnade i halsen. De sågo för sig polis, fängelse, hospital, och i bakgrunden dårhuset. De visste icke hvad som förestod, men att det var som att få »ris i råstun» det kände de nog. En tröst, en enda i bedröfvelsen, var att *han*, herr Theodor, var med. De visste icke hvarför det var en tröst, men de kände i luften, att något ondt icke kunde hända honom, sonen till en professor.

— Kom in, Wennerström, — sade presten, som tändt gasen i sakristian.

Wennerström gick in och dörren stängdes. De fyra sutto på hvar sin bänk och försökte alla möjliga ställningar för att få kroppen i hvila, men det gick inte.

Slutligen kom Wennerström ut, förgråten, upprörd, och han gick genast sin väg genom kordörren.

När han kom ut på kyrkogården, som var alldeles igensnöad, genomgick han hastigt hvad som förefallit derinne. Presten hade frågat, om han hade syndat. Nej, det hade han inte. Hade han drömmar? Ja! Drömmar äro lika syndiga, ty de visa att våra hjertan äro onda, och Gud ser till hjertat. Han ransakar njurar och kommer att döma oss en gång för hvarje syndig tanke, och drömmarne äro tankar. — Gif mig, min son, ditt hjerta, säger Jesus. Gå till Jesus, bed, bed, bed. Hvad kyskt, hvad rent, hvad ljufligt är, det är Jesus! Jesus från början och till slut, Jesus mitt allt, mitt lif, mitt hopp, min salighet! Späker köttet och varen stadige att bedja, säger Jesus! Gå i Jesu namn och synda icke härefter!

Han kände sig revolterad, men krossad. Han kunde icke hjelpa att han var krossad, och i skolan hade han ännu icke lärt sig något sundt förnuft — mot den Jesuistiska sofistiken. Att drömmarne voro tankar, skulle han visserligen, med den psykologi han läst, vilja modificera till fantasier, men lika godt, Gud ser icke på ord! Hans logik sade honom, att det låg något emot naturen i denna tidiga brånad. Icke kunde han gifta sig vid sexton år, då han icke kunde försörja en hustru, men han kunde icke tänka ut nästa tanke och fråga hvarför han icke kunde försörja hustru, då han

var manbar, ty ville han det, så skulle ändock han stannat mot: samhällslagen, stiftad af öfverklassen och bevakad med bajonetter. Alltså hade naturen blifvit på något sätt kränkt, då manbarheten inträdde tidigare än förmågan att skaffa bröd. Detta var depravation! Hans fantasi var depraverad, och han ville rena den med försakelser, bön, strid.

När han kom hem sutto fadren och syskonen till bords. Theodor blygdes som en oren inför dem. Fadren frågade som vanligt om han hört när de fingo gå fram. Det visste inte Theodor. Han åt ingenting om qvällen och föregaf illamående. Men sanningen var att han icke vågade äta om qvällarne. Så gick han upp på sin kammare och satte sig att läsa en skrift af Schartau som han fått af presten. Den handlade om förnuftets fåfänglighet. Här, just i den sista punkt der han trodde sig kunna komma ur det oklara, här släcktes ljuset. Förnuftet, med hvilket han stundom erfor ett svagt hopp att kunna taga sig ur de mörka bergen, äfven det var synd; mer synd än allt annat, ty det reste sig mot Gud, ville begripa det som icke skulle begripas! Hvarför »det» icke skulle begripas, det stod icke, men det var väl derför, att i samma stund »det» var begripet, var bedrägeriet upptäckt.

Han gjorde icke uppror längre, utan gaf sig! Innan han gick i säng, läste han två

morgonröster ur Arndt, hela syndabekännelsen, Fader Vår och Herre välsigne oss. Han var förfärligt hungrig, men det kände han med en viss skadeglädje, som om hans fiende lidit något ondt.

Så somnade han. Frampå natten vaknade han. Han hade drömt, att han var på Norrbacka, ätit en två riksdalers sexa och druckit champagne, samt slutligen gått in i ett enskildt rum med en flicka. Så stod hela den förfärliga qvällen för honom igen!

Han sprang upp ur sängen, kastade lakan och bolster på golfvet, och lade sig på bara tagelmadrassen med endast en tunn filt öfver sig. Han frös och var hungrig, men djefvulen skulle dödas. Han bad än en gång Fader vår med några små tillägg på egen hand. Hjernan började så småningom töcknas, de stränga dragen i hans ansigte släppte af, munnen log, och luftiga, glada gestalter, lätta sorl, qväfda skratt, takter ur en vals, gnistrande glas och öppna, lefnadsmodiga ansigten, med fria blickar som mötte hans; så öppnar sig en dörrgardin; mellan röda sidenhängen sticker ett litet hufvud fram, munnen ler och ögonen lefva, bar är halsen till bröstens stigningar, axlarne runda som modellerade af en mjuk hand; kläderna falla af för hans blickar och han har qvinnan i sina armar. När han vaknade slog klockan tre. Han var återigen slagen. Nu ref han

madrassen ur sängen; föll på knä på kakelugnsstenarne och bad med egna ord en brinnande bön till Gud om räddning, ty nu kände han, att han låg i strid med djefvulen i egen person. Han lade sig igen, på bara sängbotten och kände med en egen njutning hur gjordarne skuro in i armar och skenben.

Och om morgonen vaknade han i full feber.

I sex veckor låg han till sängs. När han kom upp var han friskare än han förut varit. Hvilan, den utvalda kosten, läkemedlen hade ökat hans krafter, och derför blef striden dubbelt så stark efteråt. Men han stridde. Så blef han komfirmerad på våren. Det uppskakande uppträdet, då öfverklassen tog ed af underklassen på Kristi lekamen och blod, att den senare aldrig skulle befatta sig med hvad den förra gjorde, satt länge i honom. Det oförskämda bedrägeriet som spelades med Högstedts Piccardon à 65 öre kannan och Lettströms majsoblater à 1 krona skålp., hvilka af presten utgåfvos för att vara den för öfver 1800 år sedan afrättade folkuppviglaren Jesus af Nazareths kött och blod, föll icke under hans reflexion, ty man reflekterade icke den tiden, utan man fick »stämningar».

Året derpå aflade han studentexamen. Studentmössan var honom en stor glädje, ty omedvetet kände han sig i den ha fått fribref som öfverklass. Något inbillade han och hans kamrater sig också att de visste, och lärarne förklarade dem mogna i vetandet. Men om alla dessa högfärdiga ynglingar åtminstone kunde den gallimatias de skröto med! Hade man hört dem på studentsexan, der de bedyrade, att de icke kunde fem procent af hvar lärobok de fått betyg på, och huru de försäkrade, att de ansågo sig ha gjort ett mirakel, som gått igenom studentexamen, så skulle en oinvigd haft svårt att tro dem. Och hade man vid samma sexa hört några af de yngre lärarne, nu, då skråskilnaden var upphäfven och ingen förställning vidare behöfdes, öppet med halft rusiga gester svära på, att det icke fans en lärare i hela kollegiet, som icke kunde bli kuggad i studentexamen, så skulle en nykter ha trott, att studentexamen var ett snöre som kunde efter behag spännas mellan öfverklass och underklass, och då föreföll hela miraklet som ett oerhördt bedrägeri. Ja, det var en lärare som påstod vid bålen, att man skulle vara idiot för att kunna inbilla sig, att en hjerna kunde samtidigt hålla ihop de tre tusen årtal historien innehöll, namnen på de fem tusen städer som funnos i verlden, namnen på sex hundra örter och sju hundra djur, benen i

menniskans kropp, stenarne i jorden, alla teologiska lärostrider i verlden, ett tusen franska glosor, ett tusen engelska, ett tusen tyska, ett tusen latinska, ett tusen grekiska, en half million reglor och undantag, fem hundra matematiska, fysiska, geometriska, kemiska formler. Han ville åtaga sig bevisa, att den hjernan som kunde det, den skulle vara så stor som kupolen på Observatorium i Upsala. Humboldt kunde till slut inte multiplikationstabellen och professorn i astronomi i Lund kunde inte dividera två sex-siffriga hela tal. De trodde att de kunde sex språk, och ändå kände de inte mer än fem tusen ord på sin höjd af de tjugotusen som deras eget innehöll. Och så talte han om hur han hade sett hur de fuskat. Åh! Han kände alla knep! Han hade sett hur de skrefvo årtal på naglarna, hur de hade böckerna under bordet, och hur de hviskade! — Men, — så slutade han, — hvad fan ska man göra? Om man inte blundade, så fick man aldrig några studenter.

Om sommaren blef han hemma i trädgården på Norrtullsgatan. Han tänkte mycket på sin framtid, hvad han skulle bli. De tittar han fått in i den stora Jesuitkongregation, som under namn af öfverklass har stiftat samhället, och hvilkens hemligheter han aldrig kunde genomskåda, gjorde honom missnöjd

med lifvet och han ville som prest rädda sig från förtviflan. Men verlden lockade honom. Den låg så ljus och klar och det starka, gäsande blodet ropade på lifvet. Han slets i sin strid, och sysslolösheten gaf honom ännu svårare anfäktelser. Hans dysterhet och aftagande helsa började oroa fadren. Denne insåg nog hur det var fatt, men han kunde icke förmå sig att tala vid sonen i en så delikat sak. En söndagseftermiddag hade professorn sin bror, fortifikationskaptenen hos sig. De sutto i trädgården och drucko kaffe.

— Har du sett på Theodor, så förändrad han är? — frågade professorn.

— Ja, hans tid är inne, — sade kaptenen, — jag tror den har varit inne länge!

— Nå, — sade professorn, — vill du inte tala vid honom, jag kan inte, jag!

— Om jag vore ungkarl skulle jag spela farbrorsroll, — sade kaptenen, — men jag skall skicka Gusten på honom! Pojken skall ha flickor, annars blir han förstörd. Stark ras, den här Wennerströmska. Hva?

— Ja, — sade fadren, — jag var färdig vid femton år, men jag hade en läskamrat, som icke fick konfirmeras, derför att han vid tretton gjort en läsflicka med barn!

— Se på Gusten, så han ser ut! Djefveln anamma är han inte så bred öfver länd och

har såna skänklar som en gammal kapten! Han sköter sig han!

— Jo, jag vet nog hvad det kostar, men bättre det än de gå och smitta ner sig, — sade fadren. — Vill du be Gusten ta Theodor med sig ut och ruska opp honom litet.

— Ja det skall jag göra, — sade kaptenen.

Och dermed var den saken klar.

En afton i Juli när det var som allra varmast och allting stod i sitt högsta flor, under naturens hafvandeskap, då allt som i våras befruktades nu håller på att bli frukt, satt herr Theodor på sin kammare och drömde. Han hade på väggen slagit upp ett stort Kom till Jesus, ett slags »låt oss inte disputera» till brodern löjtnanten, som då och då gjorde en titt hem från Ladugårdslandet der han hade sitt regemente. Han var en glad själ, som alltid »skött sig» som farbrodren sade, och han gaf fan att slösa några grubblerier på verldens gång. I qväll hade han lofvat Theodor att komma hem och hemta honom klockan sju, de skulle tala om firandet af fadrens födelsedag. Theodors hemliga plan var att försöka ta brodren med öfverraskning och få honom på bättre tankar. Men Gustens hemliga plan var att få Theodor till förnuft.

På slaget sju stannade en droska, (herr löjtnanten kom alltid i droska), och strax derpå hörde Theodor sporrklirr och sabelskrammel i trappan.

— God dag gamle mullvad, — helsade den äldre brodern.

Det var en ung kraftig gestalt. Man såg de präktigaste vador under bottes-mollernas blanka skaft; och under syrtutens långa skört tecknade sig länder som på en percheronshäst. Den gyllene kartouschremmen gjorde att bröstet såg bredare ut och sabelkopplet hängde på ett par höfter, som man kunnat sitta på!

Han kastade en blick på Kom till Jesus, grinade, men sade ingenting om den saken.

— Kom med nu, Theodor, så fara vi till trädgårdsmästaren i Bellevue och agera om gubbens festin. Tag på dig nu och kom bara, gamla Baruch.

Theodor ville göra invändningar, men brodern tog honom i armen och satte mössan baklänges på hans hufvud, stack en cigarr i hans mungipa, och öppnade komoddörren. Theodor kände sig löjlig och ryckt ur sin rol, men han följde.

— Nu kör du till Bellevue, — sade löjtnanten åt åkarn, — men kör så att dina fullblod ligga som remmar efter gatstenarne!

Theodor måste skratta åt broderns tvärsäkerhet. Aldrig skulle han ha kommit sig

för att kalla en åkare, en gammal gift karl, du.

Under vägen pratade och snattrade löjtnanten om allt möjligt, och alla flickor de mötte tittade han på. Så foro de förbi ett hemvändande liktåg.

— Såg du, såg du, — sade Gusten, en sån förbannadt vacker flicka, som satt i sista vagnen!

Nej, Theodor hade inte sett, och ville inte se.

Och så mötte de omnibusen med alla flickorna från Norrbacka i. Då reste löjtnanten sig upp i droskan och kastade slängkyssar åt dem, midt på gatan. Den var för galen.

Så uträttade de ärendet i Bellevue. På hemvägen svängde åkaren utan vidare order upp på Stallmästaregården.

— Vi ska ha oss en bit mat, — sade Gusten och knuffade brodern ur droskan.

Theodor var som bedårad. Han hade aldrig aflagt något nykterhetslöfte och han såg icke något syndigt i att gå på ett värdshus, ehuru han icke kommit sig för. Han följde, ehuru med andan i halsen.

I förstugan möttes löjtnanten af tvenne flickor, som i nästa ögonblick lågo vid hans bröst.

— God dag, mina dufvor, — helsade han dem, och kysste dem båda på mun. Här ha

ni min lärda bror, han är svendom han, men det är inte jag, eller hur Jossan?

Flickorna tittade blygt på Theodor, som inte visste hur han skulle vända sig, så exempellöst fräckt, nästan naivt föreföll honom brodrens tal; och så rakade de opp för trapporna. Komna en trappa opp, möttes de af en liten svart flicka med förgråtna ögon, som såg städad ut och gjorde ett godt intryck på Theodor.

Och löjtnanten kysste icke henne, men han tog upp sin näsduk och torkade hennes ögon och befalde en kolossal sexa.

Det var ett ljust, gladt rum, med speglar och fortepiano, enkom inredt till bacchanaler. Löjtnanten öppnade pianolocket med sabeln och innan Theodor visste ordet af satt han på stolen med händerna på klaviaturen.

— Nu spelar du en vals, — sade brodern.

Och se, herr Theodor spelade en vals. Och löjtnanten knäppte af sabeln och dansade med Jossan, en förfärlig vals så att sporrkringlorna höggo i stolsben och bordsfötter. Derpå kastade han sig på en soffa och skrek:

— Kom hit, slafvinnor och befläkta mig!

Theodor föll in i mollackorder och var snart inne i Gounods Faust. Han vågade icke vända sig om.

— Gå och ge honom en kyss, — hviskade brodern, men det vågade ingen af flickorna.

Nej de voro som rädda för honom och hans dystra musik.

Men den djerfvaste gick fram till pianot och ville säga något.

— Är det inte Friskytten? — frågade hon.

— Nej, — svarade Theodor artigt, — det är Faust.

— Han ser så städad ut, din bror. — sade den lilla svarta, som hette Riken. — Det är annat än du, din gamla Schajas!

— Han är prest också, — hviskade löjtnanten.

Detta gjorde ett djupt intryck på flickorna, och de kysste numera icke löjtnanten annat än i smyg, och på Theodor sågo de förlägna och med en skygghet som höns på en bandhund. Och så kom sexan! Kors så mycket mat! Det var aderton assietter, utom alla varma rätter. Och så slog Gusten i suparna.

— Skål du gamla prestgesäll, — sade han. Och Theodor kunde inte låta bli att smaka på bränvinet. Och det värmde så godt, och det föll en tunn varm slöja öfver hans ögon, och matlusten kom som ett vilddjur i hans inelfvor. Och den färska laxen med sin halfankomna smak och dillen med sin döfvande narkotiska; och rädisorna refvo i strupen och begärde öl, och de små biffstekarna med portugisisk söt lök, som luktade som en dansande

varm flicka, och hummer-à-la-dauben med dofter från hafsstranden, och de första pressgurkorna med giftig ergsmak, som knastrade så skönt mellan tänderna; och så kycklingen uppstoppad med persilja, som erinrade om trädgårdsmästare. Och portern rann i hans ådror som varma lavaströmmar, men ofvanpå jordgubbarne, pang, der small champagnen, och flickan kom med den frustande drycken, som rann lik en källa. Och så skulle flickan ta sig ett glas med. Och så talade hon och löjtnanten om allt möjligt. Och Theodor satt der som ett nysafvadt träd, och maten jäste i hans kropp, så att han kände sig som en vulkan. Nya tankar, nya känslor, nya åsigter, nya synpunkter fladdrade som fjärilar omkring hans panna. Och så satte han sig vid pianot; men hvad han spelade visste han ej. Han kände tangenterna under sina fingrar som en hop hårda benbitar dem hans ande skulle pressa lif ur, ordna, samla, och så bryta sönder, upplösa. Han visste icke huru länge han spelade, men när han slutat och vände sig om kom brodren in i rummet. Han såg lycklig ut som ett högre väsen och hans ansigte strålade af lif och kraft. Och så kom Riken in med en bål, och strax derefter kommo alla flickorna upp. Och löjtnanten höll skålar för dem, den ena efter den andra. Och Theodor tyckte, att allting var som det

skulle vara, och han blef slutligen så djert att han kysste Riken på axeln. Men hon drog sig undan och såg förnärmad ut, och så skämdes Theodor.

Och när klockan var ett, måste de gå.

När Theodor kom hem på sin kammare i ensamheten var han alldeles upp och nervänd. Han ref bort Kom till Jesus, icke derför att han icke trodde på Jesus mer, utan derför att han tyckte att det var skrymteri. Han förvånades öfver att hans religion satt så lös på, som en helgdagsrock, och han undrade om icke det var opassande att gå söndagsklädd hela veckan. Han fann i sig en enkel hvardagsmenniska, som han godt kunde fördra, och han tyckte sig mera i frid med sig sjelf, då han träffade sig så här, enkel, anspråkslös, ouppskrufvad. Och om natten sof han en tung god sömn utan drömmar. När han steg upp följande morgon, voro hans bleka kinder något fylligare och han erfor en glad lust att lefva. Han gick ut att promenera, och hur han gick, kom han ner åt Norrtull. — Om jag skulle gå in på Stallmästargården, tänkte han, och se hur flickorna må. Och så gick han in i stora salen; der sutto Riken och Jossan ensamma i morgondrägter och snoppade krusbär. Och innan han visste ordet af satt han vid deras bord med en sax i handen och snoppade krusbär. Och de pratade

om den föregående qvällen och om brodren, och hur roligt de hade haft. Och det talades icke ett oanständigt ord. Och han tyckte att det var som att vara i en familj, och detta kunde icke anses syndigt. Och så drack han kaffe och bjöd flickorna med. Och så kom mamsellen, värdinnan, och läste högt ur Dagbladet för dem och då var det alldeles som om han varit hemma hos sig.

Och han kom igen. Men en eftermiddag kom han en trappa upp till Riken. Hon satt och sydde på en hålsöm. Theodor frågade om han gjorde henne besvär. — Åh för all del, visst inte, tvärtom. Och så talade de om brodren. Han var ute på fältmanöver och rekognosceringar och skulle inte komma hem på två månader. Och så drucko de punsch och kallade hvarann du.

En annan dag mötte Theodor henne i Hagaparken. Hon gick och plockade blommor. Och så satte de sig i gräset. Hon var klädd i en tunn sommarklädning, så tunn, att han såg det öfre af hennes bröst som tvenne hvita höjningar med en mörk sänka emellan. Han tog henne om lifvet och kysste henne. Hon kysste honom igen, så att det svartnade för hans ögon. Då drog han henne till sig som om han ville qväfva henne, men då slet hon sig lös och sade mycket allvarsamt, att han måste vara snäll om de skulle träffas igen.

Och så träffades de i två månader. Theodor var kär i henne. Han höll långa, allvarliga samtal om lifvets högsta uppgifter, om kärleken, om religionen, om allt, och dess emellan gjorde han sina angrepp på hennes dygd, men blef alltid tillbakaslagen med sina egna ord. Och så skämdes han så förfärligt, att han kunnat tänka så lågt om en oskyldig flicka. Hans passion antog slutligen en form af hög beundran för denna stackars flicka, som midt i frestelserna kunnat bevara sig ren. Han hade slagit prestexamen ur hågen, ville ta graden och — hvem vet — kanske gifta sig med Riken. Han läste numera poesi för henne och hon sydde. Kyssa henne fick han så mycket han ville, krama henne, vara ganska närgången, men icke vidare.

Slutligen kom brodren hem. Då stäldes genast till ett kalas på Stallmästargården och Theodor fick vara med. Men han skulle spela för dem; spela oupphörligt. Han satt midt inne i en vals, som ingen dansade efter, då han vände sig om och såg att han var ensam i salen. Han steg upp och gick ut i förstugan. Kom in i en länga af smårum; kom längst in i ett sofrum. Der såg han en syn, som kom honom att genast rusa ut, ta sin hatt och försvinna, ut i natten.

Först mot morgonen befann han sig åter i sin kammare på Norrtullsgatan, ensam,

förkrossad, beröfvad all tro, på lifvet, på kärleken och på *qvinnan* naturligtvis, ty det fans bara en qvinna i verlden, och det var Riken på Stallmästargården!

När den 15 September inföll reste han till Upsala för att läsa på prestexamen.

Åren gingo. Hans goda förstånd släcktes så småningom under alla de stupiditeter han nu dagligen och stundligen trumfade i sin hjerna. Men när natten kom och motståndet upphörde, så bröt naturen ut och tog med våld hvad den upproriska menniskan ville göra henne stridigt. Han blef skjuklig. Hans ansigte föll in och man kunde se alla kraniets mera framstående ben; huden blef gulhvit som ett spritlagdt fosters, och såg alltid fuktig ut, och mellan de tunna skäggstråen slogo finnar fram. Ögat var släckt; händerna magra så att alla ledgångar stucko genom skinnet. Han såg ut som en plansch till ett tendensarbete om de menskliga lasterna och ändock var han ren.

En dag bad professorn i moralteologi, som var en gift men sträng man, att få tala enskildt vid honom. Professorn frågade så diskret som möjligt, om han hade något på hjertat, så skulle han lätta sig. Nej, han hade icke någon synd, men han var olycklig. Professorn uppmanade honom att vaka och bedja och vara stark.

Från brodren hade han fått ett långt bref, der denne bad honom icke taga så djupt den der bagatellen han visste. Det var dumt att ta flickor seriöst! Betala och gå! se der hans filosofi, och med den stod han sig godt. Leka när man var ung, allvaret kommer nog sen. Äktenskapet var en borgerlig institution för slägtets uppamning, ingenting vidare. När vi stadgat oss, skulle vi gifta oss o. s. v.

Härpå svarade Theodor i ett långt, af sann kristlig anda genomträngdt bref, som blef obesvaradt.

Sedan Theodor aflagt dimissionsexamen på våren, måste han resa till Sköfde på sommaren för att genomgå en kallvattenskur. På hösten återkom han till Upsala. Men de nya krafter han förvärfvat voro naturligtvis bara nytt bränsle på elden.

Han blef allt sämre och sämre. Hans hår var nu så tunt att huden lyste igenom. Hans steg voro släpande, och när kamrater sågo honom på gatan så ryste de som för en lastfull menniska. Han började märka det sjelf och blef skygg. Gick bara ut om qvällarne. Vågade icke sofva i säng om nätterna. Jernet som han intagit i öfvermått hade

förstört hans matsmältning. Sommaren derpå sändes han till Karlsbad.

Hösten derefter började ett rykte löpa i Upsala, ett otäckt rykte, som drog likt ett mörkt moln öfver horizonten. Det var som om man glömt att stänga en kloaklucka och en gräslig stank kommit att helt hastigt erinra om att staden, den herrliga kulturskapelsen hvilade på en undergrund af förruttnelse, som när som helst kunde spränga rören och förgifta hela samfundet. Man hviskade, att Theodor Wennerström i ett anfall af ursinne hade öfverfallit en kamrat i sitt hem och gjort honom skamliga propositioner. Den gången hade man hviskat sant.

Fadren kom upp till Upsala och höll råd med dekanus i teologiska fakulteten. Professorn i patologi tillkallades. Hvad skulle man göra. Läkaren teg. Slutligen åtspordes han. — Efter som jag frågas, skall jag väl svara, — sade han, — men, mina herrar, I veten då väl sjelfva som jag, att det bara fins ett medel.

— Och det är? — frågade teologen.

— Behöfver ni fråga hvarmed naturen skall botas, — sade läkaren.

— Ja, det behöfdes verkligen, — sade teologen som var gift, — ty det var icke natur, att menniskan skulle vara otuktig.

Fadren sade att han visste, det endast umgänge med qvinna kunde hjelpa, men han ville icke ge sin son ett sådant råd, ty, tänk, om han ådrog sig en sjukdom.

— Då är han en åsna, om han inte kan akta sig, — sade läkaren.

Dekanus bad att få ett så upprörande samtal förflyttadt till en lämpligare lokal. Han hade ingenting att i ämnet tillägga. Och dervid blef det.

Som Theodor var öfverklass tystades saken ner. Efter ett par år tog han praktisk teologisk examen och sändes till Spaa. Kinan som han intagit hade satt sig i knäna och han gick mellan två käppar. I Spaa skrämde han till och med sjuklingar med sin förfärliga uppsyn. Men det var en trettiofemårig ogift tyska, som tycktes ha fattat medlidande med den olycklige. Hon satt hos honom i en enslig berså i brunnsparken och talade om lifvets högsta frågor. Hon tillhörde en stor Evangelisk allians med sedeförbättrande syfte. Hon hade prospekter till tidningar och tidskrifter, som ville verka för osedlighetens afskaffande mellan ogifta, särskildt prostitutionens upphäfvande. — Se på mig, sade hon, jag är trettiofem år och är jag icke i min fulla helsa. Hvad tala dårarne om att osedligheten är ett nödvändigt ondt. Jag har

vakat och bedit, och jag har kämpat en god kamp för Herrans Jesu Kristi skull.

Den unge presten såg på henne, på hennes fylliga barm och höga ron, och så såg han på sig sjelf, och tänkte: det är fasligt olika med menniskor och menniskor här i verlden!

På hösten voro komminister Theodor Wennerström och dygdädla jungfru Sophia Leidschütz förlofvade.

— Räddad, — suckade fadren, när han mottog underrättelsen i sitt hem på Norrtullsgatan.

— Få se hur det går, — tänkte brodren i sin kasern på Ladugårdslandet. Bara icke min kära Theodor är af »Jene Asra, welche sterben wenn sie lieben.»

Theodor Wennerström gifte sig. Nio månader efter födde hans hustru en rachitisk son till verlden. Tretton månader derefter var Theodor Wennerström död.

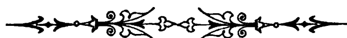
Läkaren som afgaf dödsattesten ruskade på hufvudet, när han såg den frodiga storväxta qvinnan stå gråtande vid den lilla likkistan, i hvilken skelettet af den tjuguåttaårige unge mannen hvilade. »Plus var för stort och minus för litet,» tänkte han, »och derför åt plus opp minus.»

Men fadren, som mottog dödsbudet en söndag, satte sig att läsa en predikan. Och när han slutat, tänkte han för sig sjelf: verlden

är allt bra opp- och nervänd, när de dygdige få en sådan lön.

Och den dygdädla enkan, född Leidschütz, gifte om sig två gånger och fick åtta barn, och skref uppsatser om öfverbefolkning och osedlighet. Men svågern sade, att det var en förbannad qvinna, som tog lifvet af sina män.

Men den odygdige löjtnanten gifte sig och fick sex barn, och blef major och var lycklig till dagarnes ända.

KÄRLEK OCH SPANMÅL.

Notarien hade helt visst icke sett efter spanmålsnoteringen när han for ut till majoren att fria, men det hade majoren.

— Jag älskar henne, — sade notarien.

— Hur mycket tjenar du? — frågade den gamle.

— Tolfhundra kronor visserligen, men vi älska hvarann, Farbror...

— Det rör mig inte; tolfhundra är för litet.

— Ja och så har jag extra, men Louise känner mitt hjerta...

— Prata inte smörja — hur mycket har du extra?

— Det var på Boo vi träffades första gången...

— Hur mycket har du extra? — och han satt med blyertspennan i högsta hugg.

— Och sina känslor, vet farbror, dem...

— Hur mycket har du extra? — Han ritade några kråkfötter på läskpapperet.

— Åh, det blir nog väl med det, bara man kommer...

— Vill du svara mig eller vill du inte! Hur mycket har du extra? Siffror! Siffror! Fakta!

— Jag har öfversättningar för tio kronor arket, jag har lektioner i franska, jag har löfte på korrekturläsning...

— Löften ä inte fakta! Siffror, gosse, siffror! Så, nu skrifver jag. Hvad har du för öfversättning?

— Hvad har jag för öfversättning? Inte kan jag stå och säga det så här!

— Kan du inte stå och säga det? Du har ju öfversättning, säger du, kan du inte säga hvad det är? Hvad är det för prat.

— Jag har Guizot Civilisationens Historia, tjugofem ark.

— A tio kronor, lika med 250 kronor. Och sedan?

— Sedan? Inte vet man det förut!

— Nå se der, man vet inte det förut! Men det är just det man skall veta förut! Du tror att giftas är bara att flytta ihop och fjollas! Nej, min gosse, det blir barn på nio månader, och barn skola ha mat och kläder!

— Det behöfver icke bli barn med detsamma, när man älskar hvarann *som vi*, farbror, *som vi*...

— Hur fan älskar ni hvarann då?

— *Hur vi* älska hvarann? — Han lade handen på sitt vestuppslag.

— Blir det inte barn när man älskar hvarannn som ni? Stolle! Du är en djefla stolle! Men du lär vara en ordentlig karl, och derför ska du få förlofva dig; men begagna väl din förlofningstid att skaffa bröd, ty här stunda hårda tider. Spanmåln stiger!

Notarien blef alldeles röd i ansigtet, när han hörde slutet, men glädjen att få henne var så stor, att han kysste gubbens hand. Och Gud i himlen hvad han var lycklig! Och hvad de voro lyckliga! När de tågade fram på gatan arm i arm första gången, så lyste det af dem, och de tyckte att menniskorna stannade och öppnade lederna på trottoaren för att göra dem en hedersvakt på deras triumftåg, och de gingo fram med stolta, höga blickar, högt med hufvudena och fjedrande steg.

Och så kom han till henne om qvällarne; och de satte sig midt i salen och läste korrektur; hon läste emot. Och gubben tyckte, att det var en duktig karl. Och när de slutat sade han: »nu ha vi förtjenat tre kronor!» Och så kysstes de. Och nästa qväll voro de

på teatern och åkte hem, och det kostade tolf kronor.

Och ibland när han hade qvällslektioner, så — hvad gör man icke för kärleken — då instälde han lektionen, och kom till henne. Och så gingo de ut och promenerade.

Men så led det till bröllopet. Då blef det annat af. Då gingo de till Brunkeberg och skulle se på möbler. Och så måste de börja med det vigtigaste. Louise ville inte vara med, när han skulle köpa sängen, men hur det var, så gick hon med. De skulle ha två sängar, förstås, som skulle stå bredvid hvarandra, för att det inte skulle bli så många barn, förstås! Och valnöt skulle det vara, hvarenda bit, äkta valnöt. Och så skulle de ha rödrandiga madrasser med ressårer och långkuddar af fjäder. Och hvar sitt täcke, men likadana naturligtvis, och Louise ville ha sitt blått, för hon var blond.

Och så gingo de till Leja. Först, naturligtvis, en veilleuse af röd fluss till sängkammaren, och en venus i biscuit. Och så bordsservisen; sex dussin glas af hvar sort med slipade kanter. Och så knifvar och gafflar, refflade och märkta. Och slutligen köks-attiraljen. Men då måste mamma gå med.

Och Gud hvad han hade mycket att göra! Acceptera vexlar, springa i banker, söka handtverkare, få våning, sätta opp gardiner.

Och han räckte till. Arbetet fick ligga efter, men vänta, bara han blef gift, så skulle han nog ta igen det!

De skulle bara ha två rum att börja med, ty de skulle vara så förståndiga, så! Men efter man nu bara skulle ha två rum, så kunde man ha råd att ha dem trefligt. Och så fick han två rum och kök en trappa upp på Regeringsgatan för sex hundra kronor. Och när Louise anmärkte att de lika så gerna kunnat ta tre rum och kök fyra trappor upp för fem hundra kronor, så blef han litet förlägen, men hvad gör det, bara man höll af hvarandra. Ja, det menade Louise också, men hon såg intet hinder för afhållningen i tre rum för lägre hyra än i två för högre. Ja, han var dum, det visste han, men det gjorde ingenting bara man höll af hvarann.

Och så voro rummen i ordning. Och sängkammaren var som ett litet tempel. Och de båda sängarna stodo der bredvid hvarann som två ekipage. Och solen lyste på det blåa täcket och de hvita hvita lakanen, och de små öronkuddarne med namnen broderade af en ogift tant; det var stora blommiga bokstäfver, som slingrade sig i hvarandra som i en enda omfamning och kysstes här och der när de råkades i knutarne. Och frun hade sin lilla alkov för sig och en japansk skärm före. Och i salongen, som var matsal och

arbets- och mottagningsrum, der stod hennes piano (som kostat tolf hundra kronor), och der stod hans skrifbord, med tio lådor, »valnöt hvarenda bit» och trymåerna med hela glas och fåtöljer och skänk och matbord. »Det såg ut som det verkligen bodde folk i det rummet» och de kunde inte förstå hvad man skulle med matsal att göra, som alltid var ett sådant otrefligt rum med sina rottingsstolar!

Och så blef det bröllop, på en lördagsqväll! Och så på söndagsmorgonen! Hej, hvilket lif! Är det inte skönt att vara gift! Är inte äktenskapet en herrlig uppfinning! Man får ju rakt göra hvad man vill, och så komma föräldrar och syskon och gratulera en till på köpet!

Och sängkammaren ligger mörk ännu klockan 9 på morgonen. Han vill ej öppna luckorna för dagsljuset, utan tänder än en gång den röda veilleusen och den kastar sitt förtrollande sken öfver det blå täcket och de hvita lakanen som ligga litet skrynkligt, och biscuit-venus står der rosenröd och oblyg; och der ligger den lilla frun, så saligt förkrossad, men så utsöfd, som om det varit första natten hon sofvit godt i hela sitt lif. Och det kör inte på gatan i dag, ty det är söndag, och klockorna ringa förstgången, så jublande, så raska tag, som om de kallade hela verlden

till samman att tacka och lofva den som skapade man och qvinna. Och han hviskade i örat på lilla frun, att hon skall vända sig bort, ty han vill gå ut och säga till om frukost. Och hon sticker hufvudet i kuddarne. Och han smyger åt sig nattrocken och går bakom skärmen att få på sig litet kläder.

Och så kommer han ut i salen, och solen har slagit en stor strålande väg på golfvet; och han vet icke om det är vår, sommar, höst eller vinter; han vet bara, att det är söndag! Och han känner sin ungkarlstid som något otäckt mörkt vika undan, och i sitt hem känner han en fläkt från det gamla hemmet och på samma gång sina blifvande barns hem!

Hej, hvad han är stark! Han känner framtiden komma emot sig som ett berg! Han skall blåsa på det och det skall störta ner, ner som sand för hans fötter, och han skall flyga öfver skorstenar och takåsar med sin lilla hustru på armen.

Och så plockar han ihop sina kläder som han kastat rundt kring rummet; och hvita halsduken hittar han på en tafvelram, der den satt sig som en hvit fjäril.

Och så går han ut i köket. Ha, hvad den nya kopparn lyser blank, och de nyförtennta kastrullerna! Det är hans och hennes! Och så får han upp flickan, som kommer ut i underkjolen. Och han förvånar sig öfver

att han icke ser hennes nakenhet. Hon är könlös för honom! Ty för honom fins icke mer än en qvinna! Han känner sig kysk som en far inför sitt barn och han ger henne order att gå ner på Tre Remmare och beställa en frukost, genast, men briljant skall den vara. Porter och Bourgogne! Källarmästarn vet nog för resten. Helsa från mig bara!

Och så går han och knackar på sängkammardörrn.

— Får jag komma in?

Ett litet skrik: — Nej, min vän, dröj lite!

Och så dukar han sjelf. Och när frukosten kommer, lägger han upp på deras nya assietter. Och så krusar han serveterna. Och så torkar han vinglasen. Och så sätter han brudbuketten i ett glas framför fruns kuvert. Och när hon slutligen kommer ut i den stickade morgonrocken, och solen bländar henne, får hon en liten svimning, bara en liten, så att han får henne ner i fåtöljen framför frukostbordet. Och nu måste frun ta en liten kumminsup i ett likörglas, och så en kaviarsmörgås. »Åh, så roligt! Man får ju göra precis som man vill, när man är gift! Tänk, hvad skulle mamma säga, om hon såg sin Louise supa.» Och han serverar henne och springer och passar opp alldeles som hon vore hans fästmö ännu. Hvilken frukost efter

en sådan natt! Och ingen har rätt att »säga något.» Och det är rätt och rigtigt, och man roar sig med allra bästa samvete, och det är det roligaste af alltsammans. Han har nog förr varit med om sådana frukostar, men hvilken himmelsvid skilnad! Olust, oro, han ville inte tänka på det! Och när han efter ostrona dricker ett glas äkta Göteborgsporter, då kan han icke nog förakta alla ungkarlar. »Tänk sådana dumma menniskor som inte gifta sig! Sådana egoister; skulle det inte vara skatt på dem som på hundar!» Men frun vågar invända, så vänligt och undfallande som möjligt, att »hon tycker det nog är synd om de stackarne ändå, att de icke alla ha råd att gifta sig, ty hade de råd, skulle de nog gifta sig allesammans!» Och notarien känner en tagg i hjertat, och blir rädd ett ögonblick, som efter att ha varit öfvermodig, Hela hans lycka hvilade ju på en ekonomisk fråga, och om, om... Bah! Ett glas Bourgogne! Nu skulle det bli arbeta af! De skulle få se!

Och så kommer en stekt orre med lingon och Vesteråsgurkor. Frun blir litet häpen, men det är så roligt.

— Kära Ludvig lilla, — och hon lägger sin darrande lilla hand på hans öfverarm, — ha vi råd med detta! — Hon säger lyckligtvis vi!

— Bah! En gång är ingen gång! Sen få vi äta sill och potatis!

— Äter du sill och potatis?

— Tror ja' det!

— Ja när du har varit ute och rumlat och får en Chateaubriand ofvanpå!

— Hon skulle inte prata! — Nej, skål! Det var en makalös orre! Och så kronärtskockor!

— Nej, men är du alldeles förryckt, Ludvig! Kronärtskockor den här årstiden! Hvad ska inte de kosta!

— Kosta? Äro de inte goda? Nå! Det är ju hufvudsaken. Och så vin! Mera vin! Tycker du inte lifvet är skönt! Åh! Det är herrligt, herrligt!

Klockan sex eftermiddagen stod en Westerlingare, en kalesch, utanför porten. Frun höll på att bli ond. Men hvad det var skönt att så der halfligga bredvid hvarandra på baksätet och sakta gunga fram ut åt Djurgården. Det var alldeles som att ligga i samma säng, hviskade Ludvig, och fick ett slag af parasollen på fingrarna. Och bekanta som stodo vid vägkanten och helsade, och kamrater som viftade med handen, som om de sade: haha din filur, du har fått pengar! Och hvad menniskorna der nere voro små, och hur jemn var icke vägen, hur lätt färden på fjädrar och ressårer. Så skulle det alltid vara!

Det räckte en hel månad! Baler, visiter, middagar, supéer, teatrar. Men dessemellan voro de hemma. Der var ändock bäst! Hur herrligt att efter en supé ta sin hustru från pappa och mamma, midt för näsan på dem ta henne och sätta henne in i täckvagnen, smälla igen dörren, nicka åt föräldrarne och säga: nu fara vi hem till oss! Och der göra vi hvad vi behaga. Och så hemkomna ta fram en liten nattsexa och sitta och prata till framåt morgonen!

Och hemma var Ludvig alltid förståndig! I princip! En dag skulle frun pröfva honom med skiflax och stufvad potatis och hafresoppa! Åh hvad det smakade godt! Han var led på den välsignade matsedeln. Nästa fredag då det skulle bli salt lax igen kom Ludvig hem med två ripor! Han stannade i dörren och skrek:

— Kan du tänka dig Lisen, kan du tänka dig något så oerhördt?

— Nej, hvad då?

— Ja, du kan inte tro det när jag säger dig, att jag har köpt, sjelf köpt på Munkbron ett par ripor för, gissa?

Frun såg mera ledsen än gissig ut.

— Tänk du, en krona paret!

Frun hade köpt ripor en gång för 80 öre paret, men, tillade hon försonande, för att inte

alldeles dekontenansera sin man, det var mycket snö den vintern!

— Ja, men du erkänner i alla fall att det är billigt!

Hvad ville hon inte erkänna för att se honom glad. Men om qvällen skulle de ha gröt, på prof. Men sedan Ludvig ätit en ripa var han så ledsen, att han inte orkade så mycket gröt som han *velat,* för att visa henne att han verkligen ville äta gröt. Och gröt åt han gerna, men mjölk hade han så svårt för, sedan han hade frossan. Han kunde omöjligt förtära mjölk, men gröt skulle han äta hvar qväll, hvareviga qväll, bara hon inte var ledsen på honom. Och så blef det aldrig gröt mer!

Efter sex veckors förlopp blef frun sjuk Hon fick hufvudvärk och kräkningar. Det var bara en liten förkylning. Men kräkningarne fortforo. Hm! Kunde hon ha ätit något giftigt. Var inte kopparn nyförtennt. Läkaren skickades efter. Han log och sa, att det var som det skulle vara. Hvad var det som skulle vara? Något tokigt? Prata! Det var inte möjligt. Hur skulle det kunna vara möjligt? Nej, det var tapeterna i sängkammaren, tro mig, så säkert är det inte arsenik i dem! Skicka till apoteket bara, genast, och undersök! Arsenikfritt, skref apotekaren. Det var då märkvärdigt? Inte arsenik i de tapeterna!

Frun fortfor att vara sjuk. Han läste i en läkarbok, och så frågade han sin hustru något i örat! Ja, se der ha vi det! Hå! Ett varmt fotbad bara!

Fyra veckor senare förklarade ackuschörskan att allting var »som det skulle vara!»

— Skulle vara! Ja, det förstås, men det kom så fasligt hastigt!

Nå, efter som det var så, så — åh så roligt det skulle bli! Tänk en liten! Hurra! Man skulle bli pappa och mamma! Hvad skulle han heta? Ty det måste bli en gosse. Det var klart det!

Men nu tog frun och talade allvarsamt med sin man! Han hade icke haft någon öfversättning eller något korrektur sedan de blefvo gifta. Och bara lönen räckte inte.

— Ja, ja, man hade lefvat i sus och dus. Herre Gud, man var ung bara en gång, men nu skulle det bli annat af.

Dagen derpå gick notarien hem till aktuarien, sin gamle vän, och bad honom gå i borgen på ett lån. — När man står i begrepp att bli far, ser du min kära bror, får man lof att vara betänkt på utgifter!

— Alldeles min tanke, kära bror, — svarade aktuarien, och derför har jag inte haft råd att gifta mig, men du är lycklig du, som har råd, du.

Notarien skämdes att insistera. Skulle han ha panna att bedja denne ungkarl hjelpa sig med hans barn, denne ungkarl, som icke hade råd att hålla sig med barn sjelf. Nej, det kunde han ändock inte.

När han kom hem till middagen berättade frun, att två herrar varit och sökt honom.

— Hur sågo de ut? Voro de unga! Hade de pince-nez? Då var det bestämdt två löjtnanter, gamla goda vänner från Vaxholm.

— Nej, det var inga löjtnanter, de sågo äldre ut!

— Ha, då visste han; det var gamla Upsalavänner, troligen docenten P. och adjunkten Q., som ville se efter hur gamle Ludde hade det som gift.

— Nej, de voro icke från Upsala, de voro från Stockholm!

Flickan inkallades. Hon tyckte de sågo ruskiga ut och hade käppar.

— Käppar! Hm! — Han kunde inte förstå hvad det kunde vara för ena! Nå, tids nog fick man veta det, efter som de skulle komma igen. Emellertid hade han varit nere åt Kornhamn och kommit öfver en kanna jordgubbar för ett rigtigt röfvarpris, ja det var nästan löjligt!

— Kan du tänka dig jordgubbar för en och femti kannan, den här årstiden!

— Ludvig, Ludvig, hvart skall det här ta vägen?

— Det skall gå galant. Har i dag fått en öfversättning!

— Men du har skulder, Ludvig!

— Bagateller! Bagateller! Vänta bara när jag får mitt stora lån!

— Ditt lån! Det blir ju en ny skuld!

— Ja, men på sådana vilkor! Låt oss inte tala om affärer nu! Voro inte jordgubbarne goda? Hva! Skulle det inte smaka att få ett glas sherry på det här? Hvasa? Lina! Gå ner i kryddboden efter en butelj sherry. Pale! Äkta!

Sedan han sofvit middag på salssoffan, bad frun att få säga ett ord. Men han skulle inte bli ond!

— Ond? Han! Gubevars! Hushållspengar kan jag tro?

— Nåväl, ja! Kryddbodboken var obetalad! Slagtarn fordrade, hyrkusken »sprang», det var med ett ord krångligt!

— Inte annat! De skulle få hvarenda skilling i morgon dag! Så oförskämdt, komma och kräfva såna der smulor! De skulle få hvarenda skilling i morgon, och så skulle de förlora en kund! Men nu skulle vi inte tala mer om den saken. Vi skulle gå ut och promenera. Ingen vagn! Vi skulle åka på spårvägen till Djurgården och ruska af oss litet.

Och så åkte vi till Djurgården; när vi gingo in på Alhambra och togo enskildt rum, så hviskade ungherrarne i stora salen. De trodde att vi voro ute på äfventyr. Så roligt! Så galet! Men frun tyckte icke riktigt om det! — Och en sådan nota sedan! Tänk om vi varit hemma i stället, hvad vi fått för de pengarne!

Månader gå! Tiden nalkas! Det skall vara vagga och små kläder. Och det skall vara så mycket. Herr Ludvig är ute hela dan i affärer. Men spannmålen har stigit. De hårda tiderna nalkas! Ingen öfversättning, intet korrektur. Menniskorna ha blifvit materialister. De läsa inte böcker mer, utan de köpa mat för sina pengar. Hvilken krass prosaisk tid man lefver i! Idealen försvinna ur lifvet och riporna säljas icke under två kronor paret. Hyrkuskarne vilja icke köra notarier gratis till Djurgården, ty de ha hustru och barn de också, och kryddkrämarn vill till och med ha betaldt för sina varor. O, hvilka realister!

Dagen kommer och natten är när! Han får ta på sig och springa efter barnmorskan! Han får gå ifrån sjukbädden ut i tamburen och ta emot fordringsegare. Och så har han sin dotter i armarna! Då gret han, ty han kände ansvar, ett ansvar tyngre än hans kraft att bära, och han gör sig nya löften. Men

hans nerver äro förstörda. Han har fått en öfversättning, men han kan icke sitta vid den, ty han måste oupphörligt ut i affärer.

Han störtar upp till svärfar, som kommit till stan, med den glada nyheten.

— Jag är far!

— Godt, säger svärfadren, — har du bröd åt barnet?

— Nej, inte för ögonblicket. Svärfar måste hjelpa!

— Ja, för ögonblicket! Men inte framdeles! Har icke mer än hon och de andra barnen behöfva!

Och nu skall frun ha höns, som han köper sjelf på Hötorget, och Johannisberger för sex kronor buteljen. Äkta ska det vara!

Och så skall barnmorskan ha hundra kronor. — Hvarför skulle vi ge mindre än de andra. Gaf inte kapten hundra?

Frun är snart på benen igen. Åh, hon är som en liten flicka igen, smal om lifvet som en vidja, litet blek, men det klär henne.

Svärfar kommer hem och talar enskildt igen vid Ludvig.

— Nu är du så god och inte kommer med flera barn på en tid, — säger han, — ty då är du ruinerad.

— Hvilket språk af en far! Är man inte gift! Älskar man inte hvarann! Skall man icke ha barn?

— Jo, men man skall ha bröd åt barnen också! Älska det vill nog alla unga menniskor, leka, krypa i säng, roa sig, men ansvaret!

— Svärfar har också blifvit materialist! O, hvilken usel tid. Inga ideal mer!

Huset var undermineradt. Kärleken lefde, ty den var stark, och de ungas sinnen voro mjuka. Men exekutionsverket var icke mjukt. Utmätning förestod och konkurs hotade. Hellre då utmätning. Svärfar kom med en stor resvagn och hemtade ut sin dotter och dotterdotter och förbjöd mågen visa sig förr än han hade bröd och sina skulder betalade. Åt dottern sade han ingenting, men när han förde henne hem, tyckte han att det var som att komma tillbaka med en förförd. Han hade lånat ut sitt oskyldiga barn åt en ung herre på ett år, och så fick han ju igen henne »skämd». Hon ville nog stanna hos sin man, men hon kunde icke bo på gatan med sitt barn!

Och så fick herr Ludvig stanna qvar och se på huru hans hem sköflades. Men det var ju icke hans när han ej betalat det. Hu! De två herrarne i pince-nezer togo sängarne och sängkläderna; de togo kopparkastruller och bleckkärl; bordservis och kronor och ljusstakar, allt, allt! Och när han då stod ensam i de två rummen, o huru tomt, huru eländigt. Om han blott hade haft henne qvar! Men hvad skulle hon göra här i de tomma rummen!

Nej, då var det bättre som det var. Hon hade det ju bra!

Och så började det grymma lifvets allvar! Han fick anställning i en morgontidning att läsa korrektur. Vid midnatt skulle han vara på byrån, och klockan tre gå derifrån. Han fick stanna qvar i verket efter som det icke gått till konkurs, men befordran, den var stängd!

Slutligen fick han tillstånd att helsa på sin hustru och dotter en gång i veckan, men alltid under bevakning. Och han måste alltid om lördagsnatten ligga på en kammare bredvid svärfadrens. På söndagsqvällen måste han in till stan igen, ty tidningen skall ut på måndagsmorgonen.

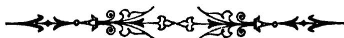
Och när han då tar afsked af hustrun och dottern, som följa honom till grinden, och han viftar åt dem från sista backen, då känner han sig så eländig, så olycklig, så förödmjukad. Och hon då!

Han har räknat ut, att han behöfver tjugo år att betala sina skulder! Och sedan! Sedan kan han icke försörja hustru och barn ändå. Men hans hopp? Intet! Om svärfadren dör, stå hans hustru och barn på bar backe, och han vågar icke önska lifvet ur deras enda stöd!

O hvad lifvet är grymt, som icke kan skaffa mat åt menskobarnen, när det dock

kan ge för intet åt alla andra skapade varelser!

O så grymt, så grymt! Att det lifvet icke kan ge ripor och jordgubbar åt alla menniskobarn! Så grymt, så grymt!

FÖR ATT BLI GIFT.

Man kunde verkligen med skäl säga om henne, att de vräkte henne i armarne på honom. Hon var äldsta systern af fem och hade dessutom tre bröder. Det var trångt hemma i flickornas rum och ett litet slagsmål hos urmakarns var inte ovanligt. Han spelade altviol i hofkapellet och skref sig konglig kammarmusikus. Det var ett godt parti! Han fick syn på flickan någonstans och så stack han näsan inom dörren. De satte honom och henne i en soffa, och så knuffade systrarna henne i ryggen, och så sade bröderna »de tu», och far och mor voro artiga, och så hade han henne.

Han kom på besök precis klockan fem hvarje eftermiddag och måste gå half sju, för han skulle vara på teatern klockan sju. Det var ett helvete att vara förlofvad, men det blef nog bättre bara han blef gift. Gubben,

som också ville ha litet nöje af en måg, hade en passion för brädspel. Der har jag min man, tänkte han, och nu måste den arme fästmannen spela bräde hvarje eftermiddag. Flickan satt bredvid eller gick ut ur rummet för de rysliga skrällarnes skull och mågen blef alltid klådd. Gubben tyckte derför mycket om honom, utom när han var tankspridd och tog galet, hvilket hände rätt ofta.

Om söndagarne var han till middag hos fästmön. Då fick han tala om teaterhistorier: hvad aktören den sade då och aktrisen den då! Och så talade gubben om hur det var i forna dagar när Torsslow och Högqvist lefde. Och efter middagen, medan gubben sof, voro de då ensamma en stund. Men hvar skulle de få vara för sig sjelfva. Flickorna hade sitt rum besatt, pojkarne togo alla soffor för sig, och gubben tog sängkammaren. De fingo sitta i matsalen på hvar sin rottingsstol och mamma satt och halfsof i gungstolen.

Han var förfärligt trött och sömnig efter middagen, och skulle också ha velat luta sig, men han måste sitta som en pinne på den hårda rottingsstolen och försöka hålla sin arm om flickans lif. Och när de kysstes, stod alltid en grinande bror bakom en dörr och härmade dem, eller satt en syster i en vrå och såg sedlig ut.

Och så mycket göra han hade med fribiljetter. Hvarenda dag fick han ansöka sina två biljetter på kansliet för att det skulle räcka till för familjens teaterbehof och han måste ändå smuggla in pojkar mellan kulisserna ibland. Ja, de voro slutligen så oförstälda i sin slägtkänsla, att de slutligen smugglade in sig sjelfva, och den längsta hade en qväll blifvit utkastad, emedan han tagit en dansös på bröstena, som han sett en diplomat göra mellan akterna.

Lördagsqvällarne var han oftast ledig och då gjorde han en utflykt med fästmön åt Djurgården. Naturligtvis skulle mamma vara med, och sällan aflopp det utan två systrar.

— Ta på dig du, och följ med — sade fästmön. — Adolf kan väl inte ha något emot att vi promenera.

Hur skulle Adolf kunna det?

Men när maten på Alhambra skulle betalas, då kändes det sexdubbelt så hårdt som om de varit ensamma. Och så kunde det hända att mamma blef trött. Då blef det vagn, och då fick Adolf sitta på kuskbocken.

Trefligt för sina pengar att lukta bränvin af åkarn och sitta som en korkskruf för att få fråga Elin om hon frös. Ibland hände det också, att bröderna »kommo och hemtade» systrarna ut på Alhambra, alltid hade de lukt på hemtningsstället, och långa Carl bad då

alltid svåger »lägga ut» för honom, för han kom inte dit för att bli bjuden. Och så kunde det mycket väl hända att Erik tog svåger afsides och »ref» honom på en femma, en etta eller i sämsta fall på femtio öre.

Som han aldrig fick träffa fästmön på tu man hand, gick han i brudstol med henne utan att veta hvem hon var. Han visste bara, att han älskade henne, och det var nog. Men han väntade sig mycket af giftermålet, då han skulle få ega henne ensam.

Och när han kom om söndagen med sin lysningsattest och åt sin sista ungkarlsmiddag på Skomakarkällarn, då låg det så ljust, så gladt för honom, hemmet, ensamheten med henne; få sitta i samma soffa och tala vid henne utan grinande bröder eller elaka systrar. Och när han så for öfver med ångslupen från Skeppsbron till Nybron, stod januarisolen så röd och gjorde en strålgata i issörjan efter slupen och Djurgårdens granar stodo gröna och defilerade mot den violetta aftonhimmeln som hedersvakter, och aldrig hade det varit sådant ljus i luften och på jorden. Och när han kom hem på sin vindskammare och lade af sina hvardagskläder för att ta på fracken och hvita halsduken, så lade han bort allt tråkigt, allt styggt, hela ungkarlens vidriga abnorma lif, med köpta qvinnogunster. Och det fans inga skuggor på framtiden. Han

packade ihop de sista småsakerna med de gamla kläderna i en kappsäck, som skulle föras till hans nya hem, der han skulle sofva i natt. Han sade farväl åt den gamla liggsoffan som åt något orent, och han såg ännu spåren af den sista flickans knäppkängor på öfverdraget. Så tog han afsked af gumman, utan saknad från hans sida, men så mycket mer från hennes. Hon gret och önskade Guds lycka och välsignelse öfver honom och bad frid öfver hans nya hem.

På qvällen stod bröllopet hemma hos föräldrarne. När han slutligen efter en skur af oanständigheter från svågrarne, som numera slogo honom i ryggen och kallade honom Ravaillac, efter en tåreflod af modren, som behandlade honom likt en röfvare, och efter en tyst uppmaning från henne att vara snäll mot hennes älskade dotter, tog hustrun om lifvet och förde henne in i vagnen, ville några bröder följa med hem, men han smälde igen vagnsdörren, så att rutorna skallrade, och önskade dem åt helvete.

Så voro de ändtligen ensamma. Men nu, när hon fick se honom nästan segerglad, blef hon rädd för honom. Så hade hon inte sett honom förr.

— Var det underligt det? — frågade han. Men hon gret och ville icke ta emot hans smekningar. Han blef ledsen och det var

mycket sorgligt när de inträdde i det nya hemmet, der pigan, som åkt på kuskbocken, hade glömt att skaffa strykstickor.

Följande morgon hade han lektion klockan sju. De måste vara förståndiga, ty hans lön var knapp och han ville genast ta igen hvad han förlorat under förlofningstiden. Klockan nio kom han hem till frukost. Derpå gick han till repetition. Efter middagen måste han sofva en blund, ty han hade lektioner hemma klockan fyra. Det der att sofva middag tyckte frun var brutalt. Hon satt ensam hemma och väntade, och när han ändtligen kom hem skulle han sofva. Men han måste, eljes skulle han icke orka lektionen klockan fyra. Han måste. Klockan fyra kom eleven. Och så adjö på en liten stund, min lilla vän!

— Men nog kunde du skicka tillbaka eleven för i dag!

— Omöjligt, man måste vara sträng mot sig sjelf. — Och när eleven kom, satt frun utanför och hörde hur Adolf stampade takten i golfvet och hur den rysliga fiolen gnisslade c d e f g a h i evighet.

Men så ringde det på tamburdörren och in störtade bröder tre, och alla fyra systrarna. Och så skratt och ras. Och långa Carl gick strax i skänken och satte fram punschglas och sade någonting oanständigt, och systrarna tittade under ögonen på syster om hon var

mycket blå. Och frun måste gå i chiffoniern och ta af hushållspengarne och skicka Lina i vinhandeln.

Adolf, som hört glammet, öppnar dörren och nickar ut åt svågrar och svägerskor. Han var så hjertligt glad, att hans hustru fick någon förströelse, ja det var han, men han hade icke tid att komma ut till dem.

— Hör du, du är allt grön om näsan, du, — sade Erik, som var mycket försigkommen, och Adolf drog sig tillbaka in i sitt rum. C d e f g a h c! Gud hvad han led af sin lektion i dag. Derute glammades och klingades med glasen, men han fick inte vara med. Slutligen kom hustrun och knackade på hans dörr. Adolf skulle bara komma ut och dricka ett hemkomstglas med gossarne och flickorna! Ja, det kunde han göra! Men så in igen! Klockan fem kom en ny elev.

— Det blir allt roligt det här för dig, Elin, att sitta och höra på svinslagt, — sade Malla.

Men då blef Elin stött och sade, att man inte gifte sig för att ha roligt.

— Hvad då för, då?

— Det rör dig inte.

Det började bli litet hett emellan systrarna när Adolf kom ut och tog afsked, för han skulle på Operan!

Men han bad dem alla, att de skulle stanna och äta qväll hos syster, så att hon slapp vara ensam. Men de skulle icke vänta på honom.

Och de stannade.

När han kom hem klockan tolf, sof hustrun. Salen, hans fina sal, var nerrökt och luktade snusk, bordduken, som var ren i går, var fläckig, ett sönderslaget glas låg på golfvet, ölsqvättar stodo och stinkte i glasen. Smöret var hopkrafsadt i en liten hög; allt mjukt bröd var uppätet och på en assiett låg en skifva fet pressylta (de djeflarne hade ätit upp den magra!) en torkad tungskifva som skuren ur en guttaperkaboll, och två ansjovisar med hufvuden på och märken efter gaffeln. Hustrun vaknade.

— Har du något att äta min gubbe lilla, — hördes ifrån bolstrarne.

— Ja bevars, han var inte så noga. Han gick ut i köket efter öl sjelf.

Och så gick han i säng. Frun ville han skulle prata med henne, men han somnade ögonblickligen.

Dagen derpå kom svärmor på middagsvisit. När Adolf kom hem, luktade salen portvin. På eftermiddagen kom svärfar. Adolf hade lektion igen och gubben gick snart, arg, ty nog kunde man ta sig ledigt en gång, när man var nygift. Men bröderna och systrarna

höllo i. Alltid var det någon ledig, och de turade. Alltid stod det punsch på bordet och låg det cigarraska på mattorna.

En dag vågade Adolf en liten försigtig anmärkning om den myckna punschen, som han aldrig fick smaka.

Huj då! Det skulle ingen af hennes slägt sätta sin fot i hans hus mera. Hon visste nog att det var hans alltsammans och det skulle de andra också få veta.

— Nej, min lilla vän, det var bara frågan om, att det drickes punsch hvar dag, hvar dag, min engel.

— Det var då inte sant, för i går dracks ingen.

— Visserligen, men när det icke dracks en dag af trettio, så kunde man ju bildlikt säga att det dracks hvar dag.

Hon förstod inte bilder. Hade inte fått så fin uppfostran, att hon förstod bilder, men pikar förstod hon! Åh aldrig hade hon trott, att det var så att vara gift. Mannen var ju aldrig hemma, och när han var hemma sof han eller grälade han. Och så lät han henne förstå att det var hans alltsammans.

Olyckligtvis hade långa Carl samma dag erhållit refus på ett låneförsök, och en ganska knapphändig sådan, utan alla ursäkter. Ryktet derom spred sig snart jemte punschhistorien, och Adolf befans vara en snål rackare och

en falsk rackare, för så var han aldrig förut, när de voro förlofvade.

Adolf var icke närvarande och fick försvara sig med, att han hade råd då, när han var ensam, men att han icke, enligt en enkel addition, hade råd nu när han var två, men det var så godt det, ty då hade man tagit det som en förebråelse, att han skulle liksom vara tvungen att föda urmakarns dotter.

Följden blef, att Adolf sjelf satte fram punschen, när gräshopporna kommo, och då hade han ju ingenting att tala på hushållspengarne, när han sjelf vräkte på det viset.

En natt kom Adolf hem trött och hungrig som vanligt. Osten låg som en urkarfvad kålrot, en tom assiett visade spår efter små biffstekar, en annan efter lefverkorf. Den feta pressyltan var qvar jemte några äggskal och intet smör.

Han var mycket hungrig och nervös och skulle blifvit ond om han orkat, men han tog den bedröfliga utvägen att vara humoristisk. Hon låg i sängen derinne och var beredd på slag.

— Hör du, min vän, — sade han, — är det ingen af alla dina bröder, som tycker om fet pressylta?

Det var i ordet alla gadden låg.

— Tycker du, att jag har så många bröder då?

— Åhja! Du har mer bröder än jag har smör.

— Fins det intet smör? — Ja, hon hade verkligen inte sett det och var ledsen, men ge sig, det ville hon inte. Derför sade hon:

— Jag är inte din piga!

— Det hade han aldrig trott, ty vore hon det, skulle hon fått se på annat.

— Hvad för annat?

— Ah, det var detsamma!

— Hvad för annat? Han ville slå henne, kanske?

— Ja, om hon vore hans piga!

— Åh, det var förfärligt, han ville slå henne...

— Ja, om hon vore hans piga, men icke nu!

— Han ville alltså slå henne ändå?

— Ja, om hon vore hans piga, men nu var hon icke det, alltså ville han icke slå henne!

— Det var rådligast det! Hon hade gift sig för att vara hans hustru och icke hans piga! Om det var något i olag, så kunde han vända sig till pigan och inte gräla på henne. Hon hade lemnat sitt goda hem för att kasta sig i armarne på en sådan der karl!

Vid ordet »goda hem» var herr Adolf nog oförståndig att hosta!

— Var det icke ett godt hem? Hade han något att anmärka på det? Var det icke fint nog o. s. v.

Sådant der blef nu vanligt om qvällarne.

Så kom barnet. Frun kunde icke vara ensam med barnet. Malla måste flytta hem på en tid. Malla kom hem och slog sig ner i salen först. Herr Adolf tyckte sig ha ingått en polygami, ty Mallas underkjolar lågo ofta i sängkammaren på hans byxor. Och vid bordet var det Malla som serverade. Sängkammaren blef barnkammare, och för att få ha salen i fred måste herr Adolf utrymma sitt rum.

Han kunde naturligtvis inte hålla »svinslagt» mera i hemmet, utan fick gå omkring i husen och ringa på fremmande dörrar, höra ursäkter, att lilla Fredrik var sjuk eller i skolan, hänga på krogen, medan han väntade ut en ny lektion, när det var för långt att gå hem.

Han kom sällan hem mer.

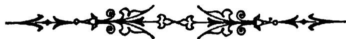
Om qvällarne satt han på Operakällaren med kamrater och talade om musik och sådant som intresserade honom. Ovett fick han ändå, när han kom hem, så att inte var det värdt att brådska med hemkomsten.

Det var ett helvete att vara hemma, det var allt hvad han visste, och någon hustru ansåg han sig icke ha; hade aldrig haft; trodde en gång han skulle få. Men barn fick han.

Hvari felet låg, det kunde han aldrig komma på. Hustrun sade jemt, att det kom

sig af att han aldrig var hemma, och han svarade, att hans sysselsättning nödgade honom till det. Och de hade nog rätt båda två. Men han kunde ju icke välja någon annan sysselsättning! Nej, det var ju omöjligt! Man kunde ju icke spela teater om dagarne, då alla menniskor arbetade vid dagsljus.

Han erkände villigt, att hustrun icke kunde vara glad åt att vara gift med en man, som bara kom hem om nätterna som till en annan kona (och knapt det); det var nu en gång så, och lifvet knäcker icke alla nötter som vuxit på kulturens hasselbuskar; man fick finna sig i det som så mycket annat. Hon hade gift sig för att bli gift, och det hade han med, kunde han neka det? Derför hade de det som de hade't. Det kunde ingen menniska hjelpa! Det kunde inte fan hjelpa — under nuvarande förhållanden!

MÅSTE.

På slaget half nio om vinterqvällen står han i dörren till källarens glasveranda. Under det han med matematisk noggranhet drar af sig kastorhandskarna, tittar han öfver de immiga glasögonen först till höger, sedan till venster, om han skall se några bekanta. Derpå hänger han upp öfverrocken på sin krok, den till höger om kaminen. Kyparen Gustaf, magisterns förre elev har, utan att afvakta order, gått och sopat smulorna af hans bord, rört om i senapsburken, krattat i saltkaret och vändt ut och in på serveten. Derpå går han utan vidare tillsägelse efter en flaska Medhamra, slår upp en half öl af Föreningens, lemnar magistern liksom för syns skull matsedeln, och säger, mera som en tom formalitet än som en fråga: — Kräftor.

— Honkräftor? — säger magistern.

— Stora honkräftor, — säger Gustaf och går ut till köksluckan och ropar. — Stora honkräftor, åt magistern, och mycket dill!

Derpå går han efter en uppsättning smör och ost, skär två skifvor ankarstock och ställer fram på magisterns bord. Denne har i verandan gjort en razzia efter aftontidningarne, men bara fått Posttidningen. Till ersättning tar han Dagbladet, som han icke hann med i middags; och så sätter han sig på Dagbladet, bryter ut och in på Posttidningen och lägger den till venster om sig på brödkorgen, Så stryker han med knifven några geometriska smörfigurer på ankarstocken, skär en rektangel af schweizerosten, slår i supen till tre fjerdedelar och för den i höjd med munnen: der gör han en paus, som om han tvekade inför ett medikament, kastar hufvudet baklänges och säger huh! Så har han gjort i tolf år och så kommer han att göra till döddar.

När kräftorna, sex stycken, anländt, undersöker han deras kön, och när intet befinnes att invända, skrider han till den njutningsfulla akten. Serveten stickes med ena hörnet under löskragen, två smörgåsar med ost ställas i beredskap bredvid tallriken och han slår i ett glas öl och en halfva. Derpå tar han den lilla kräftknifven och börjar slagten. Det fins ingen mer än han som kan äta kräftor

i Sverige och när han ser någon annan råka äta kräftor säger han: Du kan inte äta kräftor. Först gör han ett snitt omkring kräftans hufvud, och sedan han fått hålet för mun, suger han.

— Det är det finaste, — säger han. Sedan lossar han thorax från underredet, ristar blodörn som han kallar det, sätter tänderna i skrofvet och suger i djupa drag; derpå släpar han de små benen som sparris. Derpå äter han en nypa dill, dricker en mun öl och biter i smörgåsen. Sedan han noga skalat klorna och sugit ur de finaste kalkrören, förtär han köttet och öfvergår till stjerten. När han ätit tre kräftor, tar han en halfva och läser utnämningarne i Posttidningen. Så har han gjort i tolf år och så kommer han alltid att göra.

Han var tjugo år när han började äta på det här stället, nu är han trettiotvå, och Gustaf har varit kypare här i tio år! Han är den äldste här på stället, han är äldre än källarmästarn, ty denne har endast egt rörelsen i åtta år! Han har sett många uppsättningar af middagsgäster; några höllo ut i ett år, två år, fem år; så försvunno de, gingo till ett annat ställe, flyttade till en annan ort, eller gifte sig. Han känner sig mycket gammal, och ändå är han bara trettiotvå år!

Detta är hans hem, ty i sin kammare på Ladugårdslandet, der sofver han endast.

Klockan blir tio. Då reser han på sig och går in i den lilla källarsalen, der hans toddy väntar honom. Nu kommer bokhandlaren. De spela schack, eller tala om böcker. Klockan half elfva kommer andra fiolen från Dramatiskan. Det är en gammal polack, som flydde till Sverige efter 64 och nu måste förtjena sitt lif på hvad som förr varit honom ett nöje. Polacken och bokhandlaren hafva fyllt 50 år, men de trifvas med magistern som med en jemnåring.

Bakom disken sitter källarmästaren. Han är en gammal sjökapten som förälskat sig i försalongen och derför beslöt förena sina öden med restauratrisens. Hon regerar nu i köket och har alltid kökskluckan öppen för att hålla vakt på gubben, att han icke skall gå och »ta bestick» förr än gästerna gått. Men då, när gasen är släckt och sängen bäddad, får gubben en spillkum romtoddy till sömndryck.

Klockan elfva börja ungherrar komma, som gå försigtigt fram till disken och hviskande fråga källarmästaren om han har något »enskildt rum» en trappa upp, och så hör man slamret af kjolar som slinka genom tamburen för att osedda komma upp för trappan.

— Nå, säger bokhandlaren, som liksom fått ett samtalsämne gratis; — ska du inte tänka på att fortplanta dig, gamla Blommen.

— Jag har inte råd, — säger magistern. — Hvarför gifter du dig inte sjelf?

— Inte vill någon ha mig numera, — säger bokhandlaren, — sedan jag blifvit som en gammal sälskinnskoffert i hufvudet. För resten har jag min gamla Stafva, jag.

Stafva var en mystisk person, som ingen trodde på. Hon var en personifikation af bokhandlarens ouppfylda drömmar.

— Men herr Potocki då? — invände magistern.

— Han har ju varit gift, kan det inte vara nog det, — säger bokhandlaren.

Polacken nickar som en metronom och säger:

— Ja, jag ar varit licklig giff, jag, — och så dricker han ur sin toddy. — Husch!

— Ja, si, — säger magistern, — om de inte voro såna gäss de här fruntimmerna, så kunde man väl tänka på saken, men si, de ä såna förbannade gäss!

Polacken nickar igen och ler, ty han vet inte hvad gäss är på svenska:

— Jag ar varit micket licklig giff — husch!

— Och så blir det barnskrik och sura kläder på kakelugnen, — fortfor magistern,

— och så pigor och köksos. Nej, tack ska ni ha! Och så kanske inte få sofva om nätterna!

— Husch! — ifylde polacken.

— Herr Potocki säger husch han, — föll bokhandlaren in med ungkarlens vanliga skadeglädje, när han hör en gift uttrycka sig ofördelaktigt om äktenskapet.

— Hvat säga jag? — frågade enklingen förvånad.

— Husch, — härmade bokhandlaren, och samtalet upplöste sig i ett gemensamt grin och ett tobaksmoln.

Och så blir klockan tolf. Pianot en trappa upp, som larmat ackompagnement till blandad mans- och fruntimmerskör, tystnar; kyparens spring öfver golfvet från köksluckan till verandan upphör; källarmästaren inför i kladden de sista champagnebuteljerna till en trappa upp; gasen skrufvas ner; och de tre vännerna resa sig och gå, hvar och en hem till sin »kyska ungkarlsbädd», men bokhandlaren hem till sin Stafva.

Magister Blom hade vid tjugo års ålder afbrutit sina studier i Upsala och gått till hufvudstaden som extra lärare. Jemte lektioner bredvid redde han sig godt. Han begärde

icke mycket af lifvet. Ordning och lugn var allt. I sin kammare på Ladugårdslandet, som han hyrt af en gammal mamsell, fann han mer än en ungkarl brukar begära, ty han fick omvårdnad och vänlighet, all den ömhet som naturen hos denna qvinna ämnat åt ett annat slägte af hennes blod tillföll honom gratis. Hon lagade åt honom och såg om honom. Men han, som tidigt förlorat sin mor och derför var ovan vid att få något sådant för intet, mottog gåfvan som nästan ett ingrepp på hans frihet, men han mottog den! Källaren var dock hans hem. Der betalade han för allting och kände sig aldrig skyldig något.

Född i en landsortsstad i mellersta Sverige var han en fremling i Stockholm. Sökte ingen! Umgicks icke i familj och råkade endast sina bekanta på källaren, pratade med dem, men gaf inga förtroenden, och hade icke heller några sådana att ge. Hans sysselsättning i skolan, der han endast undervisade i tredje klassen, gjorde, att han kände sig som en, hvilken stannat i växten. Han hade ju en gång gått igenom tredje klassen ända till den sjunde, och blifvit student; nu satt han ju ändock qvar i tredje; hade suttit der i tolf år och kom aldrig längre. Han lärde endast ut andra och tredje böckerna i Euclides, det var klassens kurs. Hela lifvet visade

sig således för honom endast såsom ett fragment; men ett fragment utan början eller slut: andra och tredje böckerna. På lediga stunder läste han arkeologi och tidningar. Arkeologi är en modern vetenskap, en tidens sjukdom kan man säga. Och den är farlig, ty den visar i de flesta fall att den menskliga fånigheten varit temligen konstant.

I tidningarne såg han endast ett parti schack; politiken var för honom ett intressant spel — om kungen, ingenting vidare, ty han var uppfostrad han som alla andra, så, att han hade som en tro, att hvad som hände i verlden, det angick icke oss, det skötte nog de om, som Gud gifvit magten. Detta sätt att se sakerna gaf hans själ en stor och stilla ro, och han oroade ingen och oroades icke af något. Ibland när han tyckte, att något var väl mycket fånigt, så tröstade han sig med, att det kunde nu inte fan hjelpa! Uppfostran hade konseqvent gjort honom egoist och katekesen hade lärt honom, att när hvar och en sin syssla sköter, så går allt väl ehvad oss möter. Han skötte också sin syssla exemplariskt i skolan; kom aldrig för sent; var aldrig sjuk; och i sitt enskilda lif var han utan vank. Betalade sin hyra på dagen, åt aldrig på kredit och gick till »qvinnor» en gång i veckan (han sade aldrig att han gick till »flickor»). Hans lif gick fram som ett tåg

på blanka räls, efter sekundvisare, sina vissa bestämda stationer, och han undvek som klok karl alla sammanstötningar. Framtiden, den tänkte han inte på, ty en sann egoist tänker inte så långt, af det enkla skäl, att framtiden icke är hans mer än högst en tjugo, trettio år. Så gick hans lif!

Det var en midsommardags morgon, strålande, solig som den skall vara. Magistern låg i sin säng och läste om Egypternas krigskonst, då mamsell Augusta kom in med kaffebrickan. Hon hade dagen till ära skurit upp saffransbröd och lagt några syrenblommor på serveten, hvarförutom hon qvällen förut stuckit några björkqvistar bakom kakelugnen, lagt ren sand och ett par gullvifvor i spottlådan, samt stält ett glas med liljekonvaljer på spegelbordet.

— Nå, skall inte magistern ut på lustresa i dag också? — frågade gumman och kastade ögonen omkring all den fägnad hon bestått den lilla kammaren för att få ett ord till erkännande eller tack.

Men magistern hade icke observerat grannlåten, utan svarade helt torrt:

— Nej, ser mamsell Augusta, det vet hon ju, att jag aldrig far på lustresor för att bli knuffad och ihjelskriken af barnungar.

— Nå, men, inte kan man väl gå inne i stan, en sådan här vacker midsommardag? Nog går väl magistern ut till Djurgården åtminstone?

— Jo, det vore väl det sista jag gjorde, i dag i synnerhet, då allt möjligt folk är derute. Nej, jag har det så bra här i stan och de här upptågen med helgdagar ska väl någon gång ta slut.

— Kära magistern, — invände gumman, — det fins många menniskor som tycka att det är alldeles för få helgdagar på det tunga arbetsåret. Men vill magistern nu vara god och säga ifrån, om han önskar något, så få vi rusta i ordning, ty syster och jag ämna oss till Mariefred och komma inte hem förr än klockan tio i qväll?

— Mycket nöje, mamsell Augusta, jag behöfver ingenting och sköter mig nog sjelf! Portvakten får städa när jag går ut i middagstaget.

Och han blef ensam med sin kaffebricka. När han druckit kaffe, tände han en cigarr och blef liggande i sängen med sin Egyptiska krigskonst. Fönstret, som stod öppet, ristade på sina hakar för en svag sydlig vind. Klockan åtta ringde Ladugårdslandskyrkan i alla sina klockor, stora och små, och Katarina, Maria och Jakob föllo in och det pinglade och bomlade att göra en hedning förtviflad.

När ringningen tystnat började en kanonier-sextett på kommandobryggan till en ångbåt vid Nybrohamnen att spela upp en française ur Den svaga sidan. Magistern vred sig i lakanen på sin liggsoffa och skulle gerna ha gjort sig omak med att stiga upp och stänga fönstret, om det ej varit för varmt. Och så hördes några trumhvirflar från Carl XIII:s torg, men afbrötos af en ny messingsqvintett från en annan ångbåt vid Nybrohamnen, hvilken spelade Jägarkören ur Friskytten.

Men de olycksbådande trumslagen från Carl XIII:s torg nalkades. Det var skarpskyttarne, som skulle ut på gärdet, och de måste passera Storgatan. Och nu fick han Norrköpings skarpskyttemarsch i sex omgångar, alltemellanåt interfolierade med ångbåtarnes hvisslor, klockor och messingsmusik, som slutligen mellan skofvelslag tonade bort utanför Kastellholmen.

Han steg upp klockan tio. Satte på rakvattnet på sitt spritkök. Stärkskjortan låg på byrån så hvit och så styf som ett bräde. Han använde en qvart på att peta in knapparne i knapphålen. Derpå rakade han sig en halftimme. Sedan kammade han sig omsorgsfullt, som om han utfört en ytterst vigtig förrättning. Och när han tog på byxorna, höll han i underkanten på benet, att det icke skulle dammas på golfvet.

Hans rum var enkelt, ytterst enkelt och ordentligt. Det var opersonligt, abstrakt som ett hotellrum. Och ändock hade han bott der i tolf år. Hos de flesta andra menniskor brukar under en sådan tidrymd en hop småsaker samla sig: presenter, små onödigheter, prydnader, lyxsaker. Här fans icke en gravyr på väggen som i en illustrerad tidning slagit an någon känslosträng, icke en antimakassar virkad af vänliga systrar, icke en fotografi af något kärt ansigte, icke en broderad penntorkare på skrifbordet; allt var köpt till bästa pris för att bespara onödiga utgifter, hvilka skulle kunnat inkräkta på egarens oberoende.

Han lade sig i fönstret för att se ut på gatan och öfver Artilleriplanen ner till hamnen. I huset snedt öfver såg han ett fruntimmer i snörlifvet göra sin toalett. Han vände sig bort som från något fult eller något som kunde störa hans lugn. Nere i hamnen flaggade alla roslagsskutor och ångbåtar, och strömmen glittrade i solskenet. Upp till kyrkan vandrade några gummor med psalmböcker i händerna. Utanför Artillerigården gick posten med sin sabel och såg missnöjd ut, då och då tittande upp åt tornuret för att se efter hur långt det var till aflösningen. Eljes lågo gatorna tomma, gråa, heta. Han tittade återigen öfver till fruntimret som klädde sig. Hon hade tagit en pudervippa och gnodde nu in

sig i näsvinklarne framför spegeln med en min som kom henne att likna en apa. Han steg upp från fönstret och satte sig i gungstolen.

Han gjorde upp sitt program för dagen, ty hur det var, hyste han en dunkel fruktan för att vara ensam. Om hvardagarne hade han skolungdomen omkring sig, och ehuru han icke älskade dessa vilddjur han skulle tämja, det vill säga lära förställningens svåra konst, kände han dock en viss tomhet efter dem, när han var ifrån dem. Nu under sommarlofvet hade han anordnat en ferieskola, men äfven dess besökare hade ett kort midsommarlof, och han hade nu varit ensam i flera dagar med undantag af mattimmarne, då han alltid hade bokhandlaren och andra fiolen att påräkna.

Klockan två, tänkte han, när paraden väl har gått, och folkströmmen upplöst sig, går jag ner på källaren och äter middag; sedan tar jag bokhandlaren med mig till Strömsborg; der är tyst och stilla i dag och der dricka vi kaffe och punsch tills det blir qväll, då vi återvända till Rejners (så hette källaren vid Berzelii park).

På slaget två tog han sin hatt; borstade sig omsorgsfullt, och gick ut.

— Jag undrar om de ha stufvade abborrar i dag, — tänkte han. — Och om

man skulle kosta på sig sparris, efter som det är midsommardagen!

Och så spatserade han ner, sökande skuggan utmed kronobageriets höga mur. I Berzelii park sutto arbetarfamiljer med barnvagnar på samma bänkar der om hvardagarne Stora Trädgårds-gatans förnäma bonnes brukade sitta. Han såg en mor ge sitt barn bröstet. Ett stort, rikt bröst, som den lilla grep i med sin knubbiga hand, så att den till hälften försvann. Magistern vände sig bort med vämjelse. Det störde honom att se dessa fremmande i hans park. Det var för honom som att se tjenstefolket i salongen när herrskapet är borta, och han kunde icke förlåta dem, att de voro fula.

Så kom han fram till glasverandan och skulle lägga handen på källardörrens låsvrede, ännu en gång tänkande på de sköna abborrarne, »med mycket persilja», då han med ens får se ett hvitt papper med något skrifvet på, som hängde på glasrutan. Han behöfde icke läsa det, ty han visste hvad det innehöll: att källaren var stängd öfver midsommardagen, men han hade glömt bort det! Han var som han skulle ha gått med hufvudet mot en lyktstolpe på en trottoarkant! Han blef ursinnig. Först på källarmästaren, som hade stängt, sedan på sig sjelf, som hade glömt bort, att det var stängdt! Han fann det så

vidunderligt, att han kunde ha glömt något så vigtigt, så vidunderligt att han icke trodde på det, utan måste leta efter någon som var orsaken till att han kunnat glömma det. Det var naturligtvis källarmästaren. Han var urspårad, sammantörnad, i olag, krossad. Han satte sig ner på en bänk och var gråtfärdig af ondska.

Pang! så kom en boll och slog honom rätt på skjortvecket. Han flög upp som en retad geting och ville ta reda på den brottslige, då han såg ett litet fult flickansigte skratta sig midt i ögonen, och bakom henne en arbetare i helgdagskläder och panamahatt, som leende tog flickan i hand och frågade om det gjorde ondt, och så såg han en hel hop tjenstefolk och gardister som skrattade. Han tittade efter en poliskonstapel, ty han kände sig kränkt i sina rättigheter som menniska, men när han fick se konstapeln i förtroligt samspråk med barnets mamma, förlorade han lust att bråka, och gick direkt till Norrmalmstorg för att ta en droska och åka till söder upp till bokhandlaren, ty nu kunde han icke vara ensam längre. När han kommit upp i droskan kände han sig någorlunda skyddad, och nu torkade han med näsduken sitt skjortbröst, som blifvit dammigt af bollen.

När han kom upp till Götgatan, afskedade han åkaren, viss att träffa bokhandlaren

hemma. Men när han steg upp för trapporna blef han ängslig! Tänk om han icke vore hemma! Han var icke hemma! Och ingen annan i huset heller! Ty det ljöd så tomt när han bultade på dörrarne, och han hörde sina steg ge eko i trappan.

När han slutligen stod ensam på gatan, visste han icke hvart han skulle ta vägen. Potockis adress kände han ej, och att få tag i en adresskalender i dag, när alla bodar voro stängda, insåg han vara omöjligt!

Han gick utan att veta hvart han skulle ta vägen, nerför Götgatan, Skeppsbron, Norrbro och Carl XIII:s torg. Icke ett bekant ansigte mötte han, och han kände sig sårad af denna folkhop, som intagit staden under herrarnes frånvaro, ty han var uppfostrad till aristokrat som vi alla, i statens skolor.

Hungern, som vid första uppbrusningen lagt sig, började återigen vakna upp. Då kom en ny förfärlig tanke öfver honom, som han af feghet icke vågat tänka ut: hvar skall jag få middag? Han hade gått ut med middagspoletter samt en krona och femtio öre, hela hans kassa. Poletterna gälde ju bara till Rejners och en krona hade han åkt upp.

Han kom ner till Berzelii park igen. Der sutto arbetarfamiljerna och åto ur sina matkorgar: kokta ägg, kräftor, pannkakor! Och polisen sa ingenting! Der stod till och

med en konstapel med en smörgås och ett glas öl i hand. Hvad som stack honom mest var, att han kände att dessa menniskor, som han föraktade, hade ett öfvertag öfver honom för tillfället! Men, hvarför kunde han icke gå in på ett mjölkmagasin och stilla sin hunger. Hvarför? Ja! Svaret på det lät han gå ifrån sig som en uppstötning; och så gick han ner till ångbåtsbryggan för att fara öfver till Djurgården, der han måste träffa bekanta, af hvilka han, så motbjudande det än var, kunde låna till en middag, men en gentil middag, på Hasselbacken!

På ångbåten var det mycket folk, så att magistern måste stå bredvid maskinen, som värmde honom på ryggen och stänkte smält talg på hans bonjour, under det han fick stå och titta en kokerska i hårflätan och lukta härsken pomada. Men inte ett bekant ansigte!

Uppkommen till Hasselbacken gjorde han sig så rak som möjligt och försökte antaga ett distingueradt och ledigt utseende. Planen utanför värdshuset liknade en teatersalong och tycktes ha samma bestämmelse som en sådan, nemligen att vara en mötes- och visningsplats för dem som ha något att visa. Längst upp i fonden sutto officerare, blåa i ansigtet af

mat och dryck; bredvid dem några representanter för fremmande magter, gråa och medtagna af det ansträngande arbetet att lägga sig ut för några druckna landsmän, som slagits vid hamnen, eller att bevista galaspektakel, barndop, bröllop och begrafningar m. m. Men dermed var det också slut med den fina publiken. Ty midt på planen upptäcker magistern sotarn i Ladugårdslandet med familj, källarmästaren på »Kungen i Helvete», provisorn på apoteket »Sjubben» med flera. Och rundt omkring dem går den gröna jägarn i silfvergaloner och förgyld staf och kastar föraktfulla blickar på sällskapet, som om han frågade hvad de hade här att göra. Magistern känner sig grufligt generad af de många blickarne, hvilka alla tycktes säga: se der går han och letar efter sin middag. Men han måste gå på! Och han kommer upp på verandorna der man äter abborrar och sparris, der man dricker Sauterne och Champagne. Och ett, tu, tre, känner han en vänlig hand på sin axel och när han vänder sig om, ser han kyparen Gustafs strålande ansigte, och han mottar en handtryckning och ett oförställdt: — nej se magistern är här; hur står det till?

Och kyparen Gustaf, som var så glad att få känna sig ett ögonblick som sidoordnad med sin herre, känner en styf träklabb i sin varma hand och möter ett par blickar som

tagna ur ett knappnålsbref. Och denna hårda hand tryckte i går afton så varmt en tiokronsedel i hans ute i källarsalen, och denne man tackade honom för hans halfårstjenst och uppmärksamhet som man tackar en vän. Och kyparen Gustaf går tillbaka och sätter sig bland sina kamrater, förlägen och ledsen. Men magistern går med bitterhet i sinnet ut igen, ut genom folkhopen, som han tycker hånande hviska bakom sig: han fick ingen middag!

Och så kommer han ut på slätten. Der står Kasper och får stryk af sin hustru. Der står en sjöman och visar i Lyckans stjerna den tillkommande för tjensteflickor, kanonierer, gardister och gesäller. De ha ätit middag alla dessa och sågo glada ut, och han tyckte ett ögonblick, att han var sämre än de, men så erinrade han sig, att de icke visste huru det Egyptiska lägret befästades och då kände han sig åter uppe, och han kunde icke förstå huru menniskorna kunde sjunka så djupt att de funno nöje i sådant elände, som just nu roade dessa!

Han hade emellertid förlorat lusten att undersöka flera källarlokaler, och gick upp åt Novilla, förbi Tivoli och Singelbacken. Der i gröngräset dansade ungdomen till en fiol; ett stycke längre bort hade en familj utbredt sig i gröngräset under en ek; mannen, familjefadren,

stod pa knä, i skjortärmarne, barhufvad, med ett ölglas i ena handen och en smörgås med medvurst i den andra; hans feta, glada ansigte väl rakadt omkring munnen, lyste af glädje och välvilja, när han uppmanade sina gäster, bestående tydligen af hustru, svärföräldrar svågrar, bodbetjenter och tjensteflickor, att äta, dricka och vara glada, ty i dag var midsommardagen, hela dagen. Och den glada mannen sade roligheter så att hela sällskapet vred sig i gräset under de uppriktigaste skrattsalvor. Och när pannkakan serverades och åts med fingrarna och portvinsbuteljen gick rundt, höll den äldste bodbetjenten ett tal, ibland hjertligt, så att fruarna togo upp näsdukarne och värden stoppade ena polisongsnibben i mungipan, ibland muntert, så att bravorop och skratt tystade talaren; då blef magistern mulen; men han gick icke sin väg utan satte sig på en sten bakom en tall för att se »på djuren». Och när talet var slut och värden och värdinnan mottagit skålen som slöts med hurrarop och fanfarer på en dragharmonika och alla tallrikar och karotter som voro lediga, så steg sällskapet upp att leka enkeleken. Och svärmor gick bakom en hasselbuske för att hålla fram den minsta, och mor sjelf fick knäppa byxorna på de halfstora.

— Hvilka djur — tänkte magistern för sig sjelf och vände sig bort, ty det naturliga var för honom oskönt, efter som det sköna var det onaturliga, utom på »erkända» mästares taflor i nationalmuseum.

Och så såg han på huru ungherrarne togo af sig i skjortärmarna och flickorna hängde sina manschetter på hagtornsbuskarne; och så stälde de upp sig och så sprungo de.

Och flickorna lyfte kjolarne så att strumpebanden syntes, röda krukband och blå, som man köper i kryddboden; och när kavaljeren fått fatt i sin dam, tog han henne rätt i famn och snurrade om med henne, så hon syntes ända upp i knävecken, och då skrattade gamla och unga så att det ekade i bergen.

— Var det oskuld eller var det korruption? — undrade magistern igen. Men säkert visste icke sällskapet hvad det lärda ordet korruption var, och derför voro de glada.

När de tröttnat på springleken, var kaffet färdigt. Och magistern kunde icke förstå hvar kavaljererna lärt sig vara så artiga mot damerna, ty de kröpo på alla fyra efter sockerskålen och efter brödkorgen för att servera flickorna, och spänntamparne på de svettdränkta västarne stodo som »handtag i ryggen» på dem.

— Det är hanarne som kråma sig för honorna, — tänkte han — men vänta bara!

Men så såg han värden, den glada själen, artigt servera den gamle svärfadren och svärmodren, ja till och med sin hustru, och alla bodbetjenterna och tjensteflickorna, och när någon afböjde hans anbud med att: »herrn ska ta sig sjelf», svarade denne, att han nog skulle hinna få. Och så såg han svärfadren flå pilpipor åt de små gossarne, och svärmodren hon gick då som en piga omkring och ville diska allting! Och så tyckte magistern, att egoismen var en underlig sak, som kunde taga an så menskliga former, så fördelas ut, att det syntes som om alla gåfvo och togo precis lika mycket, ty det var egoism, det var klart!

Och så lekte de pantlekar och de löste hvarenda pant med kyssar, riktiga kyssar midt på mun, så att det smälde om det; och när den glada bokhållaren »stod i brunn» och fick kyssa den stora eken, gjorde han det så befängdt galet och tog med armarne om den tjocka stammen alldeles som man klappar om en flicka, när ingen ser det, och då skrattades så ohejdadt, ty alla visste nog hur man gjorde, fast ingen ville göra det så det syntes.

Magistern, som börjat med att kritiskt betrakta skådespelet från sin höga ståndpunkt på stenen, hade slutligen så småningom dragits med in i deras glädje, så att han nära på tyckte sig vara med i sällskapet. Han

kunde till och med dra på mun åt bodbetjentens qvickheter, och värden, hvilken tycktes vara en småhandlare, hade på en timme vunnit hans sympati. Och denne var också en rolighetsminister af första rangen. Han kunde »flå katt», »gå kräftgången», »ligga ut» på trädstammar, svälja slantar, äta eld och göra alla möjliga slags foglalåt. Och när han tog ett saffransbröd ur snörlifvet på en ung flicka och sedan lät det försvinna i högra örat, då skrattade magistern så att hans tomma mage hoppade.

Och så började dansen. Magistern hade läst något vist i Rabes grammatika att »Nemo saltat sobrius, nisi forte insanit» *Cic.*, och han hade alltid tyckt, att dans var ett utbrott af vansinne. Han hade visserligen sett unga hundar och stutar dansa, när de voro glada, men han trodde icke att Cicero kunde ha utsträckt sin maxim ända till djuren, och mellan djur och menniskor hade magistern lärt sig dra ett tjockt streck. Men när han nu såg dessa unga menniskor, nyktra, men mätta och otörstiga svänga omkring efter harmonikans släpande men taktmessiga ljud, så var det som om hans själ kommit i en gunga, som sattes i svängning af hans ögon och öron, och han kunde till slut icke värja sig från att högra foten sakta trampade takten mot mossan.

När tre timmar gått, steg han upp. Men det var nästan svårt för honom att gå derifrån; det var som att bryta ett gladt lag; ty han kände sig som om han varit med dem. men han var mildare i sinnet och erfor en frid och en behaglig trötthet som om han roat sig.

Qvällen hade kommit; en och annan lackerad vagn släpade några damer, som lågo i hvita teaterkappor på baksätena som svepta lik, hvitsminkade och med tuschstreck under ögonen, ty det var då på modet att se ut som man varit uppgräfd. Magisterns nya tankeriktning kom honom att tänka att dessa damer hade tråkigt, och han erfor icke ett grand afund. Men nedanför stora landsvägen, ute på stora segelleden kommo nu ångbåtarne med flaggor och musik tillbaka från lustresorna och det hurrades och spelades och sjöngs så att det hördes ända upp i Djurgårdsbergen.

Magistern hade aldrig i sitt lif känt sig så ensam som i detta folkvimmel, och han tyckte, att menniskorna sågo med deltagande på honom, som ensam gick der som en enstöring, och han tyckte också sjelf att det var synd om sig sjelf. Han skulle ha velat gå på den första, bara för att få tala och höra sin röst igen, ty han tyckte i sin enslighet, att han hade en fremmande bredvid

sig. Och nu slog ett ondt samvete upp i hans minne. Han kom ihåg kyparen Gustaf på Hasselbacken, som icke kunde tygla sin glädje öfver att se honom. Han kom nu så långt, att han skulle önska att hvem som helst kom emot honom och visade sin glädje öfver att se honom! Men det kom ingen.

Jo, när han satt på ångslupen kom en rapphönshund, som förlorat sin husbonde, och lade sitt hufvud i hans knä. Magistern tålde eljes icke hundar, men han körde icke bort honom nu; det kändes så mjukt och varmt i knäet, och det öfvergifna djuret såg honom ända in i ögonen, som om han bad honom taga reda på husbonden.

Men när de kommo i land vid Nybron sprang hunden sin väg.

— Han behöfde mig inte längre, — tänkte magistern, och så gick han hem och lade sig.

* * *

Denna midsommardags obetydliga händelser hade emellertid skakat magistern ur hans säkerhet. Han insåg nemligen, att all omtänksamhet, allt förutseende, all klok beräkning icke var menniskan nog. Han kände en viss osäkerhet råda omkring sig. Till och med källaren, hans hem, var icke pålitligare,

än att han kunde när som helst bli utestängd. En viss kyla från Gustafs sida började äfven verka störande på honom. Kyparen var lika artig som förr, uppmärksammare än eljes, men vänskapen var borta, förtroendet var brutet. Detta gjorde magistern misstänksam och hvar gång han fick en torr köttbit eller för litet potatis, så tänkte han alltid: haha! han hämnas på mig!

Sommaren blef grym för magistern, ty andra fiolen reste bort, och bokhandlarn höll sig mest i Mosebacke.

En höstafton sutto bokhandlaren och andra fiolen ner på källarn och drucko sin toddy, då magistern inträdde med ett paket under armen, hvilket han omsorgsfullt dolde i en tom buteljkorg, som stod inne i skrubben der man stälde undan skräp. Magistern var knarrig och ovanligt nervös.

— Nå gamle Blommen, — började bokhandlaren för väl hundrade gången, — ska du inte gifta dig någon gång?

— Det ska fan gifta sig; har man inte nog med bekymmer ändå! Och hvarför gifter du dig inte sjelf? — bet magistern af.

— Åh, jag har ju min gamla Stafva jag, — svarade bokhandlaren, som stereotyperat en mängd svar på en mängd frågor.

— Jag ar varit licklig giff jag, — sade polacken. — Men min ustru er ded nu, husch!

— Er on det, — härmade magistern, — och errn är enkling, hur kan det gå ihop?

Polacken förstod icke vändningen, utan nickade bara godt förstånd. Magistern tyckte att de började trötta honom. Samtalet snodde sig alltid i samma rigtning, om samma saker; och han kunde deras svar utantill.

När han steg upp för att ta en cigarr ur sin öfverrock ute i tamburen, sprang bokhandlaren till skrubben och tog magisterns paket. Som det icke var förségladt, hade han snart petat upp det, och rullade nu ut en präktig amerikansk nattskjorta, som han med omsorg hängde öfver karmen på magisterns stol.

— Husch! — sade polacken och grinade som om han sett något otäckt.

Källarmästarn, som tyckte om ett godt gyckel, lade sig ner under disken och storskrattade; kyparen stannade i salen, och snart stack en köksa ut hufvudet genom luckan.

När magistern kom in igen och fick se upptåget, blef han blek af raseri, och han misstänkte genast bokhandlaren, men när han fick se Gustaf stå i ett hörn och skratta, blef han slagen af sin fixa tanke: han hämnas på mig! Och utan att säga ett ord, ref han ihop skjortan, kastade pengar på disken och gick!

Ifrån den dagen syntes magistern icke mer hos Rejners. Bokhandlaren hade emellertid fått reda på, att han åt på Ladugårds-

landskällaren. Och det gjorde han också! Men han var djupt missnöjd! Maten var icke dålig, men den var icke lagad på det viset han var van vid. Kyparne voro icke uppmärksamma. Mången gång tänkte han återvända till Rejners, men hans stolthet förbjöd honom. Sålunda hade han blifvit utkastad ur sitt hem; sålunda hade en mångårig bekantskap blifvit bruten på fem minuter.

På hösten kom ett nytt slag. Mamsell Augusta hade fått ett litet arf i Nyköping och skulle lemna Stockholm första oktober. Magistern måste flytta. Och han flyttade hvar månad, ty ingenting var honom numera i lag. Det ena stället var icke sämre än det andra, men det var icke det samma! Han var så van att gå sina gamla gator, att han stundom befann sig utanför porten till sin forna bostad innan han upptäckte sitt misstag. Han var med ett ord alldeles bortkommen. Slutet blef, att han inackorderade sig, något som han alltid hatat och haft skräck för. Och så förlorade hans bekanta spåren efter honom.

En afton igen, och ner hos Rejners, sitter polacken ensam, rökande, drickande, nickande, med den orientaliska förmågan att försjunka i tanklöshet, som är hans ras egen. Så kommer bokhandlaren in stormande som ett oväder; slår hatten till hälften krossad mot bordsskifvan och utbrister:

— Kors i Jesu namn! Kors i Jesu namn! Har ni hört på maken?

Polacken vaknar ur sin konjaks- och tobaksnirvana och rullar ögonen!

— Kors i Jesu namn! Har ni hört på håken? Han har gått och förlofvat sig!

— Hvem ar ferlofvet sig? — frågar polacken alldeles skrämd af hattkrossningen och det ymniga missbruket af frälsarns namn.

— Magister Blom! — Och bokhandlaren begär en toddy som ersättning för den traktering han bjudit på. Och källarmästarn måste upp från disken och höra:

— Är det pengar? — frågar han illparigt.

— Nej, det tror jag inte, — säger bokhandlaren, som nu är en hjelte och minuterar ut sina håfvor.

— Er on vacker? — frågar polacken. — Min ustru var så sken så, husch!

— Nej, hon är inte vacker heller, — säger bokhandlaren. — Men hon ser snäll ut!

— Har ni sett dem då? — frågar källarmästarn. Är hon gammal? — Och han tittar åt köksgluggen.

— Nej, hon är ung!

— Och hennes föräldrar? — fortsätter källarmästarn.

— Fadren lär vara gördelmakare i Örebro! --

— Nej tänk en sån skälm! — menar källarmästarn.

— Ja, det var det jag alltid sa, — säger bokhandlarn. — Den karlen var född till att gifta sig.

— Det är vi nog lite hvar, — säger källarmästarn, — och tro mig, tro mig för sant, ingen undgår sitt öde!

Och med denna vishetsregel som afslutning går han till disken igen.

Sedan man lugnat sig med att det inte var några pengar, börjar man anställa betraktelser öfver hvad »de ska lefva på». Och bokhandlarn gör ett öfverslag öfver magisterns lön och »hvad han kan förtjena på lektioner». Sedan den frågan var undangjord, vill källarmästarn ha reda på detaljer. »Hvar träffade han på henne? Är hon blond eller mörk? Är hon kär i honom?» Denna sista fråga anses icke alls ur vägen, och bokhandlaren »tror det», ty han såg hur hon hängde på hans arm i qväll utanför ett bodfönster på Arsenalsgatan. — Ja, men att han, som var en sån träbock, kunde gå och bli kär! — det var då alldeles otroligt. Men hurudan äkta man han skulle bli? Källarmästarn visste att han var alldeles »förbannadt» kinkig på mat, och det får man inte vara när man skall gifta sig (titt åt köksgluggen!) och så vill han bra gerna ha en toddy om qvällarne. Trodde han

att man fick dricka toddy hvar qväll, när man blef gift? Och så tålde han inte barn! Pfu! hvisslade han, det der går aldrig bra! — Tro mig, det går aldrig bra! Och så ska jag säga er en sak till, mina herrar, (här steg han upp, tittade sig omkring och fortfor hviskande) jag tror, ta mig fan, att han hade något kuckeliku-förhållande, den gamle hipokriten! Kommer ni inte ihåg, mina herrar, den der qvällen med — hihihihi! — nattskjortan! Hähä ni, pfu! Den der tar ni inte der ni släpper'n! Håll reda på den, ni, fru Blom, pass man på bara! Värre har man sett! Men jag säger ingenting jag!

Faktum qvarstod i alla händelser, att magistern var förlofvad och att han ämnade gifta sig om två månader.

Hur det sedan gick, hör icke till historien, och svårt är det dessutom att få rigtigt reda på hvad som händer inom hemmens klostermurar, der tysthetslöftet temligen noga hålles.

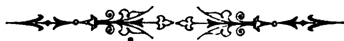
Säkert är så mycket, att magistern sedan aldrig syntes på en källare. Bokhandlaren, som en qväll mött magistern ensam på gatan, hade fått en lång föreläsning om att han borde gifta sig. Ja, magistern hade brutit ut emot ungkarlar och sagt, att de voro egoister, som icke ville fortplanta sig, att det skulle vara hög skatt på sådana gökar, ty alla indirekta

skatter drabbade mest familjefadren, ja han gick så långt, att han ville lagen skulle straffa ungkarlsståndet såsom ett brott »det emot naturen är». Bokhandlaren, som hade godt minne, uttryckte några farhågor öfver att förena sitt öde med en 'gås', hvarpå magistern svarade att *hans* hustru var det intelligentaste fruntimmer han kände.

Två år senare hade polacken sett magistern och hans hustru på teatern och han »tickte att de sågo lickliga ut, husch!»

Tre år senare hade källarmästaren en midsommardag farit på lustresa till Mariefred. Der ute vid slottet i gröngräset hade han råkat magistern skjutande en barnvagn och bärande en matkorg, åtföljd af en hel karavan herrar och damer, hvilka tycktes »vara från landet». Magistern hade efter middagen sjungit visor och hoppat bock med ungherrarne. Han såg tio år yngre ut och var som en riktig kavaljer mot damerna. Källarmästaren, som befann sig helt nära sällskapet, hade under middagens lopp hört en liten dialog mellan herrn och frun. Då frun plockade fram ett fat kräftor ur matkorgen hade hon bedt Albert icke vara ledsen, men det hade varit henne alldeles omöjligt att få några honor, fastän hon gått igenom hela Munkbron. Ock så hade magistren tagit henne om lifvet och kysst henne och sagt, att han åt lika gerna

hankräftor och han var alldeles nöjd med som det var. Och när sedan den lilla i vagnen började skrika, hade magistern tagit upp honom och burit honom tills han blef tyst. Nå, det der var allt småsaker, men hur folk kunde lefva gifta, då de knapt kunde lefva som ungkarlar, det var en gåta. Men det såg ut som om barnen förde mat med sig när de kom till verlden, så såg det ut!

ERSÄTTNING.

Han var ett akademisnille på sin tid och det var intet tvifvel om, att han icke skulle bli något stort. Som juris kandidat måste han emellertid gå till Stockholm att söka sig tjenst. Afhandlingen blef uppskjuten. Han var mycket äregirig, men han saknade förmögenhet. Derför hade han beslutat gifta sig rikt och förnämt. Man såg honom derför både i Upsala och senare i Stockholm endast i de finaste sällskap han kunde råka. I Upsala drack han som äldre student alltid brorskål med de nykomna adelsmännen, och dessa kände sig ganska hedrade af en äldre landsmans bekantskap. Och så knöt han »matnyttiga» vänskapsförbindelser med dem, hvarför han om somrarne alltid var utbjuden på föräldrarnes slott.

Det var der han jagade. Han hade sällkaspstalanger, spelade och sjöng och kunde

underhålla damerna, och derför var han gerna sedd. Hans toalett antydde mer elegans än han hade råd till, men han lånade aldrig penningar af adelsmän eller vänner. Han hade till och med köpt två värdelösa aktier i Kropp och Wäng, och han glömde icke tala om när han skulle på bolagsstämma.

Två somrar hade han gjort sin kur för en adlig fröken med någon jordegendom, och man talade om hans apparenser, då plötsligen han försvann från den förnäma horizonten och var förlofvad med en fattig flicka, hvars far var tunnbindare utan jordegendom.

Hans vänner kunde icke förstå detta, att han så gick i ljuset för sig sjelf. Han som hade det så bra förspändt, han som hade det rent på gaffeln, och bara behöfde gapa. Ja, han förstod det icke sjelf, hur hans mångåriga planer så hastigt kunde korsas af ett litet flickansigte, som han såg en enda gång på en ångbåt. Han var förgjord, han var besatt. Han frågade sina vänner, om de inte tyckte hon var vacker. Nej, det kunde de icke tycka, för att vara uppriktiga.

Men hon var intelligent. Se in i de ögonen! De tala. Vännerna kunde inte se någonting och höra ännu mindre, ty flickan talade aldrig.

Men han var hemma hos tunnbindaren, åh en sådan intelligent karl, ta mig fan, hvarenda

qväll. Han låg på knä, en reminiscens från sommarslotten, och höll garnhärfvan; han sjöng för henne, spelade, talade om teater och religion och han läste alltid ett jakande svar i hennes djupa ögon. Han skref vers till henne och lade sin lagerkrans, sina äregiriga drömmar, ja sin afhandling för hennes fötter. Och så gifte han sig.

Tunnbindarn öfverlastade sig på bröllopet och höll ett oanständigt tal för flickorna; men häradshöfdingen fann så mycken natur, så mycken älskvärdhet i gubbens uppträdande, att han i stället för att nedtysta den gamle tvärtom uppmuntrade honom att gå på. Han trifdes så godt bland dessa enkla menniskor, der man fick vara sig sjelf.

— Se det är kärleken, — sade hans vänner. — Det är dock något märkvärdigt med den kärleken!

Och så voro de gifta. En månad, två månader. Och han var så lycklig. Om qvällarne sutto de ensamma, och han sjöng om Rosen i Nordanskog; det var hennes älsklingssång. Och han talade om teater och religion och hon satt så andäktig och hörde på! Men hon sade aldrig något, hon var alltid af hans mening och virkade antimakassar.

I tredje månaden återtog han sin gamla vana att sofva middag. Frun ville sitta bredvid honom, ty hon kunde icke vara ensam,

Detta generade honom, ty han kände ett stort behof att vara ensam med sina tankar.

I bland kom frun och mötte honom på Norrbro om middagarne, och då var hon så stolt att se, hur han sprang ifrån sina kamrater och öfver till henne. Och så förde hon honom hem i triumf med sig; han var hennes ensam!

I fjerde månaden började han tröttna på att sjunga Rosen i Nordanskog. Den var så utsliten! Och så tog han en bok, och så sutto de tysta.

En qväll skulle han på ett sterbhussammanträde med sexa. Det var första qvällen han var från sitt hem. Frun skulle ta en väninna hem till sig och gå sedan i tid och lägga sig, ty han komme nog att dröja.

Och väninnan kom, och så gick hon klockan nio. Frun satte sig i salongen att vänta, ty hon gick bestämdt inte och lade sig förr än han kom hem. Hon hade ingen ro att sofva.

Och så satt hon der i våningen ensam. Hvad skulle hon göra! Flickan hade gått och lagt sig, och huset blef tyst. Pendylen knäppte och knäppte. Men klockan var icke mer än tio när hon trött lade bort sin antimakassar. Hon gick omkring och småstädade och var nervös. Detta var att vara gift. Ryckas ut från sin omgifning och sättas i tre tomma

rum, tills mannen kom hem halfrusig och rå. Men han älskade ju henne och han måste ju vara borta i qväll i affärer. Hon var en toka som icke kunde förstå det. Men älskade han henne ännu? Hade han icke härom dagen nekat hålla i garnhärfvan, som han så gerna gjorde förut — innan de blefvo gifta. Hade han icke i går middag sett likasom missnöjd ut när hon kom och hemtade honom! Och om han också hade affärssammankomst i qväll, så behöfde han väl icke vara med på sexan.

Klockan var bara half elfva när hon genomgått denna examen till slut. Hon förvånades öfver, att icke dessa tankar kommit på henne förr. Och så stälde de mörka tankarne upp sig igen och så defilerade de en gång till. Men nu hade förstärkning anländt. Han talade sällan vid henne mer. Han sjöng aldrig, och pianot var stängdt. Han hade ljugit då han sagt, att han sof middag, ty han låg och läste en fransk roman.

Han hade ljugit för henne!

Klockan var bara half tolf. Tystnaden var ohygglig. Hon öppnade fönsterluckan och tittade ut på gatan. Der nere stodo två herrar och dividerade med två fruntimmer. Jo, så äro männen! Tänk om han också! Då gick hon i sjön!

Hon stängde luckan och tände kronan i sängkammaren. »Man skall se hvad man gör»,

hade han sagt vid ett intimt tillfälle. Ännu var allting så blankt, så fint derinne. Det gröna sängtäcket låg som en slagen äng, och de små hvita kuddarna lågo som kattungar på gräs; hennes toalett var så skinande i polityren; glaset hade ännu icke dessa fula fläckar, som det får af vattenstänk, och silfret på hårborsten, på puderasken, tandborsten, allt var så blankt ännu. Deras tofflor stodo der under sängen så styfva och nya, som om de aldrig skulle bli nedtrampade. Allt var fräscht ännu, men ändå var det så gammalt. Hon kunde alla hans sånger, alla hans salongsstycken, alla hans ord, alla hans tankar. Hon visste precis hvad han skulle säga när han om middagen satte sig till bords, allt hvad han skulle säga, när de voro ensamma om qvällen.

Hon var led, hon var trött vid alltihop. Hade hon älskat honom? Åhja! Ja! visst hade hon det! Men var detta alltihop, alla hennes ungdoms drömmar! Skulle hela lifvet bli så här! Ja! Men, men, men, de skulle väl få barn! Ja, men ännu hade de inga tecken sett! Tänk! Då vore hon icke mer ensam; då skulle han få gå bort så mycket han ville, ty då hade hon ju alltid någon att tala vid, att pyssla om. Kanske det var barn som fattades. Kanske äktenskapet verkligen vore gjordt för ett annat, än att en herre skulle få ha en hålldam, som lagen garanterade honom

att få ha i fred! Ja väl! Men han skulle väl älska henne ändå, och det gjorde han icke! Och så gret hon!

När mannen kom hem klockan ett, var han icke det minsta rusig. Men han blef nära på ond, då han fick se hustrun sitta uppe.

— Hvarför har du inte lagt dig? — var hans första helsning.

— Hur kunde jag ha ro att lägga mig, när jag väntade dig?

— Jaså! Jo det här blir trefligt. På det viset skall jag aldrig våga gå bort! Jag tror du har gråtit också!

— Ja, jag har gråtit, och det må jag väl göra, när du icke — älskar — mig — mera.

— Älskar jag dig inte, derför att jag måste vara borta i affärer.

— En sexa är inga affärer.

— Se så der ja! Nu törs man inte gå ut mer! Det är då fan, hvad fruntimmerna äro efterhängsna af sig.

— Efterhängsna! Jo jag såg nog det i går middags, när jag mötte dig på Norrbro. Men jag skall aldrig gå och möta dig mer.

— Men, min lilla vän, när jag gick med min chef...

— Huhuhu! — Nu brast gråten ut, och frun fick konvulsioner. Ut och väcka Lina och få varma krus.

Han gret, han också! Hjertats tårar! Öfver sig sjelf, sin hårdhet, sin uselhet, öfver illusionerna, allt! Men det var ju mer än illusioner! Han älskade ju henne! Gjorde han icke? Och hon sade ju, att hon älskade honom igen, nu när han låg på knä vid soffan och kysste hennes ögon. Ja, de älskade hvarann! Det var bara ett moln som dragit förbi! Stygga tankar i ensamheten. Hon skulle aldrig, aldrig, vara ensam mer. Och så somnade de i hvarandras armar, och hon log igen.

Men dagen derpå gick hon inte och mötte honom. Han frågade ingenting vid middagsbordet. Han talade mycket, men mer för att tala, och det lät som han talade vid sig sjelf. Om aftonen underhöll han henne med långa skildringar om lifvet på Sjöstaholm, och hvad fröknarne sa till baron och hvad grefvens hästar hette. Och dagen derpå talade han om sin afhandling.

En middag kom han hem och var mycket trött. Hon satt i salongen och väntade på honom. Hennes garnnystan hade fallit på golfvet. Han går förbi och får garnet om foten, rycker antimakassarn ur hennes hand och släpar den med sig. Blir ond och sparkar undan; han var för trött att buga sig ner och ta opp.

Hon säger något hvasst om hans oartighet.

Han svarar, att han inte har tid att tänka på hennes skräp, och hon kunde förresten ta sig för något nyttigt. Han måste tänka på sin afhandling om han ville ha en framtid. Och derför måste de tänka på inskränkningar.

Nu var det färdigt.

Följande dag satt frun och stickade på en strumpa åt sin man, med förgråtna ögon. Han ypplyste henne, att det var billigare att köpa väfda strumpor. Då brast hon i gråt. Hvad skulle hon göra. Lina skötte ju huset, och i köket fans icke mera att göra än för en person. Hon städade sjelf i rummen. Ville han, att de skulle afskeda Lina.

— Åh nej, nej.

— Hur ville han ha det då!

— Det kunde han inte säga, men det var bestämdt något galet. Huset var för dyrt. Det var alltsammans! Det här gick inte i längden, och han fick aldrig skrifva på sin afhandling. Och så tårar och kyssar och stor försoning!

Men han började nu vara borta ett par qvällar i veckan. Affärer! En man måste visa sig bland folk. Det var nu en gång så, annars blef han bortglömd.

O, de långa, långa qvällarne. Men numera gick frun och lade sig och låtsades alltid sofva när mannen kom hem.

Ett år hade gått, men inga tecken till barn märktes. Häradshöfdingen tyckte, att det började likna ett litet förhållande han förut haft med en hålldam, utom det att det var tråkigare och dyrare. Samtalen hade upphört och endast kallprat om hushållssaker qvarstod. Hon var ju dum, tyckte han. Det var ju sig sjelf han lyssnat på, och djupet i hennes blickar, det var ju bara det, att hon hade så stora pupiller, så ovanligt stora pupiller. Han talade numera öppet med henne om sin forna kärlek, som något passeradt. Nej, då stack det i hjertat igen, som något upprörande, obarmhertigt, något som aldrig kunde dö. Men så talade han vid sig sjelf understundom. Allting på jorden är underkastadt nötning. Hvarför skulle då Rosen i Nordanskog vara outslitlig. När man hört den trehundrasextiofem gånger, så var den utsliten, det kunde inte fan hjelpa. Nå! Hade hustrun rätt, då hon deraf slöt, att kärleken också var utsliten. Nej, och ett sakta ja! Men tänk om det bara var ett konkubinat? Det var det ju, efter som det icke var några barn.

En dag beslöt han sig för att tala vid en gift kamrat; de voro ju båda medlemmar af de giftas frimurarorden.

— Hur länge har du varit gift, bror?

— Sex år!

— Tycker du det är tråkigt vara gift?

— I början blef det litet jolmigt, men bara barnen kom, så fick man andas igen.

— Nej, hvad säger du? Det är märkvärdigt, att jag inte får några barn.

— Det är inte ditt fel, men det kan vara lätt hjelpt. Skicka din hustru till läkaren!

Han talade förtroligt vid hustrun och hon gick till läkaren. Pang! Sex veckor efter var det färdigt.

Nu blef det annat lif i huset! Aj så mycket göra! Och så låg det småkläder på salongsbordet och smusslades under fotografialbum och poesiböcker när någon kom i dörren. — Och så kröpo de fram när man fick se, att det bara var han som kom. Och så skulle man hitta på namn åt honom. Ty en gosse skulle det bli. Och så var det konsultationer med »frun», och så köpa läkarböcker, och vagga och sängkläder.

Och så kom han! Och se det var en gosse!

Och när han såg »den lilla röda babianen som luktade smör» ligga vid dessa bröst, som förut endast varit hans leksaker, och när han såg den lilla qvinnan vara qvinna, och de stora pupillerna, som sågo så djupt på den lilla som om de skådat in i framtiden, då förstod han, att det ändå låg något djupt i de ögonen, djupare än som hans teater och religion kunde förstå. Och nu flammade allt det gamla, det

kära, första gamla upp, och det kom med något nytt, något som han anat men aldrig förstått.

Och hvad hon var vacker när hon kom upp igen. Och så intelligent i allt som rörde den lilla.

Och han kände sig som en karl. I stället för att tala om grefvens hästar och baronens kricketpartier, talade han numera nästan för mycket om sin son.

Och när han var ute en qväll, så längtade han hem, icke derför att hustrun satt och väntade som ett ondt samvete, utan derför att han visste hon ej var ensam. Och när han kom hem, så sofvo de, både hon och den lilla. Han skulle nästan ha blifvit svartsjuk på den lilla och kännt sig undansatt, ty det var dock ett visst behag i att vara efterlängtad.

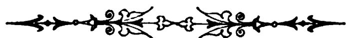
Nu fick han sofva middag; och när Harald kunde vara bland menniskor, då kom pianot upp igen, och då sjöngs Rosen i Nordanskog, ty den var spritt ny för Harald, och den blef också ny för den stackars Laura, som icke hört den på så länge.

Och aldrig var det tid med att virka mer, men huset var också fullt med antimakassar. Men det blef icke heller tid med afhandlingen.

— Den skall Harald få skrifva, — sade häradshöfdingen, ty nu kände han, att hans lif icke var slut, när det var slut.

Och sedan sutto de mången qväll som förr och talade, men nu talade de båda, ty nu förstod hon hvad de talade om. Hon erkände, att hon var ett enfaldigt kräk, som icke förstod teater och religion, men hon hade ju sagt honom det, fastän han icke ville tro det. Men nu trodde han det inte alls.

Och de sjöngo Rosen i Nordanskog och Harald skrek med, och de dansade efter Rosen i Nordanskog och de vaggade efter den, och aldrig blef den utsliten, inte!

OTUR.

Otur.

Du kan tänka dig hur delikat det skall vara att bo tillsammans med ett fruntimmer för hela lifvet, när knappt två kamrater hålla ut ett par terminer. Och karlarne ha ju ändå mest samma vanor och okynnen. Se dig för, innan du väljer, och lär känna din fästmö, innan du gifter dig!

Så brukade den gamle farbrodren predika för den unga brorsonen, men hvad hjelpte det? Mannen väljer icke sin hustru, ty det valet, det naturliga urvalet, det gör sig i de flesta fall sjelf.

Och så träffade han den rätta! Det var en grann flicka på tjugotvå år. Hon hade varit giftasfärdig vid sjutton, och hade suttit i fem år och väntat på att bli befriad från hemmets tvång, mammas käx och systrarnas gnat. Och så kom han, räddaren, riddaren. Riddaren var grosshandlare och hade ärft en

gammal god affär vid Skeppsbron. Han hade lugna, stilla vanor och längtade bara att få sätta bo och komma i ro. Han var skapad till att bli den allra bästa och snällaste äkta man. Och så gifte de sig!

Han hade ställt det i ordning och räknat ut det så bra allting och de skulle bli så lyckliga.

Nå! Dagen efter bröllopet var det ingen reda med någonting, ty då voro de på middag hos föräldrarna. Men dagen derpå! Han skulle vara på kontoret klockan nio.

— Vi dricka ju kaffe klockan åtta — sa han åt hustrun.

Hon svarade visst ja, ty hon var så sömnig. Han steg upp half åtta och såg efter att kaffebordet dukades, och så stälde han en blomkruka framför hennes plats, och så tände han på spriten till äggkokaren. Så gick han in i sängkammaren.

— Opp, liten, nu är kaffet färdigt — sade han.

Men hon vände sig åt väggen och sa, att hon ville sofva litet till.

— Hm! Han skulle vänta till half nio.

Så kom han igen.

— Det var märkvärdigt, att du inte kan låta mig sofva! Drick kaffe, du, jag får nog sen.

Han blef ledsen, men beslöt att vänta. Det var tråkigt i alla fall, ty han skulle på kontoret till morgonposten. Men det blef desto roligare sen. En liten tête-à-tête vid kaffebordet hade alltid ingått i hans beräkningar om huslig sällhet.

Klockan half tio vågade han ett nytt försök. Men nu var det ändå märkvärdigare, att hon inte fick sofva. Hon var van att få sofva så länge hon ville, och hon hoppades att han icke ville uppfostra henne. Hvarför hade han icke druckit kaffe? Hvad hindrade honom? Hon ville ha kaffe på sängen när hon vaknade, men sin sömn ville hon ha i fred.

Då blef han ledsen, men hade intet att invända. Och när han nu satt der ensam med sitt kaffe, tyckte han, att han var ungkarl som förut. Och han var icke glad när han gick till kontoret.

Om middagen kom all mat afredd i socker. Han afskydde sött i maten, men ville icke göra henne ledsen. Emellertid frågade han sig för, om det var efter hennes eller efter köksans önskan. Det var efter hennes, ty hon var van vid det i sitt hem. Sallaten var lagad med grädde och socker. Han framkastade en ny fråga om hon icke föredrog den lagad med olja. Nej, hon tålde icke olja. Men man kunde ju laga särskildt med olja

åt honom. Inte ville han bråka, det var inte värdt alls. Det fick vara som det var.

Efter maten brukade han dricka kaffe, men hon var förbjuden af läkaren att dricka kaffe. Han fick sitta ensam med sin kaffekopp. Skulle han läsa tidningen för henne? Det var en intressant artikel om Irländska rörelsen.

— Hu, nej, hon ville inte höra något ohyggligt.

Så tände han en cigarr. En god Havannacigarr, som han köpt direkt från Bremen. Stor uppståndelse!

— Röker du?

— Naturligtvis. Visste du inte det?

— Nej!

— Min far ansåg det alltid osnyggt att röka, och jag blir sjuk af tobakslukten.

Han lade bort cigarren på bordskanten och såg med smärta hur den förkolade till en fin läcker aska, hvit som vadd.

På aftonen ville han läsa högt. Hvad för slag? Dickens! Nej hon tålde inte engelska och engelska författare. Hade han något franska. Nej, han afskydde allt som kom från Frankrike.

— Skada det!

Och så måste han ut på baler, supéer, och på teater. Det senare plågade honom mest, ty han såg nog att skådespelet i salongen

var intressantare än det på scenen. Och så fick man icke talas vid, icke hålla hvarandra i hand, ännu mindre kyssas.

De skulle så fram på våren ha sommarnöje. Han röstade för Mälaren, ty der var han uppfödd, men hon kunde icke bo vid Mälaren, ty hon hade fått frossan der, och så togo de ett ställe vid Saltsjön. Han älskade fiske och jagt och hade en segelbåt. Det var hans tre lidelser i lifvet, och med dem reparerade han under den korta sommaren hvad han i helsa förlorat om vintern.

Första söndagsmorgon han var ute på landet, steg han upp klockan fem, tog matsäck, fiskredskap och en karl med sig. Och hvad det smakade att få röka en pipa, en riktig god rotpipa med birdseye och dra upp abborrar.

Och så kom han hem strålande glad klockan tolf. Han skyndade genast att kyssa sin hustru, men hon stötte honom tillbaka. Han luktade rå fisk och tobak. Att en bildad man kunde finna nöje i en sådan simpel sysselsättning. Och så hade hon fått vänta med frukosten.

Katten fick så många abborrar han orkade med och resten kastades bort.

På middagen skulle hon nog bli god igen, ty han hade en öfverraskning åt henne.

De gingo i parken och kommo ner till båtbryggan.

Der låg en fin blekingseka, och en karl klädd till båtsman stod med hatten i hand för att segla herrskapet.

— Seglar du? Är det din båt?

— Ja visst, min vän, — svarade han med stolthet.

— Och det har du inte talt om för mig! Jag tillåter aldrig att du seglar. Du måste lofva mig, Ernst, att aldrig segla. Hör du det! Om du älskar mig!

Ernst måste lofva, ehuru han tvekade i valet mellan onåd och sin högsta förnöjelse.

Jag har haft en brinnande otur, tänkte han. Och så gingo de i parken och hade tråkigt. Men frun skickade efter grannar på eftermiddagen; och då kommo löjtnanter och häradshöfdingar, och de sutto på verandan och talade om teater och musik; och herr Ernst fick gå och snoppa deras cigarrer och bjuda tändstickor och fylla i punschglasen, så att när qvällen kom, var han trött som en kypare. Och när han försökte blanda sig i samtalet, fick han alltid en replik, som han icke kunde svara på, ty de voro så qvicka de unga herrarne. Och han tyckte att han varit källarmästare en hel eftermiddag och att hans hem varit en krog.

På hösten märktes spår af blifvande barnskap. Frun blef ond, ond på sin man, på sig sjelf. Men hon snörde sig och gick ut i verlden ända i det längsta. De två sista månaderna var hon rasande. Detta skulle aldrig få hända mer! Han måste läsa franska romaner som qväljde honom, och draga hem några närmare vänner som kunde muntra frun. Och huset var alldeles fullt med vänner.

Så föddes barnet. Hon ville icke ge sjelf naturligtvis, ty sedan kunde man icke gå dekolleterad.

När hon blef frisk, talade hon med sin man om ridlektioner. Han frågade läkaren till råd. Denne afrådde. Dagen derpå kom frun hem från »Professorn», som på det strängaste ordinerat ridt. Han hade »ordinerat», hör du! Det fans ingen hjelp.

Herr Ernst hade en panisk fruktan för ridhuset. När han kom dit ner, slog en lukt af brunstiga djur, svett och ammoniak emot honom. Genom gläntande smådörrar såg man halfklädda fruntimmer i byxor och chemise. Han fann det vedervärdigt denna kroppsliga beröring af stallmästaren, när han hjelpte hans hustru upp i sadeln, när den der starkskänklade sergeanten tog hans hustru om lifvet och lade hennes ben tillrätta öfver sadelbommen. Och alla dessa kavaljerer och dessa brinnande ögon, som följde hennes kropps

alla rörelser. Här låg liderlighet i luften och här skedde ondt i det fördolda. Men läkaren hade »ordinerat».

— Rid med, du, — sade hustrun när han en gång var missnöjd. Han red med två gånger, men fick mjelthugg och tappade hatten, fick glåpord af stallmästaren och blef utskrattad.

Slutligen kom hustrun en dag och sade att ridtimmarne voro ändrade till qvällstimmar. De skulle ha qvadrilj med musik. Han skulle få sitta på läktaren om han ville. Han satt der en qväll, men han satt der aldrig mer. Han fick mellan turerna springa och passa upp på herrar och damer, dra upp champagnebuteljer och sodavattensflaskor.

Slutligen blef han sittande ensam hemma hos barnet. Det var hans drömda lycka! Och så tänkte han på alla hustrur, som få sitta hemma, medan männen sutto på krogen. Hvarför hade han icke träffat en sådan der olycklig qvinna på hennes väg, så skulle de två icke varit ensamma? Otur! Otur!

Qvadriljen upprepades, och följdes snart af supéer.

En natt klockan tolftiden hördes ett fasligt ringande i tamburen. Herr Ernst satt som vanligt utanför barnkammaren och läste Dickens. Han sprang upp för att öppna; hans hustru stod der utanför ensam, och han

hörde steg smyga sig utför trappan. Hon var sjuk. Han ledde henne in. Hon var alldeles blek och ögonen voro glansiga.

— Ernst, — sade hon, och föll i ett konvulsiviskt skratt som liknade gråt. — Älskar du mig?

Ja, det gjorde han.

— Jag är så sjuk, så sjuk.

Hennes drag blefvo slappa och hennes mun log vemodigt.

— O, hvad jag älskar dig!

Herr Ernst blef orolig, ty han hade icke hört dessa ord på länge, länge.

— Är du ond på mig? — sade hon och vred sig i smärtor.

Han, nej, visst inte, men han skulle vara så lycklig, om hon icke var så mycket borta.

— Jaså, hon var för mycket borta; när läkaren hade »ordinerat» det. Var då hennes helsa ingenting för honom!

— Jo, jo, men den lilla!

— Gick det någon nöd på den lilla! Var hon icke så god mor som någon, som går och koketterar med sina ungar...

Nu måste hon upp från stolen — och hon var sjuk.

Han hjelpte henne in i sängkammaren och ville ropa på Kristin.

— Nej, det behöfs inte, inte Kristin, ingen!

Och så fick hon vatten och satte sig på soffan.

Herr Ernst var alldeles blek. Rummet luktade cognac — och tobak!

— Såå! Hvad har du roat dig med, din gamla mal? — sade hon. — Du har väl läst Dickens igen! Hu hvad jag är sjuk!

Och så var hon sjuk igen!

Derpå ville hon in och kyssa den lilla! Men mannen stälde sig för dörren.

— Du går inte dit!

— Hvem förbjuder mig det?

— Jag! Du är full, din satan!

Hahahaha! Det ska du inte ha sagt för inte! Ett sådant as till karl, fy fan!

Hon lyftade en bok för att kasta på honom, men hon föll på golfvet.

Herr Ernst väckte Kristin och fick frun i säng. Derpå lade han sig på ett par mattor framför barnkammardörrn och blef der liggande hela natten.

Han såg henne icke på morgonen. Men när han gick till kontoret var det hans fasta beslut att begära skilsmessa. Men för hvad? Fylleri. Lagen hade icke förutsett ett sådant fall. Och så skandalen! Societeten! Men det måste ske!

Han gick igenom nattens scen. Hvilka ord der fallit. Utan förberedelser, genast. Men det var förberedt i det tysta.

Hela förmiddagen gick han som en sörjande och betraktade sig som död. Hvad kunde lifvet numera ge honom? Och barnet utan mor! Det var med tunga steg han gick hem om middagen. Hvilken storm som förestod! Hvad skulle ske. Han gick sista biten af gatan; stannade utanför kryddkrämarn och tittade på hans varor i fönstret. Skulle han gå upp? Vore det inte bättre att göra slut på eländet. Men barnet, barnet!

När han kom i trappan hörde han sång och pianospel. När han kom in, satt hon och ackompagnerade en väninna som sjöng. Och så sprang hon emot sin kära gubbe och kysste honom. Och han var nu som om han fått igen sin helsa i ett ögonblick. Så vacker hon var i dag. Och med hvilket behag hon talade om för väninnan hur sjuk hon var i natt, utan att vidröra någon obehaglig detalj. Och en sådan glad middag på tre man hand.

Och så blefvo de ensamma. Inte ett ord om gårdagen. Han låg i sängen och såg på hur hon klädde af sig. Han tyckte hon var oblygare än hon varit förut, men så skön. Han hatade henne, men hans kött var slaget i bojor. Han skulle aldrig kunna lefva utan denna qvinna.

Och så fortsattes samma lif som förut. Han satt och hängde på ridhusläktaren och slog upp champagnebuteljer. Han stod i matsalsdörrar och hängde hela balnätter, ty han dansade ej. Han satt på teatern och bar hennes schal, knäppte hennes kängor blott för att ett ögonblick se hennes vad.

Men så tröttnade han emellanåt och satt hemma.

— Hvilket få till man, — sade herrarne.

— Hvilket stycke till qvinna, — sade somliga qvinnor.

En dag fick han läsa i en lördagstidning om en dam ur societeten. Det var rysliga saker. Man hade sett henne kyssa karlar i portgångar. En förfärlig misstanke vaknade. Men han kunde icke få bevis, ty man tar icke vittnen med sig på sådana äfventyr. Men hans ro var slut. Han kände, att han var bedragen, men han kunde ingenting göra åt det.

I ett anfall af raseri skaffade han sig en älskarinna. Hon bedrog honom efter två månaders förlopp. Han tog en ny med samma påföljd. Han ville, att hustrun skulle få veta det. Men hon visste ingenting eller låtsades icke veta något.

Och så gick det! År ut och år in. Bryta? nej det kunde han ej för barnet. Och dessutom, han kunde icke lefva utan henne.

En natt när han druckit mycket och satt ensam uppe hos en vän, öppnade han sitt hjerta och sade allt, hvad vännen visste förut.

— Du är inte ensam, du, — sade vännen. Det är ju mannen som ensam har initiativ. Följden blir, att han i nästan alla fall är slafven, ty den som älskar är slafven. Nästan alla äktenskap ingås med kärleken från mannens sida. Så är det i naturen. Hanarne göra angreppet; honan sitter och väntar. Hvem? Den som kommer! Och tro du mig, det är qvinnorna som regera verlden, fast de icke ha rösträtt. Hon gifte sig för att komma ut från hemmet och det göra de flesta qvinnor; du gifte dig för att komma in i hemmet! Är hon lastbar? Nej, det är natur hos henne att vara polyandrist; det är natur hos dig att vara monogamist. Det är otur att ni råkat på hvarandra! Otur, min vän!

Ja det var en förklaring, trodde också herr Ernst, men någon tröst var det inte!

Det var ett misstag begånget, men det stod icke att rätta.

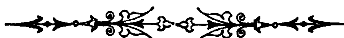
— Ty om man passar för hvarandra, det får man inte veta förr än efteråt, och då är det för sent! — sade vännen.

— Hvad skall man göra då? Hvad skall man göra?

— Man får väl göra som bönderna till sist, — sade skämtsamt vännen, som var trött på sin rol.

— Hvad göra bönderna då?

— De ta reda på't förut! O de bönderna! De ä' slipade, de!

SLITNINGAR.

Han hade fått upp ögonen för verldens fånighet, men han egde icke kraft att genomtränga mörkret och se efter hvari orsaken till dess fånighet låg; derför blef han förtviflad, söndersliten, zerrissen. Så kom han att älska en flicka, hvilken gifte sig med en annan. Han beklagade sig för sina vänner och väninnor, men de skrattade bara åt honom. Så gick han ensam, »oförstådd», sin väg framåt ett stycke. Han tillhörde societeten och deltog i dess nöjen, emedan de förströdde honom; men han föraktade dem och han dolde det icke.

En afton var han på en bal. Han dansade med en ung flicka af ovanlig skönhet och med liffulla drag. När valsen var slut, stälde han henne mot en vägg. Han måste tala vid henne, men han visste icke hvad han skulle säga. Slutligen bröt flickan tystnaden

och sade med ett hårdt leende: Baron är mycket road af att dansa? — Nej inte alls! svarade han. Är ni? — Jag vet intet fånigare, svarade hon. — Han hade träffat sin man, eller rättare sin qvinna! — Hvarför dansar Ni då? frågade han. — Af samma orsak som Ni, sade hon. — Kan ni känna mina tankar? frågade han. — Hvad är det för svårt. Personer, som tänka detsamma, känna alltid hvarandras tankar. — Hm! Ni är en underlig flicka; tror ni på kärleken? — Nej! — Inte jag heller! Men man måste gifta sig i alla fall! — Ja, jag börjar tro det! — Skulle ni vilja gifta er med mig? — Hvarför inte? Vi skola åtminstone aldrig slåss! — Fy! Men hur vet Ni det? — Derför att vi äro af samma mening! — Ja, men det kan bli enformigt! Vi ha ju aldrig något att tala om, ty vi känna ju hvarandras meningar! — Ja, men det blef ändock enformigare att gå ogift, oförstådd, Ni vet! — Det är sannt! Vill Ni ha betänketid? — Ja till kotiljongen! — Inte längre? — Hvarför längre? —

Han förde henne in i salongen och lemnade henne. Derpå drack han några glas champagne. Vid supén observerade han henne. Hon lät sig serveras af två unga diplomater, men tycktes håna dem och behandla dem som vaktmästare.

När kotiljongen kom, gick han genast fram till henne och lemnade sin bukett. — Accepterar Ni? frågade han. — Ja, svarade hon. — Alltså voro de förlofvade.

Det var ett rätt äktenskap, sade verlden. De voro som skapta för hvarann. Samma samhällsställning, samma förmögenhetsvilkor, och samma »blaserade» åsigter om lifvet. Med blaserade menade verlden, att de icke tyckte om baler, spektakler, bazarer och andra ädla nöjen som skänkte lifvet dess värde. Och de voro som två nytvättade griffeltaflor, alldeles lika nu, men utan någon aning om huruvida lifvet skulle komma att skrifva samma text på båda. Aldrig frågade de under förlofningens ömma stunder: Älskar du mig, ty de visste ju, att de icke älskade hvarann, efter som de icke trodde på kärleken. De talade litet, men de förstodo hvarandra så väl. Och så blefvo de gifta.

Han var alltid uppmärksam, alltid artig, och de voro goda vänner. Barnet inverkade icke något på deras förhållande, om icke att de nu fingo något att tala om.

Emellertid började hos mannen en viss verksamhetslusta yppa sig. Han började känna ansvar och hvad mera var ledsnad vid overksamhet. Han var räntetagare, men hade icke tagit någon befattning i statens tjenst. Han började nu emellertid att se sig om efter

någon sysselsättning, som kunde fylla tomheten i hans lif. Han hörde andarnes första morgonskrik när de började vakna, och han kände som en pligt att ta del i det stora forskningsarbetet efter det menskliga eländets orsaker. Han tog sig till att läsa, att följa med politiken, och skref slutligen ett betänkande i en tidning om läroverksfrågan. Följden blef att han insattes i läroverkskommissionen. Men nu blef ett studerande, ty frågorna skulle utredas i grunden.

Friherrinnan låg på sin soffa och läste Chateaubriand eller Musset. Hon hade uppgifvit allt hopp om mensklighetens vederfående, och det plågade henne att rifva i allt dam och boss som sekler lagt öfver de menskliga institutionerna. Emellertid såg hon, att hon ej höll jemna steg med mannen. De voro som två kapplöpningshästar. De vägdes innan de startade, och de hade befunnits ha samma vigt; de hade lofvat att hålla jemna steg på banan; allt var så väl beräknadt, att de skulle fullborda loppet på samma tid och gå ut ur täflingen på en gång. Men nu hade mannen redan vunnit en hästlängd på henne. Raskade icke hon på, skulle hon bli efter.

Så inträffade också! Året derpå var han statsrevisor. Han blef borta på resor två månader. Nu kände friherrinnan att hon älskade honom, hon kände det af den fruk-

tan att förlora honom, som så hade intagit henne.

När han kom igen, var hon eld och lågor, men han hade hufvudet fullt af hvad han sett och hört under resan. Han insåg nog att skilsmessans stund var inne, men han ville uppskjuta den, hindra den om det var möjligt. Så började han visa henne i stora lefvande bilder huru denna kolossala jettemaskin, som heter staten, är inrättad; sökte förklara hjulens gång, utvexlingarnes mångfald, dess regulatorer och spärrhakar, dåliga pendlar och osäkra ventiler. Hon var med en stund, men så tröttnade hon. I känslan af sin underlägsenhet, af sin värdelöshet, kastade hon sig på barnets uppfostran; hon ville som ett mönster af moder visa att hon dock egde ett värde. Men mannen uppskattade icke detta. Han hade gift sig med en god kamrat och nu hade han en god bonne. Hvem kunde hjelpa det, hvem kunde förutse allt?

Huset var numera fullt af riksdagsmän och revisorer, och herrarne talade politik vid middagen. Frun inskränkte sig till att se efter det servisen gick oklanderligt. Baron hade dock alltid den omtanken att sätta en ung sekreterare på hvar sida om värdinnan för att kunna tala vid henne om teater och musik, men friherrinnan svarade alltid med barnuppfostran. Vid desserten glömde man

aldrig att dricka värdinnans skål och så hals öfver hufvud fly in i herrns rum och rökande fortsätta politiken. Friherrinnan gick då in i barnkammaren och kände med bitterhet, att nu var han före, så långt före att hon aldrig kunde nå honom mer. Han arbetade mycket hemma om qvällarne och skref långt in på natten, men då var han alltid inlåst. När han sedan såg sin hustru förgråten, skar det honom i hjertat, men de hade ju intet att säga hvarandra. De hade aldrig haft något att säga hvarandra. Men stundom när arbetet vämjde honom, när han kände hur hans egen person blef allt fattigare, erfor han en tomhet, en torrhet, en längtan efter något varmt, intimt, som han mindes, att han drömt om i sin ungdom. Men hvarje sådan känsla slog han bort såsom en otrohet och han hade en djup föreställning om pligt mot sin hustru. För att göra hennes lif något drägligare, föreslog han, att hon skulle bedja en kusin hon alltid talade om och som han aldrig sett, komma och bo hos dem under vintern. Detta hade länge varit friherrinnans önskan, men nu när frågan kom å bane ville hon det ej. Hon ville det bestämdt inte. Mannen begärde skäl, men hon hade inga. Detta retade hans nyfikenhet, och slutligen bekände hon, att hon var rädd för kusinen; hon skulle ta hennes man ifrån henne; han skulle bli kär i henne.

Det var en underlig flicka, den måste vi se. Friherrinnan gret och varnade, men baronen skrattade, och så kom kusinen.

Det var en middag. Baronen kom hem trött som vanligt, hade glömt kusinen och sin nyfikenhet på henne. De satte sig till bords. Baronen frågade kusin, om hon tyckte om teatern. Nej det gjorde hon icke. Hon tyckte mera om verkligheten än dess skenbild. Hon hade uppsatt en trasskola der hemma och stiftat en förening för lösgifna fångar. — Haha! De hade just nu fångvårdsfrågan på tapeten. Hon hade många upplysningar att meddela. Och det talades fångvård ända till middagens slut. Och så hade kusin lofvat att sätta upp en liten skrift i ämnet som baronen skulle granska och utarbeta.

Allt hvad friherrinnan förutsett inträffade. Herr baron afslöt ett andligt äktenskap med kusinen och hustrun var öfvergifven. Men kusinen var skön också, och när hon lutade sig ner öfver baronen vid skrifbordet, erfor han ett varmt välbehag af att känna hennes mjuka arm mot sin axel och hennes heta andedrägt på sin kind. Och de talade icke alltid om fångvård. De talade också om kärlek. Hon trodde på själarnes kärlek, och hon förklarade så tydligt som hon kunde, att ett äktenskap utan själarnes kärlek var prostitution. Baron hade icke följt med de nya

åsigternas utveckling om kärleken och tyckte att detta var ett hårdt tal, men det hade dock skäl för sig.

Men kusinen hade också andra egenskaper, som voro ovärderliga för ett rätt andligt äktenskap. Hon fördrog tobak och kunde röka cigarrett. Detta hade till följd, att hon efter middagarne följde med in i herrarnes rum och kunde tala politik. Då var hon förtrollande. Gripen af små samvetsagg kunde baron då stiga upp ett ögonblick, gå in till sin hustru i barnkammaren, kyssa henne och den lilla och fråga huru de hade det. Och friherrinnan var tacksam, men hon var icke lycklig. Baronen återvände vid briljant lynne till sällskapet såsom efter en fyld pligt och der stannade han. Ibland kränkte det honom, att icke hans hustru, i egenskap af hans, kunde vara med, och han kände sig neddragen till sin ena hälft af denna tyngd.

När våren kom reste icke kusin hem utan följde med till en badort. Der anstälde hon ett sällskapsspektakel för ortens fattiga, och hon och baron spelte mot hvarandra, naturligtvis älskaren och älskarinnan. Med den lika naturliga påföljden att lågan blossade upp, fångvårdsfrågan fick sommarlof och kärleken tog eld. Men det var bara andlig eld. Gemensamma intressen, samma åsigter och kanske liknande lynnen.

Friherrinnan hade haft god tid att tänka öfver sin ställning. En dag sade hon åt mannen att, efter som det var slut emellan dem, det vore bättre att skiljas. Detta ville han i grunden icke, och han blef förtviflad. Kusinen skulle rappelleras och hon skulle se, om han vår en man af ära.

Kusinen rappellerades. Så började korrespondensen. Friherrinnan måste läsa alla bref. Hon ville det icke, men baron fordrade det. Slutligen gaf han med sig och han läste ensam sina bref. Slutligen kom kusinen igen! Då brast det lös! Baronen hade upptäckt, att han icke kunde lefva utan henne! Hvad skulle man göra! Skiljas? Det vore att dö! Fortsätta! Omöjligt! Upplösa äktenskapet, som baronen numera insåg vara prostitution, och gifta sig med hvarandra? Ja det var det enda hederliga, om ock det var smärtsamt.

Men det ville hon icke! Hon ville icke hetas ha lockat en man från sin hustru; och skandalen, skandalen!

— Men det var ohederligt att icke underrätta hustrun, det var ohederligt att gå vidare; man visste icke hur långt det kunde gå!

— Hvad? Hvad menade han? Hvart skulle det gå?

— Det kunde man icke veta!

— Åh! Så skamligt! Hvad tänkte han om henne?

— Att hon var en qvinna! — Och så föll han på knä och tillbad henne, och förklarade, att han gaf fan i hennes fångvård och trasskolor, att han icke visste om hon var den eller den, men att han visste att han älskade henne! — Då föraktade hon honom och reste hals öfver hufvud till Paris. Han reste ögonblickligen efter och skref ett bref från Hamburg till sin hustru. Förklarade att de begått ett misstag och att det vore omoraliskt om icke misstaget rättades. Begärde skilsmessa!

De skildes, och ett år efter var baronen gift med kusinen. Då hade de ett barn. Men det störde icke deras lycka, tvertom. Så mycket nya idéer, så mycket starka vindar här ute blåste! Han fick henne att skrifva en bok om »Unga brottslingar». Den blef nertagen af kritiken. Då blef hon rasande och lofvade att aldrig skrifva mer. — Då tog han sig den friheten att fråga, om hon skref för att få beröm, om hon var ärelysten. — Hon svarade med att fråga hvarför han skref! — Detta gaf anledning till ett litet meningsbyte. Men det var bara uppfriskande att en gång få höra en annan mening än sin egen. — Sin egen? Hvad ville det säga? Hade hon icke sina egna meningar för sig. — Det blef numera hennes stolthet att visa det hon egde egna meningar och dessa måste derför

alltid vara olika mannens för att icke något misstag skulle ske. — Då förklarade han att hon skulle få ha hvilka meningar hon ville, bara hon älskade honom. — Älska? Hvad var det för slag! Han var ju ett djur som alla andra karlar och han hade varit falsk emot henne. Det var icke hennes själ han älskade utan hennes kropp! — Jo, det var båda delarne! Henne hel och hållen. — O, så falsk han hade varit! — Nej, icke falsk, han hade varit rof för ett sjelfbedrägeri då han trott sig endast älska hennes själ.

De hade gått sig trötta på Boulevarden, och måste sätta sig utanför ett kafé. Hon tände en cigarrett. Kyparen kom fram, helt oartigt, och sade att man icke rökte här. Mannen begärde en förklaring. Kyparen sade att det var ett bättre ställe och att man icke ville skrämma bort sina gäster genom att släppa dit »sådana fruntimmer».

De stego upp, betalade och gingo. Baronen rasade; den unga friherrinnan var färdig att gråta. — Se der fördomens magt! Att röka var för mannen en dumhet, ty det var dumt att röka, men för qvinnan ett brott! Tag bort den fördomen den som kan! Och den som vill! Baronen ville icke, att hans hustru skulle bli det första offret med den tarfliga äran att ha brutit med fördomen. Ty annat var det ju ej. I Ryssland rökte ju

societetens damer mellan rätterna vid stora middagar. Begreppen förändrades sålunda med latituderna. Och likväl voro dessa småsaker icke betydelselösa i lifvet, ty lifvet består af småsaker. Hade män och qvinnor samma ovanor skulle de lättare umgås, lära känna hvarandra och draga jemnare än nu! Fingo de samma uppfostran, skulle de ha samma intressen och aldrig råka ifrån hvarandra under hela lifvet. — Här stannade baronen såsom om han sagt något dumt. Men friherrinnan hörde icke på, ty hennes tankar hade icke stannat vid skymfen. — Hon hade blifvit skymfad af en kypare, utvisad från bättre folks sällskap. Det låg något under detta! Bestämdt! Man kände dem på stället! Säkert, ty hon hade märkt det förut. — Hvad hade hon märkt? — Jo att man behandlade dem med ringaktning på restauranter. Folket trodde icke de voro gifta, derför att de gingo arm i arm och voro artiga mot hvarandra. Hon hade burit på det länge, men nu förmådde hon icke mer. Dock, hvad var det mot hvad hon fått höra hemifrån? — Hvad hade hon fått höra hemifrån, som hon icke talat om för honom! — Åh sådana saker! Sådana bref! Och de anonyma! — Än baronen då! Man behandlade honom som en brottsling! Och han hade ändock icke begått något brott! Han hade iakttagit alla lagens

fordringar och hade icke begått äktenskapsbrott. Han hade lemnat riket enligt lagens föreskrift, låtit lysa efter sig, fått ansökan om skilsmessa af kongliga konsistorium beviljad; presterskapet, den heliga kyrkan hade på stämpladt papper löst honom från hans förra äktenskapslöfte; han hade sålunda icke brutit det! Man kunde ju lösa hela folk från deras trohetsed till monarken, när ett land eröfrades, hvarför erkände icke samhället denna lösning från ett löfte? Hade icke samhället varit med när konsistorii rättighet att upplösa äktenskap utfärdades? Huru kunde då samhället ställa sig dömande öfver sin egen lag? Samhället stod sålunda i strid mot sig sjelft! Han behandlades som en brottsling, ja! Hade icke ambassadsekreteraren, hans gamle vän, då han sände honom sitt och friherrinnans kort, blott återsändt ett kort! Blef han icke försummad vid alla offentliga kortutdelningar. — Nå ja, friherrinnan hade varit ute för värre ändå. En af hennes väninnor i Paris hade stängt dörren för henne och flera hade vändt sig bort då hon gick emot dem på gatan.

Ingen vet hvar skon klämmer utan den som har den på! De hade nu fått skorna på, riktiga spanska stöflar, och de kände sig i fejd med samhället. Societeten hade desavouerat dem! Societeten! Denna samling af half-kretiner, som lefde i hemlighet som hundar,

men ärade hvarandra så länge de icke gjorde skandal, det vill säga voro nog ärliga att uppsäga kontraktet, afvakta förfallotiden och återvinna den frihet lagen skänkte. Och denna societet, samhället par preference, satt der i sin lönliga lastbarhet och utdelade socialt anseende, efter en skala, på hvilken ärlighet stod längst under noll. Samhället var sålunda en väfnad af lögn! Att man icke sett detta förut. Men nu skulle man göra sina undersökningar på den sköna byggnaden och se efter huru det stod till med dess grund.

De hade icke varit så ense på länge, som när de kommo hem den gången. Friherrinnan stannade sedan hemma hos barnet och hon väntade snart sitt andra. Den här kampen var henne för svår och hon var redan trött på den! Hon var trött på alltsammans! Att i ett elegant möbleradt och varmt rum skrifva om lösgifna fångar och på vederbörligt afstånd räcka dem en väl behandskad hand, det hade societeten varit med om, men att räcka handen åt en qvinna, som gift sig med en lösgifven äkta man, det ville icke societeten. Hvarför? Svaret låg icke nära.

Emellertid var baronen ute i lifvet. I kamrarne, på möten, på sammankomster och öfverallt hörde han vilda utbrott mot samhället. Han läste tidningar och tidskrifter, följde med litteraturen, gjorde studier. Hans

hustru hotades af samma öde som den förra: att bli efter! Men underligt var det! Hon kunde icke följa alla detaljer i hans undersökningar, hon ogillade mycket i de nya lärorna, men hon kände att han hade rätt och verkade för en god sak. Han visste alltid, att han derhemma hade ett »medhåll», som icke tröttnade, en vän som ville honom väl. Deras gemensamma öde dref dem ihop som skrämda dufvor när ovädret går fram. Det qvinliga hos henne, som nu är så litet aktadt, och som dock är blott en reminiscens från modren, den naturkraft qvinnan fått, bröt nu fram. Den föll som värmen från en qvällsbrasa öfver barnen, som solsken öfver mannen och som friden öfver hemmet. Han undrade ofta öfver, att han icke saknade denna kamrat, som han förr kunde tala med om allt, han upptäckte, att hans tankar vunnit i styrka sedan han upphört att genast prata fram dem; och han tyckte sig ha vunnit mer i det tysta bifallet, den vänliga nicken, den deltagande handtryckningen. Han kände sig starkare än förr och friare från kontroll på sina meningar; han var ensam nu, men mera ensam förr, ty då rönte han stundom motsägelser, som bara väckte tvifvel.

Det var julafton i Paris. I deras lilla châlet vid Cours la Reine var stöket undangjordt och en stor julgran hemtad från Saint

Germainskogen. Baronen och friherrinnan skulle ut tillsammans efter frukosten och köpa julklappar åt de små. Baronen var något tankfull, ty han hade nyss förut gifvit ut från trycket en liten skrift kallad: Är societeten Samhället? Men han visste ej huru den blifvit emottagen. De sutto vid kaffebordet i den vackra matsalen och dörrarne ända till barnkammaren stodo öppna. De hörde hur amman lekte med dem och friherrinnan log af lycka och tillfredsställelse. Hon var blifven så blid och hennnes glädje var lugn. En af de små kom att skrika till och hon steg upp från bordet för att se efter huru det förhöll sig. Med detsamma kom betjenten in i matsalen med posten. Baron ref upp två korsband. Det första var en »stor, ansedd» tidning. Han vände ut och in på den och såg genast en rubrik med feta bokstäfver: »Varg i Veum!» Och så läste han några rader: »Julen var inne! Denna högtid, kär för alla rena hjertan. Denna högtid, som helighålles af alla kristna folk, då frid och försoning råder öfver hela menskligheten, då till och med mördaren sticker sin knif i fickan och tjufven respekterar den heliga eganderätten, denna högtid som särskildt i Nordlanden är af både de historiska förutsättningarne, af våra urgamla häfder o. s. v. Och så kommer som stanken från en kloak, en individ, hvilken icke ansett

under sin värdighet att bryta de heligaste band, och utspyr sin ondska mot samhällets mest vördade medlemmar, en ondska, dikterad af den lumpnaste hämnd...» Han vek ihop tidningen och stoppade den i nattrocksfickan. Han ref upp det andra korsbandet. Det var en karrikatyr öfver honom och hans hustru. Han lät tidningen gå samma väg som den andra, helt hastigt, ty hustrun kom in. Han slutade kaffet och gick in för att kläda sig. Derpå gingo de ut tillsammans.

Solen sken på de rimfrostiga platanerna i Champs Elysées, och Place de la Concorde öppnade sig som en stor oas af solljus midt i stenöknen. Han hade hennes arm under sin, men han kände det som om hon stödde honom. Hon talade om hvad de skulle köpa åt barnen, och han svarade så godt han kunde. Slutligen afbröt han midt i samtalet och frågade såsom apropos ingenting: — Vet du hvad det är för en skilnad mellan straff och hämnd? — Nej, det hade hon icke tänkt öfver. — Jag undrar, menade han, om det icke är så: att när en anonym tidningsskrifvare hämnas, då är det straff, men när en namngifven icke-tidningsskrifvare straffar, då är det hämnd! Låtom oss inregistrera oss bland de nya profeterna! — Hon bad honom icke störa deras jul med att tala om tidningar.

— »Denna högtid,» upprepade han för sig sjelf, »då frid och försoning o. s. v.»

De gingo under arkaderna på rue de Rivoli, togo af uppåt Boulevarderna och handlade. De åto frukost i Grand Hôtel. Hon var vid ett soligt lynne och sökte muntra honom. Men han förblef tankfull. — Slutligen kastade han fram: — Hur kan man ha ondt samvete, då man har gjort rätt? — Det visste hon ej! -- Var det derför att societeten uppfostrade oss till att ha ondt samvete hvar gång vi reste oss mot den? Troligen! Hvarför hade icke den rätt att anfalla orättfärdigheten som blifvit kränkt af orättfärdigheten? Derför att någon annan än den som blifvit kränkt aldrig skulle komma sig för att anfalla, och societeten ville icke bli anfallen. Hvarför anföll han icke societeten förut, när han tillhörde den? Derför, naturligtvis, att han då icke visste hvad den var! Man måste aflägsna sig från en tafla för att kunna få synpunkten på den! — Inte tala om sådana grymma saker nu på julafton. — Det var sant, det var julafton, »denna högtid...»

Och så åkte de hem. Och julgranen tändes och det lyste frid och lycka ifrån den, men det mörka granriset luktade begrafning och såg dystert ut, dystert som baronens ansigte. Men så kom amman in med de små. Då klarnade han upp, ty, tänkte han, när

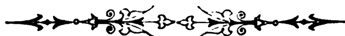
de vuxit upp, då skola de skörda i glädje, der vi sått i tårar, då skola de ha ondt samvete, när de bryta emot naturens lagar och icke som nu, när vi ridas af griller, inpiskade med rotting, inskrämda med presthistorier, och författade af societeten, till societetens fromma. Och friherrinnan satte sig vid pianot, när flickorna från köket och betjenten kommo in. Och hon spelade gamla vemodiga danser som nordbon gläder sig åt, och folket dansade med barnen, men sågo icke glada ut. Det var som en skyldig del af en offentlig gudstjenst. Så fingo barnen och folket sina julklappar. Och så skulle de små gå att lägga sig.

Friherrinnan gick in i salongen och satte sig i en fåtölj. Baronen satte sig på en pall vid hennes fötter. Derpå lät han hufvudet sjunka ner i hennes knä. O, det var så tungt, så tungt! Och hon strök hans panna, men sade ingenting. — Hvad! Han gret? — Ja, det gjorde han. Hon hade aldrig sett en man gråta! Det var förfärligt! Han skakade bara i hela den kraftiga gestalten, men han snyftade icke och det hördes icke ett ljud från honom! — Hvarför gret han? — Han var så olycklig! Olycklig med henne? — Nej, nej, icke med henne, men ändock! — Hade de varit stygga mot honom? — O, ja! — Kunde han tala om det? — Nej! — Han

ville bara sitta här hos henne! Så som han satt hos sin mor, en gång, för längesen!

Hon jollrade med honom som med ett barn! Hon kysste hans ögonlock och torkade hans ansigte med sin näsduk. Hon kände sig så stolt, så underligt stark, och hon gret icke; men när han såg henne så, fattade han mod igen. — Att han kunde vara så svag! Det var förfärligt hvad det i verkligheten var svårt att bära dessa tillverkade motopinioner! Trodde de sjelfva hvad de sade, hans fiender! Ohyggligt att tänka, men det gjorde de nog. Man såg stenar växa fast i tallar, hvarför skulle icke meningar kunna växa fast i hjernor. — Men hon trodde ju han hade rätt, att han ville godt! — Ja, det trodde hon! Men, han skulle icke bli ond! saknade han icke sitt barn, det andra! — Jo visst, men det fans ju ingen hjelp för det! Nej ännu icke! Men han och de andra som arbetade för de kommandes räddning måste tänka ut någon hjelp för dem! Ännu hade han icke något förslag, men starkare hufvuden än hans och många tillsammans skulle nog en gång kunna lösa den frågan, som nu syntes olöslig. — Ja, de måste det! — Men deras äktenskap, nu, var det ett rätt äktenskap, då han icke ville säga henne sin sorg? Var det icke också pro...? — Nej, det var ett rätt äktenskap, ty de älskade hvarandra; det

hade icke de gjort, förut, da! Älskade de icke hvarandra? Kunde hon neka det? — Nej, kära, älskade, det kunde hon ej! — Nå då var det ett rätt äktenskap af Gudi, af naturen!

ONATURLIGT URVAL

ELLER

RACENS UPPKOMST.

Baronen hade med stor och ädel (verkligt introducerad!) harm läst i »Livsslaven» huru öfverklassens barn skulle gå under, om de icke togo modersmjölken från underklassens barn. Han hade läst Darwin och hade trott sig förstå, att adelsbarn genom urvalet voro högre utvecklingsstadier af slägtet menniska. Men han hade genom läran om ärftlighet fått en motvilja mot bruket af ammor, emedan möjligen genom införande af underklassens blod i adliga ådror vissa underklassbegrepp, föreställningar och intentioner skulle komma att inplantas. Han hade sålunda tagit till princip, att hans hustru skulle amma sjelf, och om hon icke räckte, skulle barnet födas med flaska. Att ta mjölken från korna det var väl hans rätt, när korna åto hans eget hö och de dessförutan skulle svälta ihjel eller aldrig varit födda.

Och så föddes barnet. Det var en son! Han hade just varit litet orolig innan grossessen blef eklaterad, ty han var en fattig karl, men hans hustru var mycket rik. Hennes rikedom kunde han dock icke komma i åtnjutande af, såvida icke deras äktenskap blef välsignadt med en enligt ärfdabalkens 00:e kap. 00:e § laggild arftagare. Glädjen var derför stor och oskrymtad. Sonen var en liten genomskinlig fullblodsvarelse med blåa ådror i hudytan. Men blodet var icke desto mindre tunnt. Modren var en englafigur, uppfödd med utvalda födoämnen, skyddad genom pelsverk för klimatets ogynsamma inflytande och med denna förnäma blekhet, som antyder qvinnan af race.

Hon gaf sjelf sitt barn, och se, nu behöfde man icke mjölka bönder för att få den äran att lefva! Det var fabler alltsammans. Barnet diade och skrek i fjorton dar. Alla barn skrika, så det betydde ingenting. Men barnet magrade. Det magrade alldeles förfärligt. Läkaren tillkallades. I hemlig konsultation med mannen förklarade han öppet, att barnet skulle dö om modren fortsatte ge, ty hon var dels för nervös, dels hade hon icke något att ge. Ja, han gjorde en qvantitativ analys på mjölken och visade med eqvationer, att barnet skulle svälta ihjel, om man fortsatte på detta sätt. Hvad skulle

man göra, ty barnet fick icke dö. Amma eller flaska. Amman kom icke i fråga, inte på några vilkor. Nå, vi få försöka med flaska! Läkaren förordade dock amma.

Det blef flaska. Den bästa holländska kon, som hade guldmedalj på länets landtbruksmöte, blef ställd på utfodring med hö. Torrt hårdvallshö. Läkaren analyserade mjölken och allt var godt. Det var för behändigt med den flaskan! Att man inte kommit att tänka på det förut! Och att slippa en amma, en hustyrann, en odåga, som man fick göda och krusa för, som kanske hade någon smittosam sjukdom till på köpet!

Men barnet magrade icke desto mindre och skrek. Skrek natt och dag! Det hade synbarligen magplågor. En ny ko och en ny analys. Mjölken späddes med Karlsbadervatten (äkta Sprudel), men barnet skrek ändå.

— Här fins ingenting annat, än att ta en amma — förklarade läkaren.

Nej, det ville man inte.

Man ville inte ta ifrån andras barn, det var onaturligt och man var icke säker för »ärftligheten».

Efter som baron ville tala om natur och onatur, så kunde läkaren upplysa baron om, att om naturen finge verka, så skulle alla adliga ätter dö ut och deras jordegendom gå till kronan. Så vist hade naturen inrättat det,

och menniskans kultur var endast en fånig kamp mot naturen, i hvilken menniskan slutligen måste gå under. Herr barons race var dömd till undergång; det visade sig deraf, att hans hustru icke hade tillräcklig näring at fostret; för att få lefva måste man sålunda röfva (eller köpa) andra honors mjölk. Racen lefde sålunda på rof ända in i den minsta detalj.

— Var det också rof när man köpte mjölken! Köpte den?

— Ja, ty pengarne med hvilka man köpte folkets modersmjölk, var ju produkten af ett arbete. Hvilkens arbete? Folkets! Ty adeln arbetade ju icke!

— Men doktorn var ju socialist?

— Nej, han var Darwinist. Kunde gerna tåla vid att kallas socialist, ty det gjorde honom alldeles detsamma!

— Ja, men röfvade man när man köpte? Det var strängt!

— Ja, när man köpte med pengar, som man icke arbetat ihop.

— Med kroppen således arbetat ihop?

— Ja!

— Nå då var doktorn också en röfvare?

— Ja visst! Men icke var det något hinder för att han talade sant? Mins inte baron den botfärdige röfvaren, så sant han talade?

Samtalet afkortades och professorn skickades efter.

Denne kallade baronen en mördare, som icke redan skaffat en amma!

Baronen måste öfvertala sin fru. Han måste rifva ner hela sin föregående bevisning och framhålla det enkla faktum: kärleken till sitt barn, (jemförd med ärfdabalken.)

Men hvar skulle man få en amma? Från stan var inte värdt att tänka på, ty der voro alla menniskor ruttna! Nej, en landsflicka måste det vara. Men frun ville icke ha någon flicka, ty en flicka som hade barn vore ju en osedlig varelse, och tänk om sonen skulle få något ärftligt anlag.

Läkaren sade, att alla ammor voro flickor, och om unga baron skulle ärfva några anlag att gå till flickor, så visade det, att han var dugtig, och sådana anlag skulle man taga vara på. Någon bondhustru fick man bestämdt inte, ty den som hade jord den ville också ha barn sjelf.

— Nå, men om man skulle gifta en flicka med en dräng.

— Då fick man vänta i nio månader.

— Ja, men om man skulle gifta en flicka som hade barn redan?

— Nå det var en idé!

Baron visste nog en flicka, han, som hade ett tre månaders barn. Han visste det alltför

väl, ty hans förlofningstid hade räckt i tre år. och läkaren hade slutligen måst »ordinera» honom att vara otrogen. Han gick sjelf till henne och frågade sig för. Hon skulle få ett torp till sig sjelf, om hon gifte sig med Anders i stallet och blef amma på herrgården. Nå det var klart, att hon ville det hellre än att gå så här med skammen. Det skulle lysas första, andra och tredje gången på nästa söndag och Anders skulle resa hem på två månader.

Baronen såg på hennes barn med en underlig känsla af afund. Det var en stor, stark best. Vacker var han inte, men nog skulle han kunna lefva i många slägtled. Den der var född till att lefva han, men det var inte hans lott.

Anna gret, när han fördes till barnhuset, men den goda maten på herrgården, ty hon åt af herrskapets mat och fick porter och vin så mycket hon ville, tröstade henne småningom. Så fick hon ut och åka i stora kaleschen med betjent på kuskbocken. Och så fick hon läsa Tusen och En Natt. Och aldrig hade hon varit så omhuldad i sitt lif förr.

Men efter två månader kom Anders hem. Han hade varit på besök hos sina föräldrar. Ätit, druckit och blifvit uthvilad. Han tog torpet i besittning, men började längta efter sin Anna. Skulle hon inte få helsa på honom

åtminstone. Nej det ville inte frun. Inte något mackel!

Anna började minska och lilla baron skrek. Läkaren rådfrågades.

— Släpp ihop dem — sade han.

— Men om det är skadligt?

— Tvertom! Men Anders skulle »analyseras» först.

Det ville inte Anders.

Anders fick ett par ullfår, och så blef han analyserad.

Lilla baron skrek inte mer.

Men så kom en underrättelse från barnhuset, att Annas gosse var död, i difteri. Anna fick mjölkkastning och lilla baron skrek alldeles rysligt.

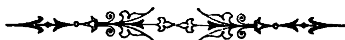
Anna måste afskedas och komma hem till Anders, och en ny amma antagas. Anders var glad åt att få bli riktigt gift, men Anna hade fått fina vanor. Hon kunde inte dricka Brasilianskt, utan måste ha Java. Och hennes helsa förbjöd henne att äta strömming sex gånger i veckan. Hon orkade inte knacka kokor och derför blef det ondt om bröd.

Efter ett år måste Anders gå ifrån gården, men baron var honom huld, så att han fick bli torpare.

Anna gjorde dagsverken på herrgården och såg ofta lilla baron, men han kände icke igen henne, och väl var det. Men han hade

ändock legat vid hennes bröst. Och hon hade räddat hans lif och för det gifvit sin sons. Men hon var fruktsam och fick flera söner, som blefvo torpare, jernvägsarbetare, och en blef fästningsfånge.

Men gamla baron såg med oro den dag, då unga baron skulle gifta sig och föda arftagare. Han såg icke stark ut! Han skulle ha varit mycket lugnare om den andra lilla baron, som dog på barnhuset, suttit på herrgården. Och när han läste om Livsslaven, så måste han erkänna, att öfverklassen lefde på underklassens nåd, och när han läste om Darwin, så kunde han icke neka, att urvalet sådant det nu var, var allt annat än naturligt. Men det var nu en gång så, och det kunde inte ändras, doktorn och socialisterna månde säga hvad de ville.

REFORMFÖRSÖK.

Hon hade med äckel sett hur flickorna uppfostrades till hushållerskor åt blifvande män. Derför hade hon lärt ett yrke, som kunde föda henne under alla lifvets förhållanden. Hon kunde göra blommor.

Han hade med smärta sett huru flickorna sutto och väntade på att bli försörjda af sina blifvande män; han ville gifta sig med en fri, sjelfständig qvinna, som kunde föda sig sjelf, så skulle han i henne se sin jemlike och ha en kamrat för lifvet, och icke en hushållerska.

Och så ville ödet att de träffades. Han var målare, artist, och hon gjorde som sagdt blommor och det var i Paris de fått de der nya idéerna.

Det var ett stilfullt äktenskap. De hade tagit sig tre rum i Passy. Ateliern låg midt i; herrns rum på ena och fruns rum på andra

sidan. De skulle icke ha gemensam säng; ett sådant svineri, som icke hade den minsta motsvarighet i naturen och som bara gaf anledning till öfverdrift och okynne. Och, tänk, att klä af sig i samma rum, hu! Nej, hvar och en sitt rum; och så ett neutraliseradt gemensamt rum, ateliern. Ingen tjenare; ty de skulle göra köket gemensamt. Bara en gumma, som kom om morgnar och qvällar.

Det var väl uträknadt och det var alldeles riktigt tänkt.

— Men när ni få barn? — invände tviflaren.

— Vi skola icke ha några barn!

Bon! De skulle icke ha några barn!

Det var förtjusande! Han gick ner på torget om morgnarne och köpte upp. Derpå gjorde han kaffet. Hon sopade, bäddade och städade. Och så satte de sig till arbete.

När de tröttnat på det, så pratade de en stund, gåfvo hvarandra ett litet råd, skrattade och hade så roligt. Och när det led till middagen gjorde han eld och hon sköljde grönsakerna. Han passade pot-au-feun medan hon sprang ner i kryddboden och så dukade hon medan han lade upp maten.

Men inte lefde de som syskon. De togo god natt om qvällen och så gick hvar och en till sig. Men så knackade det på fruns dörr och så ropade det: kom in! Men sängen var

trång och det blef aldrig något mackel, utan hvar och en vaknade i sin säng om morgonen. Och så knackade det i väggen.

— God morgon, min flicka! Hur står det till i dag?

— Jo, tack så bra, hur mår du sjelf!

Det var alltid nytt att träffas om morgnarne och det blef aldrig gammalt.

Och om qvällarne gingo de ut ibland tillsammans, och råkade landsmän på Syrach. Och hon var icke generad af tobaksrök och hon generade aldrig.

Det var idealet för äktenskap, menade de andra, och de hade aldrig sett ett så lyckligt par.

Men flickan hade föräldrar, som bodde långt bort. Och de skrefvo och frågade ideligen, om icke Lisen hade förhoppningar än, ty de längtade så att få ett barnbarn. Lisen skulle komma ihåg, att äktenskapet var gjordt för barnens skull och icke för föräldrarnes. Detta menade Lisen vara en gammaldags åsigt. Men då frågade mamma, om det var meningen att utrota menniskoslägtet med de nya idéerna. Det hade Lisen inte tänkt på, och det brydde hon sig icke om. Hon var lycklig och hennes man med, och nu hade verlden ändtligen sett ett lyckligt äktenskap, och derför var verlden afundsjuk.

Men roligt hade de. Ingen var den andras herre och kassan repartiserade de till. Ena gången förtjenade han mer, andra gången hon, men det jemnade ut hvartannat.

Och när de hade födelsedag sedan! Då vaknade frun vid att madamen kom in med en blombukett och en liten breflapp med målade blommor på, och så kunde hon få läsa: »Fru Blomsterknopp gratuleras af sin målarkladd och inviteras till en briljant frukostrisp på hans rum — nu genast! Och så knackade det på herrns dörr och så — kom in! Och de åto frukost på sängen, på hans säng, och madamen stannade der hela förmiddagen. Det var förtjusande!

Och det blef aldrig gammalt. Ty det räckte i två år. Och alla spåmän spådde fel. Så skulle äktenskapet vara.

Men så hände det sig, att frun blef sjuk. Hon trodde, att det var tapeterna, men han gissade på bakterier. Ja, det var bestämdt bakterier!

Men det var något i olag också. Det var inte som det skulle vara. Det var bestämdt en förkylning. Och så blef frun så fet. Skulle hon kunna ha fått en växt, som man läste så mycket om. Ja, det var bestämdt en växt. Och så gick frun till en läkare. Och när hon kom hem så gret hon. Det var verkligen en liten växt, men en som skulle

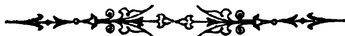
fram i dagsljuset i sinom tid och bli blomma och gå i frö den också!

Mannen gret inte. Han tyckte det var stil, och så gick den lymmeln och skröt med det på Syrach. Men frun gret igen. Hur skulle det nu gå med deras ställning till hvarandra? Icke kunde hon förtjena något mer på arbete och hon måste äta hans bröd. Och så måste de ha en piga. Hu, de pigorna!

All omtanke, all företänksamhet, allt förutseende hade strandat på det oundvikliga.

Men svärmor skref entusiastiska gratulationsbref och upprepade gång på gång, att äktenskapet var af Gud stiftadt för barnens skull, föräldrarnes nöje var bara en bisak.

Hugo bedyrade, att han aldrig skulle tänka på att hon icke förtjenade något! Drog hon icke nog till bo med sitt arbete för hans barn, var icke det också pengars värde. Är icke pengar endast arbete! Alltså betalade hon ju också sin part. Men det grodde länge i henne, att hon skulle äta hans bröd, men när den lilla kom, så glömde hon alltsammans. Och hon blef hans hustru och kamrat som förut, men hon blef dessutom hans barns mor, och det tyckte han var det bästa af alltsammans.

NATURHINDER.

Hennes far hade låtit henne lära bokhålleri, för att hon skulle undgå qvinnans vanliga sorgliga lott att sitta och vänta på att bli gift.

Hon hade nu varit bokförare vid jernvägarnes bagagestyrelse och var erkänd som en dugtig sådan. Hon kunde sköta drängar så att det var lust att skåda, och hon hade en vacker framtid för sig.

Så kom den gröna jägaren från skogsinstitutet och så blef det giftas af. Men inga barn skulle det vara. Det skulle bli ett andligt äktenskap på det rätta sättet, och verlden skulle se, att qvinnan också var ett själiskt väsen och icke någon hona.

De båda makarne träffades om middagarne och om nätterna, och det var ett sannt äktenskap, två själars förening, och nog var det

två kroppars med, men det talade man naturligtvis inte om.

En dag kom frun hem och berättade, att tjenstgöringstiden var ändrad. Nya natt-tåg på Malmö hade af riksdagen blifvit påbjudna och hon måste tjenstgöra hädanefter mellan sex och nio om qvällarne. Det var ett streck i räkningen. Han kunde icke komma hem förrän klockan sex. Omöjligt!

Nu fingo de äta middag hvar för sig, och träffades bara om nätterna. Det var väl litet tyckte han. Och de långa qvällarne sen!

Han kom och hemtade henne. Men han tyckte inte om att sitta på en stol i bagage-expeditionen och bli knuffad af drängar och bärare. Han var alltid i vägen. Och när han ville prata med henne der hon satt med pennan bakom örat, så kunde han bli afklippt med ett: var snäll och var tyst, så länge!

Och då vände drängarne sig bort, och han såg på deras ryggar att de grinade.

Ibland fick han bli anmäld af en bokhållare med dessa ord: »Fruns man väntar på frun!»

Fruns man lät så försmädligt.

Men det som retade honom mest var att se hur hon hade till knäkamrat vid pulpeten en ung glop, som kikade henne rätt in i ögonen och ibland lutade sig öfver hennes axel för att titta i hufvudboken, så att hans haka låg ner mot hennes bröst!

Och de talade om fakturor och certifikat och saker som kunde ha betydt hvad som helst, ty han begrep ingenting. Och de kollationerade tillsammans och tycktes vara mycket förtroligare och inne i hvarandras tankar än mannen och hustrun var. Och det var mycket naturligt, ty hon umgicks mer med den glada glopen än med mannen. Och när mannen sedan ville tala om skogsskötsel svarade hon med bagagetrafik, ty det hufvudet är fullt med talar munnen. Han började anse, att det icke var ett rätt andligt äktenskap, ty skulle det ha varit det, måste han ha varit vid bagagestyrelsen. Men nu var han vid skogsinstitutet.

En dag, eller rättare en natt, förkunnade hustrun, att hon skulle på ett möte nästa lördag med jernvägskamraterna, och de skulle ha sexa efteråt. Mannen mottog underrättelsen med någon förlägenhet.

— Ska du vara med? — var han nog naiv att fråga.

— Hvilken fråga?

— Ja, men du är ensamt fruntimmer bland så många karlar, och när karlar ha druckit, bli de råa!

— Nå, går inte du på lärarkollegier utan mig?

— Jo, men inte ensam bland bara fruntimmer!

— Karlar och fruntimmer voro ju lika, och det förvånade henne att *han*, som alltid predikat qvinnans frigörelse, kunde ha något emot att hon gick!

Han erkände, att det var gamla fördomar som sutto qvar hos honom, han erkände att hon hade rätt, att *han* hade orätt, men han bad henne låta bli; han kände det så obehagligt! Han kunde inte frigöra sig från det!

— Det var inkonseqvent af honom!

— Ja, det var inkonseqvent af honom, men det behöfdes tio generationer, för att individerna kunde arbeta sig ifrån detta!

— Ja, men då skulle han icke gå mer på lärarkollegier!

— Det var inte samma förhållande, ty der funnos endast karlar! Det var icke det, att hon gick bort utan honom, utan det att hon gick bort ensam, med så många karlar.

— Hon skulle icke bli ensam, ty kassörns fru skulle vara med i egenskap af...

— Hvad?

— Kassörns fru!

— Nå kanske han kunde få vara med i egenskap af »fruns man»!

— Åh, skulle han vilja förödmjuka sig så och hänga sig på!

— Ja, han ville förödmjuka sig!

— Han var svartsjuk?

— Ja, hvarför inte! Han var rädd att det skulle komma något emellan dem.

— Fy, han var svartsjuk, hvilken förolämpning! Hvilken skymf, hvilket misstroende! Hvad hade han för tankar om henne!

— De allra bästa! Han ville visa henne det, och derför fick hon gå, ensam!

— Jaså, hon fick verkligen den äran att gå bort ensam! Så nådigt!

Hon gick! Och kom hem på morgonen! Hon måste väcka mannen och tala om så roligt hon haft! Och hvad det roade honom att höra det! De hade hållit tal för henne, och de hade sjungit qvartett, och dansat.

— Hur hade hon kommit hem då?

— Herr Glop hade följt henne till porten.

— Trefligt för honom, om någon af hans bekanta hade mött hans hustru klockan tre på morgonen med herr Glop under armen.

— Hvad skulle det göra! Hade hon dåligt rykte?

— Nej, men hon kunde få!

— Pah! Han var svartsjuk, och hvad värre var, han var afundsjuk. Han unnade icke henne ett nöje. Jo, så var det att vara gift! När man var borta och hade roligt, så skulle man komma hem och få ovett! Fy hvad äktenskapet var dumt! Och var detta något äktenskap! De träffades om nätterna, alldeles som annat gift folk. Och männen

voro alla likadana. Artiga innan de gifte sig, men sedan, sedan! Han var precis lik alla andra män. Han ansåg sig ega henne, rå om henne!

— Han trodde, att de en gång trott sig få ega hvarandra, men han hade misstagit sig. Det var hon som egde honom liksom man eger en hund, den man alltid är säker på. Var han annat än hennes vaktmästare, som kom och hemtade henne om qvällarne; var han annat än fruns man? Men ville hon vara mannens fru? Var det likställighet.

— Hon hade inte kommit hem för att gräla. Hon ville alltid vara hans fru, och han skulle alltid vara hennes lilla man.

— Champagnen verkar! — tänkte han och vände sig åt väggen.

Hon gret och bad honom vara rättvis, och... förlåta henne.

Han gömde sig i täcket.

Hon frågade ännu en gång, om han ville vara... om han icke ville, att hon skulle vara hans fru?

— Jo, visst ville han det! Men han hade haft så fasligt tråkigt om qvällen, att han aldrig ville ha en sådan qväll mer.

— Ja, men det skulle vi glömma nu!

Ja, och så glömde de det, och hon var hans lilla fru igen.

Följande afton, när den gröna jägaren kom ner för att hemta sin fru, var hon ute i magasinerna. Han blef ensam på kontoret och satte sig på hennes stol. En glasdörr öppnas och herr Glop stack in hufvudet.

— Annchen! Är du der!

Nej, det var hennes man!

Han steg upp och gick sin väg! Herr Glop kallade hans Anna för Annchen och för du! Annchen! Det var för mycket.

Hemkomsten firades med ett stort gräl, hvarunder gröna jägarn öfverbevisades fullständigt om, att hans teorier om qvinnans frigörelse bara var nojs, efter han tyckte illa vara att hans hustru duade sina kamrater.

Det värsta var, att han erkände sina teorier vara nojs!

— Se, det var inte meningen det! Han ändrade åsigt! Hva?

— Ja, gunås! Åsigterna ändrades efter verkligheten som var så föränderlig! Men, hade han trott på ett andligt äktenskap förut, så trodde han numera icke alls på något äktenskap. Det var ju ett framsteg i radikal riktning! Och hvad det andliga beträffade, så var hon mera andligen gift med herr Glop, hvars alla idéer om bagagetrafik hon dagligen och stundligen delade, än med honom, hvars skogsskötsel hon icke alls intresserade sig

för! Var slutligen deras äktenskap andligt? Var det så andligt?

— Nej, icke numera! Deras kärlek var död. Han hade dödat den, när han öfvergaf deras stora tro, tron på... qvinnans frigörelse!

Det blef allt ettrigare och gröna jägaren sökte andliga äktenskap med skogsskötare och öfvergaf bagagetrafiken, som han aldrig förstått.

— Du förstår mig inte, — upprepade hon så ofta!

— Nej, jag har inte lärt på det, — sa han.

En natt, eller rättare en morgon, berättade han, att han skulle gå ut med en flickpension och botanisera. Han var lärare i en flickpension.

— Åh! Och det hade han inte talat om! Stora flickor?

— Kolossala! Sexton till tjugo år!

— Hm!... Det var på förmiddagen?

— Nej, på eftermiddagen! Och så skulle de ha en liten sexa på Lidingöbro?

— Hm! Lärarinnan var väl med?

— Nej! Men hon hade sådant förtroende till jägmästaren, för han var gift! Ser du, det är godt att vara gift ibland.

Följande dag låg frun sjuk. Skulle han ha hjerta att gå ifrån henne?

— Tjensten framför allt! Var hon mycket sjuk?

— Åh, så förfärligt!

Läkaren eftersändes oaktadt fruns protester. Han förklarade, att det icke var farligt och att mannen kunde gå!

Och så fram emot morgonen kom gröna jägarn hem! Hej, hvad han var glad! Och så roligt han hade haft: Kors i Herrans namn! Han hade aldrig haft en sådan dag på länge, länge!

Nu brast det lös: Huhuhuhu! Den kampen var henne för svår! Och han måste gå ed på, att han aldrig skulle älska någon annan än henne! Aldrig!

Det blef konvulsioner och vinättika!

Han var för ädelmodig att ingå i några detaljer om sexan på Lidingöbro, men han kunde inte låta bli att uppta den gamla liknelsen om sitt hundskap, och han tillät sig fästa hennes uppmärksamhet på, att i kärleken ingår begreppet eganderätt — äfven från qvinnans sida. Hvad gret hon för? Detsamma som han svor öfver, när hon var ute med tjugo karlar! Fruktan att förlora honom! Men man förlorar endast hvad man eger! Eger!

Och så lappades det ihop. Men bagagestyrelsen och flickpensionen stodo med sina saxar och klippte upp allt efter som det tråckslades och det var icke något harmoniskt äktenskap.

Pang! Så blef frun sjuk!

Hon hade bestämt förlyft sig på en packe i magasinet. Hon var så ifrig och kunde aldrig se hur drängarne stodo och huttlade. Hon skulle alltid ta i sjelf. Det var bestämdt bråck! Det kändes något hårdt, sa barnmorskan.

Och så var det färdigt! Hvad hon var ond! Ond på honom, ty det var bestämdt bara elakhet af honom! Hur skulle det gå med henne, med hennes framtid. De måste sätta bort barnet på ett barnhus. Så hade Rousseau gjort. Han var ett dumhufvud för öfrigt, men i den punkten hade han rätt.

Och så mycket nycker! Jägaren måste sluta i flickpensionen, ögonblickligen!

Men det värsta! Hon kunde icke gå i magasinet mer. Hon fick sitta och skrifva uppe på kontoret. Och det allra värsta: hon fick en medhjelpare, hvars hemliga uppgift var att remplacera henne, när hon skulle bli liggande.

Och kamraterna voro icke mer som förr. Och drängarne grinade. Hu, hon ville gömma sig af skam. Gömma sig i sitt hem och hellre laga mat än gå här som ett spektakel. O, hvilka afgrunder af fördomar, som dölja sig i männens falska hjertan.

Sista månaden tog hon permission. Hon orkade icke gå från och till Ladugårdslandet fyra gånger om dan. Och så blef hon hungrig midt på förmiddagen och måste skicka efter

smörgåsar. Och ibland var hon sjuk och måste gå afsides. Hvilket lif! Hvilken ömklig lott qvinnan hade fått!

Och så kom den lilla!

— Ska vi skicka'n på barnhuset? — sade jägaren.

— Åh, han hade då intet hjerta?

— Jo då, hvad han hade!

Och den lilla blef hemma!

Men så kom det ett mycket artigt bref från trafikstyrelsen och frågade hur det stod till med lilla frun!

Hon mådde bra och skulle komma i tjenst i öfvermorgon. Hon var klen och måste åka ner. Men hon blef snart stark igen. Men hon måste skicka en springpojke först två gånger om dagen, sedan hvar annan timme för att fråga hur den lilla mådde. Och när hon fick höra, att han skrikit, blef hon alldeles vild och sprang hem. Men medhjelparen stod till reds att remplacera henne. Styrelsen var mycket artig och sade ingenting.

En dag upptäckte frun, att amman sinat och att den maran icke angifvit sig, af fruktan att gå miste om sin plats. Upp och begära permission för att söka en ny amma! Åh, de voro likadana allihop. Intet intresse för andras barn, bara råa egoister. Man kunde aldrig lita på dem!

— Nej, -— sa mannen, — i det fallet kan man bara lita på sig sjelf!

— Du menar, att jag skall lemna min plats?

— Jag menar, att du gör som du vill!

— Och bli din slafvinna!

— Nej, det menar jag alls inte!

Den lilla blef sjuk, som alla små barn bli. Han skulle få tänder! Permission på permission! Den lilla fick så kalladt tandslag! Vagga om nätterna, gå upp i verket om dagarne, sömnig, trött, orolig, och så permission. Gröna jägarn var snäll, och han gick och bar den lilla om nätterna, men sade aldrig något om fruns plats.

Men hon kände hans tankar. Han gick bara och väntade på, att hon skulle stanna hemma; men han var falsk och derför teg han! Hvad de männen äro falska! Hon hatade honom, och hon skulle döda sig hellre än ge upp sin plats och bli hans slafvinna!

Jägaren hade nu fullständigt uppgifvit allt hopp om qvinnans emancipation från naturlagarne, *under nuvarande förhållanden,* var han nog klok att tillägga.

När barnet var fem månader var frun i grossess igen. Kors i Herrans eviga namn!

— Ja, si, när det börjar en gång, så är hin lös!

Jägaren måste återta sin plats i flickpensionen för utkomstens skull, och nu — nu sträckte frun gevär!

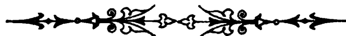
— Jag är din slafvinna, — utbrast hon, när hon kom hem med afskedet, — jag är din slafvinna.

Icke desto mindre har frun hand om huset och mannen lemnar hvart enda öre under hennes nycklar. När han vill ha en cigarr, så kommer han och håller ett långt tal, innan han vågar sticka fram med sin anhållan. Hon nekar inte, aldrig, men han känner det ändå litet genant att tigga om slantarne. Och kollegier får han gå på, men icke på sexor, och botanisera med flickor är slut!

Han saknar det inte heller så mycket, ty han tycker det är roligast att leka med barnen!

Kamraterna säga, att han står under toffeln, men det ler han åt, och säger att han finner sig bäst vid det, ty hans hustru är en så förståndig och snäll qvinna.

Men hon påstår fortfarande, att hon är hans slafvinna, hon är det ändå, och det är hennes enda tröst i bedröfvelsen, stackars liten!

ETT DOCKHEM.

De hade varit gifta i sex år, men de voro som ett par förlofvade. Han var kapten vid flottan och var på expedition ett par månader hvarje sommar och hade två gånger gjort en långtur. Det gjorde så godt dessa små expeditioner; hade det visat sig tecken till unkenhet under vinterns stillasittande, så friskade den der sommarturen opp förhållandet. Första sommaren skref han formliga kärleksbref till sin hustru, och han kunde icke möta en seglare ute på hafvet förr än han genast lät signalera post! Och när han slutligen fick landkänning af svenska skären, visste han icke hur han nog hastigt skulle få se henne. Men det visste hon. Vid Landsort fick han ett telegram emot sig, att hon skulle vara emot honom vid Dalarö. Och så när ankaret gick utanför Jutholmen, och han såg en liten blå näsduk på gästgifvargårdens veranda,

då visste han att det var hon. Men det var så mycket att styra med ombord och det blef qväll innan han fick gå i land. Men när han då kom med giggen, och plikthuggaren tog törn vid bryggan, och han såg henne på bron, lika ung, lika vacker, lika frisk, då var det som att lefva om sin första bröllopstid. Och när de kommo opp på gästgifvaregården, hvilken liten supé hon hade förstått arrangera i de två små rummen som hon beställt! Och så mycket de hade att tala om! Om resan, om de små, om framtiden! Och så gnistrade vinet och kyssarne smälde, och så hördes taptot utifrån strömmen. Men det rörde icke honom, han skulle icke gå förr än klockan ett. Hvad? Skulle han gå?

— Ja han måste ligga ombord, men bara han vore hemma till reveljen, så var det bra!

— Hur dags var reveljen då?

— Klockan fem!

— Fy så tidigt!

— Men hvar skulle hon bo i natt?

— Det fick han inte veta!

Det gissade han, och så ville han se hvar hon bodde. Men hon stälde sig för dörren! Han kysste henne och tog henne på armen som ett barn och så öppnade han dörren.

— Hu hvilken stor säng! Den var ju som stora barkassen! Hvar hade de fått den ifrån?

O Gud, hvad hon rodnade. Men hon hade ju förstått hans bref så att de skulle »bo» på gästgifvaregården.

— Ja visst skulle de bo der, fast han måste vara ombord till reveljen, den der förb. morgonbön, som just kunde vara detsamma!

— Hu så han talade!

— Nu ska vi ha kaffe och en liten brasa, för lakanen kännas fuktiga! — En så'n liten förståndig skälm hon var, som skaffat en sådan stor säng! Hvar hade hon fått fatt i den?

— Inte hade hon fått fatt i den!

— Nej det kunde han nog tro! Hvad han kunde tro det!

— Han var så dum så!

— Var han dum? — Och så tog han henne om lifvet.

— Nej, han skulle vara beskedlig!

— Beskedlig; det var lätt att säga det!

— Nu kommer flickan med veden!

När klockan slog två och det började brinna i öster öfver skär och vatten, sutto de vid det öppna fönstret. Det var ju som om hon vore hans älskarinna och han hennes älskare. Var det icke? Och nu skulle han gå ifrån henne! Men han skulle komma igen klockan tio till frukost och sedan skulle de segla. Så satt han på kaffe på sin reskokare och så drucko de kaffe vid soluppgång och måsars skrik. Derute på strömmen låg kanon-

båten, och han såg förvaktens huggare blänka till då och då. Det var svårt att skiljas, men det var godt att känna det man så snart skulle råkas igen. Och så kysste han henne för sista gången, spände sabeln om lifvet och gick. Och när han kom ner på bron och ropade »båt ohoj» gömde hon sig bakom gardinen alldeles som om hon skämdes. Men han kastade slängkyssar med båda händerna ända tills matroserna kommo med giggen. Och så ett sista »sof godt, och dröm om mig», och när han midt på strömmen vände sig om och satte kikarn för ögat, såg han ännu en liten gestalt med svart hår inne i kammaren, och solen lyste på hennes linne och bara axlar och hon såg ut som en sjöjungfru!

Och så gick reveljen. Signalhornets långa toner rullade mellan gröna öar ut öfver det blanka vattnet och kommo igen bakom granskogar på andra vägar. Och så alle man på däck och Fader vår och Jesu låt mig städse börja. Den lilla klockstapeln på Dalarö svarade med en liten ringning, ty det var söndagsmorgon. Och nu kommo kuttrar i morgonbrisen och flaggor flaggade, skott smälde, ljusa sommarklädningar skymtade på tullbryggan, ångbåten med röda vattengången kom från Utön, fiskarne togo upp sina nät och det lyste af sol på det brisande blå vattnet och öfver de grönskande landen.

Klockan tio stötte giggen ut och gick med sex par åror mot land. Och så hade de hvarandra igen. Och när de åto frukost i stora matsalen, hviskade de andra gästerna mellan sig: är det hans hustru? Han talade halfhögt som en älskare och hon slog ned ögonen och log eller smälde honom på fingrarne med serveten.

Båten låg klar vid bryggan och hon skulle sitta till rors. Han skötte focken. Men han kunde icke ta ögonen från hennes ljusa, sommarklädda gestalt, med det höga, fasta bröstet, den lilla beslutsamma minen och den starka blicken som såg upp mot vinden, medan den hjortskinnshandskade handen höll storskotet. Han ville bara prata och fumlade ibland vid vändningarne. Då fick han en skrapa som en skeppsgosse och det roade honom så oändligt.

— Hvarför tog du inte lillan med? — sade han för att retas med henne.

— Hvar tycker du jag skulle ha lagt henne då?

— I stora barkassen naturligtvis!

Och så log hon, och det tyckte han var så roligt att se henne le på det der sättet!

— Nå, hvad sa värdinnan i morse? — fortfor han.

— Hvad skulle hon säga?

— Tyckte hon att hon sofvit lugnt i natt?

— Hvarför skulle hon inte ha gjort det?

— Åh inte vet jag, men det kunde ju ha varit råttor som knaprat på golftiljorna, eller en gammal vindslucka som knarrade; inte kan man veta hvad som kan oroa en gammal mamsells ljufva sömn.

— Om du inte är tyst, så gör jag fast skotet och seglar dig i sjön!

De landade vid en liten holme och togo en middagshöjd ur en liten korg; och så sköto de till måls med revolver. Derpå lade de ut metspön och låtsades meta, men det tog inte, och så seglade de igen. Ut på tjärdarne, der ejdrarne sträckte, in i sund, der gäddorna slogo i vassen, och så ut igen, och han tröttnade aldrig på att se henne, prata med henne, kyssa henne, när han kom åt.

Så träffades de på Dalarö i sex somrar, och alltid voro de lika unga, alltid lika galna, och de voro lyckliga. Om vintern sutto de på Skeppsholmen i sina små kajutor. Och då riggade han båtar åt gossarne, eller roade dem med äfventyr från Kina och Söderhafsöarna, och frun satt och hörde på och måste skratta åt hans tokiga historier. Och det var ett förtjusande rum, som icke liknade något annat. Der hängde japanska parasoll och rustningar, ostindiska miniatyrpagoder, australiska bågar och lansar; negertrummor och torkade flygfiskar, sockerrör och opiipipor. Och pappa

som började bli litet kal, trifdes aldrig att vara borta. Ibland dunkade han bräde med auditören och ibland togs en liten vira och en måttlig grogg. Frun spelade förr med, men sen de fått fyra barn, så hade hon inte tid, men hon satt gerna en stund och tittade i korten, och när hon kom till pappas stol tog han henne om lifvet och frågade henne om han skulle gaska på de der lapparne.

Korvetten skulle ut och bli borta sex månader. Kapten kände det hemskt, ty barnen voro nu vuxna och mamma hade litet svårt att sköta det vidlyftiga departementet. Och kaptenen var icke mer så ung och fullt så liflig som förut, men — det måste ske, och så reste han. Vid Kronborg aflemnade han redan första brefvet, hvilket hade följande lydelse.

»Min lilla älskade topplänta!

Vinden svag S. S. O. t. O. + 10⁰ Cels., 6 glas på frivakten. J g kan inte skrifva hur det käns den här resan att vara ifrån dig. När vi kattade varpankaret utanför Kastellholmen (6 och 30 e. m. vid stark N. O. t. N.) var det som om de tagit in en pall i bröstkorgen och det kändes ackurat som om man stuckit ketting genom båda öron-klysen. Man säger att sjömän ha förkänslor af olyckan. Det vet jag ingenting om, men innan jag får

din första breflapp är jag ganz orolig! Ingenting passerat ombord, af den enkla anledningen att ingenting får passera. Hur mår ni hemma? Har Bob fått sina nya stöflar än? Hur passade de? Jag är en dålig brefskrifvare som du vet och slutar nu! Med en stor puss midt på det här krysset ╳!

Din gamle Pall.

P. S. Du skall söka dig något sällskap, liten, (qvinligt naturligtvis!). Och glöm inte att be mamsellen på Dalarö att hon förhyder stora barkassen tills jag kommer hem! (Vinden ökar; vi får den på Norden till natten!).»

Utanför Portsmouth erhöll kaptenen följande bref ifrån sin hustru.

»Käre gamle Pall!

Här är kusligt efter dig, kan du tro! Och svårt har det varit, för Alice har nu fått sin tand. Doktorn sa, att det var ovanligt tidigt, och det lär betyda (ja, det får du inte veta!). Bobs stöflar passade utmärkt och han är mycket stolt öfver dem. — Du nämde i ditt bref att jag borde söka en qvinlig bekantskap. Det har jag redan gjort, eller rättare hon sökte mig. Hon heter Ottilia Sandegren och har gått på seminarium. Hon är mycket allvarlig, så Pall behöfver inte vara rädd, att hon för hans topplänta på några afvägar. Och så är

hon religiös. Ja ja, vi kunde allt tåla vid att vara litet mera stränga i vår religion litet hvar. Hon är ett utmärkt fruntimmer. Och nu slutar jag för denna gång, för Ottilia kommer och hemtar mig. Hon kom just nu och ber om sin obekanta helsning!

Din egen Gurli!»

Kaptenen var icke nöjd med det brefvet! Det var för kort och var icke så muntert som vanligt. — Seminarium, religiös, allvarlig, och Ottilia; två gånger Ottilia! Och sedan Gurli! Hvarför inte Gullan som förr! Hm! — Åtta dar senare utanför Bordeaux erhöll han ett nytt bref beledsagadt af en bok i korsband. »Kära Vilhelm!» — Hm Vilhelm! Inte Pall mera! — »Lifvet är en strid ifrån...» Hvad fan nu? Hvad ha vi med lifvet att göra! »början till slut! Lugnt som en bäck i Kidron...» Kidron! Det är ju bibeln det! — »har vårt lif flutit fram. Vi ha gått såsom sömngångare öfver afgrunder utan att se dem!» — Seminarium, seminarium! — »Men så kommer det etiska» — Etiska! Ablativus! Hm, hm! — »och gör sig gällande i dess högre potenser!» — Potenser?! — »När jag nu vaknar upp ur vår långa sömn och frågar mig sjelf: har vårt äktenskap varit ett rätt äktenskap? så måste jag med ånger och blygsel erkänna att det icke varit så! Kärleken är af himmelskt

ursprung (Math. XI: 22 o. f.)» — Kaptenen måste stiga upp och ta sig ett glas vatten med rom innan han fortsatte. — »Huru jordisk, huru konkret har icke vår varit. Ha våra själar lefvat i denna harmoni om hvilken Plato talar (Phaidon Bok VI kap. II § 9)? Nej, måste vi svara! Hvad har jag varit för dig? Din hushållerska — och o blygd! — din älskarinna! Ha våra själar förstått hvarandra? Nej, måste vi svara!» — För millioner djeflar och Ottilior och alla satans seminarier! Har hon varit min hushållerska? Hon har varit min hustru och mina barns mor! — »Läs denna bok jag sänder dig! Den skall ge dig svaret på alla frågor. Den har uttalat hvad som dolt sig på botten af hela qvinnoslägtets hjertan under sekler! Läs den och säg mig sedan om vårt äktenskap varit ett rätt äktenskap! Beder på sina knän. Din egen Gurli.»

Det var detta hans onda aning! Kaptenen var alldeles utom sig och han kunde inte förstå hvad som tagit vid hans hustru! Detta var värre än läseri!

Han ref upp korsbandet och läste på omslaget af en häftad bok: Et Dukkehjem af Henrik Ibsen. Ett Dockhem! Ja! Hvad mer! Hans hem hade varit som ett litet fint dockhus och hans lilla hustru hade varit hans lilla docka och han hade varit hennes stora docka. De hade lekt sig fram öfver lifvets hvassa

macadamiserade väg, och de hade varit lyckliga! Hvad fattades dem då? Hvad var det för orätt begånget? Han måste se efter, alldenstund det stod att läsa i den der boken.

På tre timmar hade han läst den! Men hans förstånd stod stilla. Hvad rörde detta honom och hans hustru! Nej! Hade de förfalskat vexlar? Hade de icke älskat hvarandra? Jo! — Han stängde in sig i kajutan och läste om boken; och han prickade med blått och rödt och när det led mot morgonen satte han sig ner att skrifva till sin hustru. Och han skref:

»Ett välment litet Ablativus om pjesen Ett Dockhem, sammanklåtadt af gamle Pall ombord på Vanadis i Atlantiska Oceanen utanför Bordeaux (lat. 45° long. 16°).

§ 1. Hon hade gift sig med honom, derför att han älskade henne, och det gjorde hon förbannadt rätt i, för skulle hon ha väntat att den kom som hon älskade, så kunde casus ha blifvit att han icke älskat henne, och då hade hon fått se på fan i en röst-kaus. Ty, att båda äro stormkära i hvarandra inträffar så ytterst sällan.

§. 2. Hon förfalskar en vexel. Det var dumt gjordt, men hon skall icke säga, att det bara var för mannens skull, ty hon har ju aldrig älskat honom; om hon sagt att det var för

bådas och för barnets skull, så talade hon sant! Är det klart?

§ 3. Att han efter balen tycker om henne, det bevisar bara att han älskar henne, och det är icke något fel hos honom; men att det visas på teatern, det är ett fel. Il y a des choses qui se font mais qui ne se disent point, tror jag en fransman säger. För öfrigt skulle författaren om han varit rättvis presenterat ett motsatt fall: la petite chienne veut, mais le grand chien ne veut pas, säger Ollendorff. (Jemför barkassen på Dalarö!)

§ 4. Att hon, när hon upptäcker att mannen är ett suggskaft, ty det är han, när han vill förlåta henne, derför att fuffens icke blifvit upptäckt, vill gå ifrån barnen, derför »att hon icke är värdig att uppfostra dem», är ett mindre skarpsinnigt koketteri. Om hon var ett nöt (ty icke får man väl lära sig på Seminarium att det är tillåtligt förfalska vexlar), och han var en oxe, så borde de numera gå bra i spann. Allra minst skulle hon lemna sina barns uppfostran åt en sådan gök som hon föraktade.

§ 5. Nora har sålunda ännu större anledning att stanna hos barnen, när hon får se hvilket fä mannen är.

§ 6. Att mannen icke uppskattat henne efter verkligt värde förut, det rådde han icke för, ty hennes verkliga värde fick hon ju först efter kalabaliken.

§ 7. Nora var en tossa förut, det förnekar hon inte sjelf.

§. 8. Alla garantier för att de hädanefter skola draga jemnare föreligga ju: han har ångrat sig och vill bättra sig; hon också! Bon! Se här labben, och så börja vi om igen! Lika barn leka bra! Hugget som stucket. Du var ett nöt och jag uppförde mig som en oxe! Du, lilla Nora, var illa uppfostrad, jag mitt gamla as hade inte bättre lärt. Beklaga oss båda! Kasta ruttna ägg efter våra uppfostrare, men slå inte bara mig i skallen. Jag är, fastän jag är man, lika oskyldig som du! Kanske litet oskyldigare, ty jag gifte mig af kärlek, du af ekonomi! Låt oss derför vara vänner och tillsammans lära våra barn af den dyra lärdom lifvet gifvit oss!

Är det klart? All right! — Detta har kapten Pall skrifvit med sina styfva fingrar och sitt tröga förstånd!

Och nu min lilla älskade docka, nu har jag läst din bok och sagt min mening. Men, hvad rör den oss? Ha vi icke älskat hvarandra? Älska vi icke hvarandra än! Ha vi icke uppfostrat oss båda och skrubbhyflat af kanterna, för du mins nog, att det var litet qvistar och fnassel i början! Hvad är då detta för griller! Åt h—e med Ottilior och Seminarier! — Det var en benig bok du gaf mig. Den var som ett illa utprickadt farvatten, der

man kunde törna när som helst. Men jag tog besticket och prickade ut på kortet, så jag fick smult vatten. Men jag gör min själ inte om det. Det skall hin hårde sitta och knäppa såna nötter, som äro svarta inuti, när man väl får hål på dem. Och nu önskar jag dig frid och lycka och ditt goda förstånd igen. Hur må mina små? Du glömde sist att skrifva om dem! Det var väl för den myckna omtankan om den der Noras välsignade ungar (som inte finnas annat än i pjesboken!). Gråter min son, spelar min lind, sjunger min näktergal och dansar min lilla docka? Det skall hon alltid göra, ty då blir gamle Pall glad. Och nu Gud välsigne dig och låt inga onda tankar komma emellan oss. Jag är så ledsen så jag kan inte säga det. Och så skall jag sitta och skrifva recensions-artiklar om teaterpjeser! Gud bevare dig och de små, och kyss dem midt på mun från din gamle trofaste Pall.»

När kaptenen fått af brefvet gick han ner i gunrummet och fick sig en grogg. — Han hade läkaren med sig. — Häu, — sa han, — har du känt hur det luktar af gamla svarta byxor. Häu! Surabaja! Skulle fan ta mig hissas i kattblock på förtoppen och vädras med en bottenrefvad N. V. t. N. — Men läkaren förstod ingenting! — Ottilia, Ottilia mig i —! Hon skulle ha sin ranson af en handspak!

Skicka ner den fan grå i skansen och släppa andra backlaget på henne med skalkade luckor. Han visste nog hvad en gammal nucka behöfde! — Men hvad är det åt dig då, gamle Pall? frågade läkaren. — Plato! Plato! Fy fan för Plato. Ja, när man är på sjön i sex månader, då är det Plato! Då blir man etisk! Etisk! Häu! Jag håller en merlspik på en syskonhake att fick Ottilia sin varma mat, så fan i mig hon skulle tala om Plato! — Men hvad är det då? — Åh! Det är ingenting. Hör du! Du som är läkare! Hur är det med fruntimmerna, du, egentligen! Hva? Är det inte farligt att gå ogifta länge? Bli de inte lite ... kuckeliku, så der på en hals? Hva? — Läkaren afgaf sitt utlåtande, som slutade med ett beklagande att icke alla honor kunde bli befruktade. I naturen, der hanen mest lefde i polygami, hvilket han i de flesta fall kunde göra, då mat fans åt ungarne (utom för rofdjuren), der inträffade icke sådana abnormiteter som ogifta honor. Men i kulturen, der det var en lyckträff att få bröd som räckte, der var det vanligt, helst det fans flera qvinnor än män. Man skulle derför vara snäll mot ogifta flickor, ty deras lott var bedröflig! — Ja, man skulle vara snäll! Det var lätt att säga det, men när de inte ville vara snälla! — Och så rann det ur honom alltihop och till och med att han skrifvit en pjes-recension!

— Ack, de skrifva så mycket goja, — sade läkaren, och lade locket på toddykannan. — Det är vetenskapen som afgör de stora frågorna i sista hand! Vetenskapen!

När kaptenen efter sex månaders frånvaro och en ledsam brefvexling med sin hustru, hvilken tagit hans pjeskritik i en skarp upptuktelse, slutligen landsteg i Dalarö, mottogs han af sin hustru, alla barnen, två pigor och Ottilia. Hustrun var öm, men icke hjertlig. Hon räckte fram sin panna att kyssas. Ottilia var lång som ett stag och hade skurit af håret så hon såg ut som en svabel i nacken. Supén var tråkig med té. Barkassen stufvades med barn och kaptenen fick en vindskammare. O, hvad det var olikt mot förr! Gamle Pall såg så gammal ut, och snopen var han med. Det var ett rent helvete, menade han, att vara gift och ingen hustru ha!

Följande morgon ville han ha frun med att segla. Men Ottilia tålde icke sjön. Hon hade haft så ondt af ditresan på Baggensfjärden. Och för öfrigt var det söndag. Söndag? Der hade vi det! Men de skulle gå ut och spatsera i stället. De hade nog mycket att tala om! Jojo men, hvad de hade att tala om. Men Ottilia skulle icke vara med!

De gingo ut arm i arm. Men de talade icke mycket; och det som sades var mera ord att dölja tankarne än tankar uttryckta med

ord. De kommo förbi den lilla kolerakyrkogården och togo vägen ner åt Schweizerdalen. En svag bris sög in mellan granarne, och genom det mörka riset lyste fjärden så blå. Så satte hon sig ner på en sten. Han vid hennes fötter. Nu smäller det snart, tänkte han. Och så small det!

— Har du tänkt något öfver vårt äktenskap? började hon.

— Nej, — sa han, som om han haft sin parad uttänkt! — jag har bara känt det! Jag tror nämligen att kärleken är en känsloaffär; man seglar på landkänningar, och går i hamn, men tar man till kompass och kort så går man på grund.

— Ja, men vårt äktenskap har icke varit annat än ett Dockhem!

— Lögn, med förlof. Du har aldrig förfalskat någon vexel, du har aldrig visat dina strumpor åt någon syfilitisk doktor, af hvilken du ville låna pengar mot natura-säkerhet; du har aldrig varit så romantiskt stupid, att du väntade på, att din man skulle gå och ange sig för ett brott som hans hustru begått af dumhet, och som icke blef brott, derför att ingen åklagare fans; du har aldrig ljugit för mig! Jag har behandlat dig lika hederligt som Helmer behandlade sin hustru, då han gjorde henne till sin själs förtrogne, lät henne räsonnera om bankens affärer, lägga sig i tjensters

tillsättande and so on! Vi ha sålunda varit man och hustru enligt alla begrepp, både gammalmodiga och nymodiga!

— Ja, men jag har varit din hushållerska!

— Lögn, med förlof; du har icke ätit i köket, du har icke tagit lön, du har aldrig behöft redovisa för pengar, aldrig fått snubbor för att det och det icke varit i lag! Och anser du mitt arbete, att hala och brassa, att sticka ända och skrika: skyldra ertsch, räkna ut sillar och mäta upp supar, väga ärter och profva mjöl, anser du det vara mera ärofullt än att se efter pigor och gå till torget, föda barn och uppfostra dem!

— Nej, men du har betaldt för det; du rår dig sjelf, du är man och du rår!

— Min lilla vän! Vill du ha lön af mig? Vill du bli min verkliga hushållerska? Att jag är en man, det är en slump, ty det lär icke afgöras förr än i sjette månaden! Det är sorgligt, ty det är numera ett brott att vara man, men icke är det ett fel. Och fan må ta den som retade upp mensklighetens två hälfter mot hvarandra! Den har ett stort ansvar. Rår jag? Rå vi icke båda? Gör jag något vigtigt utan att fråga dig till råds! Hva? Men du, du uppfostrar dina barn efter ditt hufvud! Mins du när jag ville aflysa vaggningen som jag ansåg brottslig, emedan det är att berusa barnen till sömn. Då fick du råda! En annan

gång rådde jag; nästa gång rådde du! Någon medelväg fans inte, ty emellan vagga och icke vagga fans intet! Det gick dock bra ihop ändock, ända tills nu! Du har öfvergifvit mig för Ottilia!

— Ottilia! Alltid Ottilia! skickade du icke henne på mig sjelf?

— Icke precis henne! Men nu är det hon som rår!

— Allt hvad jag tycker om skall du skilja mig ifrån!

— Är Ottilia allt? Det ser så ut!

— Men jag kan icke sända bort henne nu då jag engagerat henne att läsa pedagogi och latin med flickorna!

— Latin! Ablativus! Herre Jesus, ska de också förstöras?

— Ja, de skola veta lika mycket som en man vet, när de komma att gifta sig, så att det blir ett rätt äktenskap!

— Men, kära själ, icke kunna alla äkta män latin! Jag kan ju inte mer än ett enda ord latin och det är Ablativus! Och vi ä lyckliga ändå! För öfrigt håller man ju på att aflysa latinet för männen såsom varande onyttigt. Ska ni nu gå igenom samma fördömelse! Kan ni inte lära af exemplet! Har man inte nog af att ha förderfvat mankönet; skall man nu också förderfva qvinnokönet! Ottilia, Ottilia, hvi gjorde du mig detta!»

— Jag vill inte tala mer om denna sak! Men vår kärlek, Vilhelm, har icke varit såsom den bort vara. Den har varit sinlig!

— Kära hjertans, hur skulle vi ha haft barn om icke vår kärlek varit sinlig — också! Men den har icke bara varit sinlig!

— Kan någonting vara svart och hvitt på samma gång! Det vill jag fråga? Svara på det!

— Ja, det kan det; din parasoll är svart utanpå, men hvit inunder!

— Sofist!

— Hör du, min älskade vän, tala med din egen tunga och med ditt eget hjerta, och icke med Ottilias böcker! Tag ditt förnuft till fånga och blif dig sjelf, min egen lilla älskade hustru!

— *Din, din egen,* egendom, som du köper med hvad *du* förtjenar på *ditt* arbete!

— Likasom, märk ordet, *jag* är *din* man, din *egen man,* som ingen annan qvinna får titta åt, om hon vill ha sina ögon qvar i hufvet, och som du *fått* till *skänks,* nej, till ersättning för att han fick dig! Är det icke partie égale!

— Men ha vi icke lekt bort vårt lif? Ha vi haft några högre intressen, Vilhelm!

— Ja vi ha haft de högsta intressen, Gurli; vi ha icke lekt alltid, ty vi ha haft allvarsamma stunder också! Vi ha haft de

högsta intressen man kan ha; ty vi ha gifvit lif åt det blifvande slägtet, vi ha släpat och stretat ganska tappert, och du icke minst för de små som skola bli stora. Har du icke varit nära döden fyra gånger för dem! Har du icke föraktat nattens sömn för att vagga dem, dagens nöjen för att sköta dem; skulle vi icke ha kunnat haft sex rum och kök vid Drottninggatan och betjent i stället för att bo i Långa Raden, om vi icke haft de små; skulle icke Gullan kunnat ha haft siden och perlor, och skulle icke gamla Pall sluppit gå med skatbon på knäna om vi låtit bli att ha de små! Äro vi sådana dockor? Äro vi då så sjelfviska som gamla nuckor påstå; hvilka oftast ratat män, emedan de icke anstått dem! Tag reda på orsakerna du till att så många flickor gå ogifta! De veta nog alla att skryta med att de haft anbud, men vilja ändå så gerna vara martyrer! Högre intressen! Att läsa latin! Att klä sig halfnaken för välgörande ändamål och låta barnen ligga och fara illa i sina våta blöjor! Jag tror jag har högre intressen än Ottilia, när jag vill ha starka, glada barn, som kunna en gång uträtta i lifvet det vi icke hunno med! Men icke går det med latin! Farväl Gurli! Nu skall jag på vakt! Kommer du med?

Hon blef sittande och svarade icke. Han gick; med tunga steg, så tunga. Och den

blåa fjärden blef mörk och solen lyste icke mer för honom. — Pall, Pall, hvart skall detta taga vägen, suckade han för sig sjelf när han klättrade öfver stättan vid kyrkogården; jag önskade jag låge der under en trästicka, dernere bland trärötter; men jag kunde bestämdt icke få någon ro om jag låg der ensam! Gurli! Gurli!

* * *

— Nu är det rakt på tok, svärmor, — sade kaptenen en dag på hösten när han kom upp till gumman vid Sturegatan.

— Hvad är det nu, kära Ville?

— De voro hemma hos oss i går. I förgår voro de hos prinsessan. Och då blef lilla Alice dålig. Det var otur förstås, och jag vågade inte skicka efter Gurli, för hon skulle bara trott det var tillstäldt. Åh! När förtroendet är rubbadt en gång, så... Jag var hos krigskommissarien härom dan och frågade om man enligt svensk lag har rättighet att röka ihjel sin hustrus väninnor! Nej, det hade man inte. Och hade man det, så vågade man inte, för då var det slut med ens. Fan så mycket bättre om det var en älskare; den kunde man ta i nacken och sparka ut. Hvad ska jag göra?

— Ja ja, det är ett svårt fall, kära Ville, men vi få hitta på något. Inte kan du, stora karlen, gå ogift på det här sättet!

— Nej, det är det jag säger!

— Jag sa åt henne på skarpen härom dan, att om hon inte var snäll så skulle hennes man komma att gå till flickor i rappet!

— Nå, hvad sa hon då?

— Hon sade: att det fick han, ty sin kropp rådde hvar och en om.

— Hon med då, förstås? Det är trefliga teorier. Jag blir gråhårig, svärmor!

— Ett gammalt godt sätt är att göra henne svartsjuk. Det brukar vara radikalkuren, för då kryper kärleken fram, om den fins qvar!

— Den fins qvar!

— Säkert! Ty kärleken dör inte knall och fall; den kan gnagas af under årens lopp om den ens kan det!

— Ta och kurtisera Ottilia, så få vi se sen!

— Kurtisera! Henne!

— Försök! Är det ingenting som du kan, och som intresserar henne.

— Jo, låt se! De hålla på med statistiken nu! Fallna qvinnor, smittosamma sjukdomar, häu! Om man skulle leda det der in på matematiken! Den kan jag åtminstone!

— Nå, se der ha vi det! Börja med matematiken, öfvergå till schalpåtagning och

bottinknäppning. Följ henne hem om qvällarne. Drick du med henne och kyss henne så Gurli ser det. Behöfs det, så var närgången. Åh! Hon blir inte ond må du tro. Och så, mycket matematik, så mycket att Gurli får sitta och höra på och tiga. Kom så igen om åtta dar och tala om för mig!

Kaptenen gick hem och läste igenom de sista brochyrerna om osedligheten och derpå skred han till verket.

Om åtta dagar satt han glad och nöjd hos sin svärmor och drack en god sherry. Han var riktigt glad.

— Berätta, berätta, — sa gumman och sköt upp glasögonen.

— Jo, ser du: det satt hårdt åt första dan, för hon misstrodde mig. Hon trodde jag dref med henne. Men så talade jag om hvilket oerhördt inflytande probabilitetskalkylen haft i Amerika på sedlighetsstatistiken. Den hade helt enkelt gjort epok. Såå, det visste hon inte, och det retade henne. Jag kastade fram ett exempel och visade med siffror och bokstäfver, att man kunde med en viss sannolikhet beräkna huru många qvinnor som skulle falla. Detta förvånade henne. Nu såg jag, att hon var nyfiken och ville skaffa sig en trumf till nästa sammanträde. Gurli var glad att se det vi blefvo vänner, och hon riktigt puffade på. Hon skuffade in

oss i mitt rum och stängde dörren; och der sutto vi och räknade hela eftermiddan. Hon var lycklig den schanan, ty hon kände att hon vann något på mig, och på tre timmar voro vi vänner. Vid supén tyckte min hustru, att Ottilia och jag varit så gamla bekanta att vi skulle säga du. Jag tog upp af mitt gamla goda sherry för att fira den stora händelsen. Och så kysste jag henne midt på mun, Gud förlåte mina synder. Gurli såg litet häpen ut, men blef icke ond. Hon var idel lycka. Sherryn var stark och Ottilia var svag. Jag hjelpte henne på med kappan och följde henne hem. Tryckte hennes arm på Skeppsholmsbron och förklarade hela stjernkartan. Åh! Hon var hänryckt! Hade alltid älskat stjernorna, men icke fått lära hvad de hette. De stackars qvinnorna få ingenting lära. Hon svärmade ordentligt och vi skildes som de allra bästa vänner, hvilka misskänt hvarandra så länge, så länge. Dan derpå mera matematik. Vi sutto ända till supén. Gurli kom in ett par gånger och nickade åt oss. Men vid qvällsbordet talades bara matematik och stjernor, och Gurli satt tyst och hörde på. Så följde jag henne hem. Men på kajen mötte jag kapten Björn. Vi slunko in på Grand Hôtel och fingo ett glas punsch. Kom hem klockan ett.

— Gurli satt uppe. »Hvar har du varit så länge, Vilhelm?» sade hon.

— Då for djefvulen in i min själ och jag svarade: vi gingo och pratade på Holmbron så länge att jag alldeles glömde hvad klockan var. — Det tog skruf.

»Jag tycker inte det är riktigt passande att gå ute om natten med ett ungt fruntimmer,» sa hon.

— Jag låtsade bli förlägen och framstammade, att när man har så mycket att tala om, så vet man icke alltid hvad som är passande.

»Hvad talade ni om då?» sade Gurli och gjorde en liten min.

— Inte kunde jag minnas det.

— Det är bra marscheradt min gosse, — sade gumman; — vidare, vidare!

— Tredje dagen, — fortfor kaptenen, — kom Gurli in med ett arbete och stannade till matematikens slut. Supén var icke fullt så glad, men dess mera astronomisk. Hjelpte schanan på med bottinerna, hvilket gjorde ett djupt intryck på Gurli, som vände bara kinden att kyssas åt Ottilia när hon gick. Tryckte arm på Holmbron och talade om själarnes sympati, om stjernorna såsom själarnes hem. Drack punsch på Grand Hôtel och kom hem klockan två. Gurli satt uppe; jag såg det, men jag gick in till mig direkt, ungkarl nu

si, och Gurli skämdes att komma efter och fråga. Dan derpå, Astronomi; Gurli förklarade, att hon hade stor lust att vara med, men Ottilia sade, att vi kommit för djupt i ämnet och hon skulle sedan meddela Gurli de första grunderna. Gurli var retad och gick ut. Mycket sherry till supén. När Ottilia tackade för mat, tog jag henne om lifvet och kysste henne. Gurli vardt blek. Vid bottinknäppningen tog jag ett litet tag med hand, hm...

— Genera dig inte för mig, du, Ville, — sa gumman, — jag är gammal jag!

— ... så här om skänkeln. Inte så dåligt för resten! Hm! Verkligen inte så illa! Häu! Men när jag skulle ta på mig rocken, så, hast du mir gesehen, der stod Lina färdig att följa fröken hem. Och Gurli gjorde en ursäkt för mig; hade förkylt mig i qväll; var rädd för nattluften. Ottilia såg flat ut och kysste inte Gurli när hon gick. Dan derpå skulle jag visa Ottilia astronomiska instrument uppe på skolan klockan tolf. Hon kom också, men var ledsen. Hon hade just varit hos Gurli, som var ovänlig mot henne. Kunde inte förstå orsaken. När jag kom hem till middan var Gurli alldeles förändrad. Hon var kall och stum som en fisk. Hon led. Jag såg det. Men nu skulle knifven in.

— Hvad hade du sagt åt Ottilia, efter hon var så ledsen? — tog jag upp.

— Hvad hon hade sagt? Jo hon hade sagt åt henne att hon var kokett. Det hade hon sagt.

— Hur kunde du säga det, sa jag. Du är väl aldrig svartsjuk heller!

— Jag, svartsjuk på den der! — brast hon ut.

— Ja det förvånade mig, ty ett så intelligent och förståndigt fruntimmer kunde väl aldrig gå och se på en annans man!

— Nej (nu kom det!), men en annans man kunde gå och bära sig illa åt mot ett annat fruntimmer. — Huhuhu! Nu var det färdigt. Jag försvarade Ottilia ända tills Gurli kallade henne nucka, och jag fortfor att försvara henne. Och den eftermiddan kom inte Ottilia. Hon skref ett svalt bref och ursäktade sig, men hon såg nog att hon var öfverflödig. Jag protesterade och ville gå och hemta henne. Men då blef Gurli vild. Hon såg nog, att jag var förälskad i den der Ottilia, att hon (Gurli) var ingenting för mig; hon visste, att hon var ett våp, att hon ingenting kunde, ingenting dugde till, och att, huhuhu, matematik, det var alldeles omöjligt för henne. Jag skickade efter en rack och så åkte vi till Lidingöbro. Der drucko vi glödgadt vin och åto en dundrande sexa, och

det var som på bröllop igen, och så foro vi hem!

— Än sedan då? — sade gumman och tittade öfver glasögonen.

— Sedan! Hm! Gud förlåte mina synder! Men jag förförde henne. Ta mig fan förförde jag inte henne i min egen ungkarlssäng, och så går det till på bröllop! — Hvad säger du om det, mormor?

— Det gjorde du rätt i! Och sedan då?

— Åh, sedan! Sedan så, så var det all right, och nu tala vi om barnuppfostran och qvinnors frigörelse från gammalt skrock och nuckeri, och romantikeri och fan och hans ablativus, men vi tala på tu man hand nu, och då förstår man hvarandra bäst! Inte sant gumma?

— Jo kära hjertans, och nu ska jag komma och se på er igen.

— Gör det, du! Der ska du se hur dockorna dansa, och lärkefoglar och spillefoglar sjunga och qvittra, och der ska du se glädjen i tak för der går ingen och väntar på vidunder som bara finnas i sagböckerna, du! Der ska du se på ett riktigt dockhem, du!

FOGEL FENIX.

Det var i smultrontiden, i prestgården han såg henne för första gången. Han hade sett många flickor förr, men när han såg henne, då visste han att det var hon. Men han vågade icke säga något, och hon log åt honom, ty han var bara gymnasist ännu. Men han kom igen som student. Och så tog han henne om lifvet och kysste henne, och han såg raketkistor, hörde klockringning och jägarhorn, och han kände jordbäfning under stöflarna.

Hon var en fjorton års qvinna. Hennes bröst stodo svällande höga som om de väntade små giriga nosar och små gripande labbar, hennes gång var fast på spänstiga vador och vaggande ron, som om hon skulle kunna bära ett par små under sitt hjerta när som helst. Hennes hår var gult och mjellt som skirad honung och stod alltid som ett vattenstänk

omkring pannan. Ögat brann och huden var frisk och mjuk som ett handskskinn. De voro förlofvade och kysstes som foglar i trädgården under linden, i skogen, och lifvet låg som en solig oslagen äng för dem. Men han skulle ta examen först, bergsexamen och den räckte med utländsk resa i tio år! Tio år!

Och så for han till Upsala! Om sommaren kom han till prestgården igen, och hon var lika fager. Tre gånger kom han igen, men fjerde gången var hon blek. Hon hade små röda ränder i näsvinklarna och barmen hade sjunkit. När sommaren sjette gången föll in tog hon jern, och den sjunde for hon till en badort. Den åttonde hade hon tandvärk och var nervös. Håret hade förlorat sin glans, rösten var skarp, näsan hade små svarta prickar, barmen var borta, gången var släpande och kinderna ihåliga. Om vintern fick hon nervfeber, och måste klippa af håret. När det växte igen blef hon cendré. Han hade förälskat sig i en blond fjortonåring, han kunde aldrig se på en brunett, och han gifte sig med en cendré tjugofyraåring, som icke ville vara barhalsad som brud.

Men han älskade henne ändock. Hans kärlek var icke så stormande som förr, men var stadig och lugn, och i den lilla bergsstaden var intet, som störde deras lycka. Hon fick två gossar i rad, men mannen ville så

gerna ha en flicka. Och så kom det en liten blond flicka.

Och det blef fadrens ögonsten. Hon växte upp och blef lik sin mor. Hon blet sju år och vid åtta var hon så lik modren, sådan denna en gång varit. Och fadren sysselsatte sig aldrig med annat än sin dotter när han var ledig. Modren gick i hushållet och hade fått grofva händer. Näsan var maskäten och tinningarne urholkade. Hennes gestalt lutade något af vanan att stå öfver spiseln. Och far och mor träffades endast vid måltiderna och om nätterna. De grälade aldrig, men icke var det som det var förr.

Men dottren, det var fadrens glädje. Man skulle nästan kunna säga, att han var kär i henne. Det var som om han i henne såg den återuppståndna modren, och som om hans första syn, som så hastigt försvunnit, skulle gå igen. Han var nästan blyg för henne och gick aldrig in när hon klädde sig. Han afgudade henne.

En morgon blef hon liggande i sängen och ville icke stiga upp. Mamma trodde hon var skolsjuk, men pappa skickade efter läkaren. Mordengeln hade kommit på besök; det var difteri. En af föräldrarne måste fly med de andra barnen. Fadren ville icke fly. Modren måste flytta ut i staden med de andra barnen och fadren stannade hos den sjuka.

Och der låg hon nu! Man rökte med svafvel, så att alla förgyllningar på tafvelramar blefvo svarta och silfversakerna på toaletten också! Fadren var utom sig, der han gick i de tomma rummen, och när han om natten låg ensam i den stora sängen, tyckte han sig vara enkling. Han köpte leksaker åt den lilla och hon log, när han spelade Kasper på sängkanten, och hon frågade efter mamma och syskonen.

Och fadren fick gå ut på gatan och nicka uppåt fönstret åt modren och kasta slängkyssar åt barnen. Och modren telegraferade med blåa och röda pappersark genom fönsterrutorna.

Men en dag ville icke den lilla mer se på Kasper, och hon log icke mer. Hon kunde icke tala längre. Döden kom, kom med sina långa knotiga armar och qväfde henne. Men det var en hård kamp.

Då kom modren dit! Och hon hade samvetsqval, att hon öfvergifvit sitt barn. Och det var stor jemmer och stor nöd.

Och när läkaren ville komma och obducera den lilla, så ville icke fadren det. De skulle icke få göra henne illa med sina knifvar; ty för honom kunde hon icke vara död. Men det måste ske. Och då ville han slå läkaren och bita honom.

Men när hon kom i grafven, byggde han en grafvård, och gick dit hvarenda dag hela

året. Andra året mindre ofta. Arbetet var tungt och tiden knapp. Åren började tynga, stegen blefvo mindre lätta och sorgen växte bort. Ibland blygdes han öfver, att han icke sörjde så mycket, men så glömde han bort det. Han fick två döttrar till, men det var inte detsamma; hon, som gått bort, kunde aldrig ersättas.

Lifvet var hårdt, förgyllningen hade omärkligt gått af den unga qvinnan, som en gång var så -- som ingen annan qvinna på jorden. Förgyllningen hade gått af det en gång så blanka och skinande boet. Barnen hade bugglat till silfret på fruns lysningspresenter, repat i sängen, sparkat på stolsfötterna. Stoppningen stack fram ur soffans refvor, och pianot hade icke varit öppnadt på långa år. Sången hade tystnat för barnskriken, och rösterna hade blifvit sträfva. Smekorden voro bortlagda som barnkläderna, smekningarne hade blifvit massage. Man började bli gammal och trött. Pappa låg icke längre på knä för mamma, utan han satt i sin nötta länstol och lät mamma gå efter strykstickorna när han skulle tända sin pipa. Man var gammal!

Så dog mamma, när pappa var femtio år. Men då, då dök det upp igen, allt det gamla. När hennes brutna gestalt, ful af dödens brottningar, gräfdes ner i jorden, då steg den unga fjortonåringens minne upp. Då sörjde han

denna, som han för så länge sen förlorat, och med saknaden kom ångern. Men han hade aldrig varit stygg mot gamla mamma, och hon, den der fjortonåriga i prestgården, som han aldrig fick, ty han fick ju bara den bleksotiga tjugofyraåringen, den hade han ju legat på knä för, varit trogen, dyrkat. Och när han var uppriktig var det henne han saknade nu, ehuru gamla mammas goda mat och aldrig tröttnande omtanke också fick sin andel af saknaden, men det var på ett annat sätt.

Men efter den betan var han mera intim med barnen. Några hade flugit ur boet, men några voro ännu hemma. När han ett helt år tröttat sina vänner med biografier öfver sin aflidna hustru, hände något märkvärdigt. Han fick se en ung flicka, en blond ådertonåring, som var precis lik hans hustru vid fjorton. Han tog det som en vink från den gifmilda himlen, hvilken då ändtligen ville ge honom henne, henne den första. Han blef kär i henne, derför att hon liknade den första. Och så gifte han sig igen. Nu hade han fått henne. Men barnen, i synnerhet flickorna, visade den unga styfmodren ovilja, de skämdes att se på henne, de tyckte att något orent låg öfver förhållandet, att fadren var otrogen mot deras mor. Och så komma de ur hemmet, ut i verlden!

Han var lycklig! Men han var mera stolt öfver att en ung flicka kunde vilja ha honom.

— Efterslåtter bara! — sade hans gamla vänner.

Om ett år fick frun en liten. Pappa var ovan vid barnskrik och ville sofva om nätterna. Flyttade in i sitt rum, men frun gret. Han tyckte fruntimmerna voro så efterhängsna. Och så var hon svartsjuk på den förra frun. Han hade nemligen, när de voro förlofvade, varit nog dum att säga, att hon liknade hans första fru. Och så hade hon fått läsa deras kärleksbref. Nu när hon fick vara mera ensam erinrade hon sig allt. Hon visste sålunda, att hon ärft alla smeknamnen efter den andra, och att hon bara var en ställföreträderska. Detta retade henne, och hon gjorde allt, alla möjliga dumheter, för att vinna honom för sig personligen. Detta tröttade honom. Och när han i ensamheten anstälde jemförelse, förlorade den nya frun bra mycket. Hon var icke så mild som den andra, och hon retade hans nerver. Dertill kom saknaden efter barnen, som han drifvit ur boet. Så kommo elaka drömmar, och han tyckte sig ha varit otrogen mot sin aflidna hustru.

Det var inte trefligt mer hemma. Det var dumt, det som var gjordt, och det kunde ha varit ogjordt.

Så började han gå på stadskällaren. Men då blef frun rasande. Han hade bedragit henne. Han var en gammal stork, men han skulle akta sig. En sådan gammal kamrat skulle inte lemna sin unga fru ensam, det kunde vara farligt!

— Gammal? Var han så gammal? Det skulle han visa henne!

Och så flyttade de ihop. Men då blef det sju gånger värre. Han ville inte hjelpa henne vagga om nätterna och den lilla skulle bo i barnkammaren! Nej, pass, så hade han inte gjort med den förras barn.

Han blef utpinad. Två gånger hade han trott sig se fogel Fenix flyga upp ur den fjortonårigas aska, först i dottern, sedan i den andra hustrun, men i hans minne lefde nu bara den första, den lilla i prestgården, vid smultrontiden, under linden, i skogen, henne som han aldrig fick; men nu, när det led mot hans sols nedgång och dagarne blefvo korta, nu såg han aldrig i sina mörka stunder annat än bilden af »gamla mamma», som var snäll mot honom och hans barn, som aldrig grälade, som var ful, som stod i köket, som lagade gossarnes skinnbyxor och flickornas kjolar; och när hans segerrus var öfver och hans öga såg klart, så undrade han, om icke »gamla mamma» ändock var den rätta Fogel Fenix, som steg så vacker och så lugn ur den

fjortonåriga guldfogelns aska, sedan hon lagt sina ägg och plockat dunet ur bröstet åt ungarne och närt dem med sitt blod tills hon dog!

Han undrade länge öfver det, och när han ändtligen lade sitt trötta hufvud ner på kuddarne för att aldrig stiga upp mer, då var han viss på det.

